اورتودوقسيا

احلاقى و دينى رساله

محل ادارە: فنار روم پطريقخانه — مدير مسؤل: ماتيوس لوقاكيس

Ἔτος Α΄ — 31 Δεκεμβρίου 1926 — Τεῦχος 9

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ
Καθηγητὴς Ἱ. Θεολογ. Σχολῆς Χάλκης

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ

† *ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης,*

Πρὸς πάντα τὰ ἀγαπητὰ ἡμῶν πνευματικὰ τέκνα, τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανοὺς τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ ἔλεος καὶ εἰρήνη παρὰ Χριστοῦ τοῦ γεννηθέντος καὶ ἐπιφανέντος Σωτῆρος ἡμῶν.

Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε,
Χριστὸς ἐξ Οὐρανῶν, ἀπαντήσατε,
Χριστὸς ἐπὶ Γῆς, ὑψώθητε.........

Μὲ ἄφατον πνευματικὴν ἀγαλλίασιν πανηγυρίζεται σήμερον ἐν τῇ Ἁγίᾳ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ καὶ εἰς ὅλην τὴν ὑφήλιον, μέχρι περάτων τῆς Οἰκουμένης, ἐν τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ, ἡ μεγάλη τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἑορτή.

Εἶνε ἡ ἑορτὴ τῆς ἀπείρου τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης, ἐξαποστείλαντος τὸν μονογενῆ Αὐτοῦ Υἱόν, ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, «γενόμε-

νον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν» (Γαλ. 4, 4).

Ἀλλ' εἶνε καὶ ἡ ἑορτὴ τῆς ἡμετέρας γλυκείας παρηγορίας καὶ ἐλπίδος.

Ὑπῆρξεν ἴσως πολλὴ ἡ δοκιμασία διὰ πολλοὺς ἐξ ἡμῶν εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ βίου καὶ οὐχὶ πάντως ἀπηλλαγμένοι τῶν ἀναποφεύκτων κοσμικῶν θλίψεων φθάνομεν σήμερον εἰς τὴν ὑπάντησιν τῶν ἁγίων τούτων ἡμερῶν.

Ἀλλ' εἶνε καὶ οὕτω μεγάλη ἀπ' αὐτῶν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας ἡμῶν ἡ ἀνακούφισις, μεγάλη ἡ εὐλογία καὶ ἐνίσχυσις, μεγάλη ἡ εἰς τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀγάπης παρότρυνσις.

Διότι συγκινούμενοι μυχίως ἐκ τῆς ἁγιότητος καὶ τοῦ θείου ὄντως μεγαλείου τῶν ἑορτῶν, ἁγιαζόμεθα ἐξόχως ἐξ αὐτῶν, ἐνισχυόμεθα εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐσέβειαν, καὶ ὄντως παρὰ τὰς ἐπὶ μέρους θλίψεις αἰσθανόμεθα τὴν χάριν καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν.

«Ὅτι δέ ἐστε υἱοί, λέγει ὁ Ἀπόστολος, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν κρᾶζον· ἀββᾶ ὁ Πατήρ· ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος, ἀλλ' υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος Θεοῦ διὰ Χριστοῦ» (Γαλ. 4, 6).

Ἂς δοξάσωμεν λοιπὸν τὸν τὴν ἀσύγκριτον ταύτην ψυχικὴν παραμυθίαν καὶ ἀγαλλίασιν παρέχοντα εἰς ἡμᾶς Σωτῆρα ἡμῶν, καὶ ἂς ὑψωθῶμεν διὰ τοῦ πνεύματος ἀπὸ τῶν βιωτικῶν σκέψεων καὶ μεριμνῶν εἰς τὴν ὑπάντησιν σήμερον καὶ τὸν πανηγυρισμὸν τῆς Ἁγίας Αὐτοῦ δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατὰ σάρκα Γεννήσεως καὶ ἐπιφανείας ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐκδηλώσεως ἐξαιρετικῆς κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, ἂς ἐπιβεβαιώσωμεν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν παρηγορίαν καὶ χαράν, τὴν ὁποίαν παρέχει εἰς ἡμᾶς διὰ τῆς χάριτος τῆς ἀναμνήσεως καὶ τοῦ πανηγυρισμοῦ τῶν ἁγίων αὐτῶν ἑορτῶν.

Εἶνε ἄλλως τε καὶ ἱερὰ τῶν ἡμερῶν τούτων παράδοσις καὶ συνήθεια, ὅπως συμμετέχωμεν ἀλλήλων τῆς χαρᾶς, ὅπως ἀνταλλάσσωμεν δῶρα πρὸς τοὺς οἰκείους, ὅπως δαψιλέστερον ἐκδηλώνωμεν τὴν πρὸς τὸν πάσχοντα πλησίον συμπάθειαν ἡμῶν.

Ἂς ἀκολουθήσωμεν λοιπὸν καὶ εἰς τοῦτο πάντες τὴν ἱερὰν συνήθειαν τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ ἂς μὴ φανῶμεν φειδωλοὶ κατὰ τὰς ἁγίας ταύτας ἡμέρας εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς δυνατῆς παρ' ἑκάστου ἡμῶν βοηθείας πρὸς ἀνακούφισιν τῆς θλίψεως καὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν πασχόντων ἀδελφῶν καὶ τοῦ πλησίον ἐν γένει ἡμῶν.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Μεγάλου τῆς Ἐκκλησίας Πατρὸς ἡμῶν, τοῦ Οὐρανοφάντορος Βασιλείου, τοῦ ὁποίου τὴν ἱερὰν μνήμην ἑορτάζομεν κατὰ τὸν

χρόνον τῶν μεγάλων τούτων Δεσποτικῶν ἑορτῶν, ἃς εἶνε εἰς ἡμᾶς πρὸς μίμησιν. Ὁ Μέγας τῆς Ἐκκλησίας Πατὴρ καὶ Διδάσκαλος Βασίλειος γεραίρεται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν, ὄχι μόνον διὰ τὴν ὑψίστην αὐτοῦ σοφίαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ λόγου καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας μεγάλους αὐτοῦ ἀγῶνας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ὡσαύτως φιλανθρωπίαν καὶ συμπάθειαν καὶ εὐποιΐαν. Ὅλην τὴν σπουδαίαν πατρικὴν αὐτοῦ περιουσίαν ὁ Μέγας Ἱεράρχης ἀφιέρωσεν εἰς ἔργα ἀγαθοποιΐας, ἱδρύσας καὶ προικίσας δι' αὐτῆς περιφανὲς ἐν Καισαρείᾳ φιλανθρωπικὸν καθίδρυμα πρὸς ἀνακούφισιν τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ἀσθενῶν, τὴν περιώνυμον «Βασιλειάδα». Ἐὰν δὲ ἀνέκαθεν τὸ ὄνομα Βασιλείου τοῦ Μεγάλου ὑπῆρξεν ἰδιαιτέρως ἱερὸν καὶ προσφιλὲς εἰς τὴν λαϊκὴν ψυχήν, προῆλθε τοῦτο καὶ ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀκριβῶς ταύτην συμπάθειαν καὶ προσοχὴν τοῦ Ἁγίου Πατρὸς πρὸς τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν ταλαιπωρίαν τῶν πασχόντων καὶ τῶν ἐνδεῶν καὶ τὴν μεγάλην φιλανθρωπίαν καὶ εὐποιΐαν αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ἔκθαμβος ἔβλεπεν ὁ τότε κόσμος, ᾐσθάνθη δὲ βαθύτατα ἡ ψυχὴ τοῦ εὐεργετηθέντος λαοῦ, χριστιανικοῦ τε καὶ ἐθνικοῦ, διότι πρὸς πάντας ἀδιακρίτως ἐπεξετείνετο ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη τοῦ Ἁγίου Πατρός.

Ταῦτα, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ καὶ περιπόθητα, μετὰ πατρικῆς ἀγάπης προσαγορεύομεν καὶ προτρεπόμεθα ὑμᾶς ἐπὶ ταῖς ἁγίαις καὶ χαρμοσύνοις ταύταις ἑορταῖς τῆς εὐσεβείας ἡμῶν, τὰς ὁποίας εὐχόμεθα ἵνα διέλθητε πάντες ἐν ὑγείᾳ καὶ ἐν χαρᾷ πνευματικῇ μετὰ τῶν εὐλογημένων οἰκογενειῶν ὑμῶν.

Ἐπευχόμεθα δὲ ὅπως καὶ τὸ ἀνατέλλον νέον σωτήριον ἔτος ὑπάρχῃ πλῆρες θείας ἄνωθεν εὐλογίας εἰς πάντας καὶ εἰς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, φορὸν δὲ ἅμα πάσης εὐημερίας καὶ εὐτυχίας καὶ εἰς τὴν ἀγαπητὴν κοινὴν Πατρίδα ἡμῶν, τὴν Τουρκικὴν Δημοκρατίαν, διὰ νὰ εἶνε οὕτω εὐδαίμων καὶ εὐτυχὴς καὶ ἡ κατάστασις τῶν ἐπὶ μέρους πολιτῶν.

Ἡ χάρις καὶ ἡ εὐλογία τοῦ σαρκὶ Γεννηθέντος καὶ Ἐπιφανέντος Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἴη πάντοτε μεθ' ὑμῶν.

Χριστούγεννα, 1926.

† Ὁ **Κωνσταντινουπόλεως** διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης
πάντων ὑμῶν.

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ
ΑΙ ΚΑΛΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου καὶ τέλος)

Οὕτως ὁ Χριστιανισμός, οὐ μόνον δὲν ἀπέκρουσε τὰς πλαστικὰς τέχνας, ἀλλὰ καὶ προσελάβετο αὐτὰς εἰς τὴν ἰδίαν ὑπηρεσίαν καὶ ἀνύψωσιν εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτῶν περιωπήν, ἀφοῦ ἡ τέχνη τὴν πρώτην αὐτῆς κοιτίδα εὑρίσκει ἐν τῇ θρησκείᾳ, αὕτη δὲ αἰσθάνεται ἐσωτερικὴν ἀνάγκην πρὸς ἐξωτερίκευσιν τῶν ἐννοιῶν καὶ συναισθημάτων ἐν τῇ μορφῇ τοῦ συμβόλου, ἐν ᾧ τὸ πνευματικὸν εὑρίσκει τὴν αἰσθητὴν ἐμφάνισιν, ἣν ἀπαιτεῖ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, αὐτὸ τοῦτο κατὰ μείζονα λόγον ἔπρεπε νὰ συμβῇ καὶ μὲ τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ, ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ, πλουσιωτέραν κατὰ τὸ ὕψος τῶν ἐννοιῶν καὶ τὴν ἱερότητα τῶν αἰσθημάτων· ὁ Χριστιανισμός, προσλαβὼν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ τὰς καλὰς τέχνας, ἤτοι τὴν ἀρχιτεκτονικήν, γλυπτικήν, ζωγραφικήν, μουσικὴν καὶ ποίησιν, ἐξωράϊσε καὶ ἀνύψωσεν αὐτάς, οὕτω δ' ἐμορφώθη τέχνη χριστιανική, ἥτις ἀπελευθερώσασα, ζωογονήσασα καὶ πνευματοποιήσασα τὸ σωματικόν, κατέστη ἱκανὴ νὰ μεταδώσῃ εἰς τὸ αἰσθητὸν ψυχικὴν καὶ ἠθικὴν ἔκφρασιν, τὴν πνοὴν τοῦ πνεύματος, τοῦ οὐρανίου, τοῦ ἀγγελικοῦ· ἐν τῇ χριστιανικῇ τέχνῃ ὁ ὀφθαλμὸς ὁμιλεῖ ὅ,τι ἡ ψυχὴ αἰσθάνεται μέγα, ὑψηλόν, ἔξοχον· ἡ ἀθωότης τοῦ παιδός, τὸ γένος τοῦ ἀνδρός, ἡ σπουδαιότης τοῦ προφήτου καὶ ἡ παρθενικὴ ἀρετὴ διαχέονται ὑπὲρ τὴν κινουμένην εἰκόνα, λέγει εἷς τῶν νεωτέρων ἀπολογητῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ· ἐνῷ δὲ ἐν τῇ τέχνῃ τῶν ἀρχαίων ὁ μῦθος περικαλύπτει ἐν αἰσθητῇ μορφῇ μίαν ἰδέαν, ἡ χριστιανικὴ τέχνη εἶναι πλέον ἡ παράστασις, εἶναι πρᾶξις ἱστορική, εἰσδύσασα εἰς τὴν ζωὴν καὶ ἀποτελοῦσα ἱστορίαν· διὰ τῶν ὑψηλῶν δὲ ἐννοιῶν καὶ αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα ἀπεκαλύφθησαν διὰ τῆς νέας θρησκείας, παρεσχέθη αὐτῇ νέον ὑλικόν, πλούσιον ἐν ἰδανικοῖς· πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ καταστῇ ἀντικείμενον τῆς παραστάσεως, θεός, ἄνθρωπος, φύσις, ταῦτα ἀφίνουσι πολὺ ὀπίσω τὴν ἀρχαίαν τέχνην· ἤδη καθηγιάσθησαν ἐν τῇ χριστιανικῇ τέχνῃ πᾶσαι αἱ καταστάσεις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ πτωχεία, ἡ ταπεινότης, ἡ ἀλγηδών, ὁ θάνατος. Ἐὰν παραβάλωμεν ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης πρὸς τὰ τῆς Χριστιανικῆς, ~~καταvοοῦμεν~~ τὴν μεταξὺ ἀλλήλων ἀσύγκριτον διαφοράν· ἔκθαμβοι βεβαίως ἱστάμεθα πρὸ τῆς πλαστικῆς παραστάσεως τοῦ Λαοκόοντος, ἐν ᾗ ἡ ἀνθρωπίνη δύναμις εἰς μάτην ἀγωνίζε-

ται πρὸς τὰς δυνάμεις τῆς εἱμαρμένης· ἀλλ' ἐὰν παραβάλωμεν τὴν ἀλγηδόνα ταύτην τοῦ Λαοκόοντος πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ ἐσταυρωμένου Θεανθρώπου, ὁποία ἀντίθεσις! ἐκείνη συντρίβεται ἐν ἀπέλπιδι ἀγῶνι τοῦ θανάτου ὑπὸ τὸ βάρος ψυχρᾶς καὶ σκληρᾶς τύχης· αὕτη ὑποφέρει σκληρότερον, ἀλλ' ὁ πόνος φαιδρύνεται ἐν τῇ θυσίᾳ ἀπείρου ἀγάπης καὶ διὰ τῆς σκοτεινῆς νυκτὸς τοῦ θανάτου μεταβαίνει εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐξιλασμοῦ καὶ τῆς αἰωνίου εἰρήνης· νικηφόρος μεγαλειότης ἐν τῇ βαθυτάτῃ ταπεινώσει! ἡ ἀρχαία τέχνη δὲν ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ τοιαύτην παράστασιν, δὲν ἐγίνωσκε μεγαλειότητα μεταπίπτουσαν εἰς ταπεινότητα· ὁ ἀρχαῖος κόσμος ἐγίνωσκε τὸ θεῖον ὡς μεγαλεῖον μόνον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὡς χάριν συγκαταβαίνουσαν εἰς τὸ βάθος τῆς ἀνθρωπίνης δυστυχίας, ἔγραφεν ὁ σοφὸς ἡμῶν καθηγητὴς καὶ διδάσκαλος Λουθάρδος. Ὁμοίως συγκινούμεθα ἰσχυρῶς καὶ πρὸ τῆς τύχης τῆς ἀπολιθουμένης Νιόβης ἕνεκα τῆς ἀκαταβλήτου ἀλγηδόνος καὶ τοῦ πόνου, διότι τὴν προσβάλλει ἡ ἐκδίκησις τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ ποία ἀντίθεσις πρὸς τὴν ἀλγηδόνα τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας ἐν τῇ εἰκόνι τῆς Mater Dolorosa, ἐν ᾗ μετὰ τῆς βαθυτάτης θλίψεως συνεκφράζεται καὶ ἀφοσίωσις ἁγιωτάτη καὶ ἱλαρὰ καταλλαγή; Τὴν ἀντίθεσιν ταύτην τῆς ἀρχαίας τέχνης πρὸς τὴν χριστιανικὴν ζωγραφικὴν αἰσθανόμεθα, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψει τάς τε βυζαντινὰς εἰκόνας, αἵτινες διετήρουν τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς παραδόσεως καὶ ἀπέπνεον κυρίως σεμνότητα καὶ αὐστηρότητα, ὡς καὶ τῶν ἐπισήμων ζωγράφων τῆς Δύσεως, τοῦ Φρὰ Ἀγγελικοῦ, τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, τοῦ Ραφαὴλ καὶ ἄλλων, αἵτινες μαρτυροῦσιν ὅτι τὰ ἀριστουργήματα ταῦτα τῆς τέχνης ἐξήνθησαν ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας ἄλλου ἡλίου καὶ οὐχὶ ἐκείνου πρὸς ὃν ἠτένιζεν ὁ τεχνίτης τῆς ἀρχαιότητος. Ἐν τῇ χριστιανικῇ τέχνῃ συνανεμίγησαν τὰ ὕψιστα, τὰ βαθύτατα, τὰ ἀληθῶς γνήσια συναισθήματα τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῶν ὑψίστων ἰδεῶν τῆς θρησκείας καὶ ἀπετέλεσαν ἓν ὅλον· ἡ ὁδὸς πρὸς τὸ καλόν, ὡδήγησε πρὸς τὸν ὡραῖον κάλλει παρὰ πάντας βροτούς. Τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ τῆς ζωγραφικῆς ἐμβλέπομεν ἤδη εἰς τὰς *τοιχογραφίας τῶν κατακομβῶν*, καὶ τὰς *διὰ μουσείου εἰκόνας* (musivum) ἔνθα νέαι ἀρχαὶ καὶ νέα φαινόμενα εἰσεχώρησαν εἰς τὴν τέχνην διὰ τῶν νέων ἰδεῶν τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, αἱ ὁποῖαι ἀπήτουν καὶ νέαν ἔκφρασιν καὶ παράστασιν, ὡς τοῦτο ἐκδηλοῦται εἰς τὸν *Ἀβραὰμ θυσιάζοντα τὸν Ἰσαάκ, τὸν Μωϋσέα ἐξάγοντα ὕδωρ ἐκ τῆς πέτρας διὰ τῆς ῥάβδου, τὸν Ἠσαΐαν προφητεύοντα περὶ τῆς Παρθένου, τὸν μέγαν δεῖπνον, τὰς δέκα παρθένους, τὸν ποιμένα τὸν καλόν, ἐπ' ὤμων φέροντα τὸ ἀρνίον* καὶ ἄλλα· ἐν ταῖς παραστάσεσι ταύταις ὁ ὀφθαλμὸς καὶ τὸ βλέμμα καταφωτίζει τὴν ὅλην μορφήν, ἐν ᾧ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τέχνῃ τὸ βλέμμα ὑποχωρεῖ· ἡ ἠρεμία, ἡ συμπάθεια καὶ ἡ μέριμνα τὴν ὁποίαν δεικνύει ὁ καλὸς ποιμὴν πρὸς τὸν ἀμνόν, τὸ παρα-

κλητικὸν ὄμμα τοῦ ἀρνίου, τοῦ πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ κειμένου καὶ θέλοντος νὰ ἐξυψωθῇ πρὸς αὐτόν, ταῦτα εἶναι ὅλως νέα, καθὼς νέα εἶναι καὶ ἡ ἐνδυμασία καὶ ἡ λοιπὴ σύνθεσις, ἅτινα ἐξαγνίζονται καὶ ἐξευγενίζονται ἀπαλλασσόμενα τῆς κοσμικῆς πολυτελείας, καὶ ταῦτα διότι εἰς τὴν τέχνην ἔπνευσε νέος ἀήρ, ὅστις τὸ ἰδανικὸν παρέστησεν ἀθόλωτον καὶ ἁγνότερον. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι ἡ χριστιανικὴ ζωγραφικὴ περιορίζεται κυρίως εἰς εἰκόνας ἐκ χρωμάτων, ψηφίδων (διὰ *μουσείου* musivum), κηροῦ, λινοῦ ὑφάσματος καὶ ἑτέρας ὕλης, ὡς καὶ *μικρογραφίας* καὶ *λιθοστρώσεις*, ἐν μεγάλῃ δὲ χρήσει ἦν καὶ ἡ *τορνευτική*, δι' ἧς παριστῶντο διάφοροι *ἀναγλυφαὶ* ἐπὶ ἱερῶν βιβλίων, σκευῶν κλπ. ἐκ ξύλου, ἐλεφαντόδοντος, ἀργύρου, χρυσοῦ καὶ ἄλλων μετάλλων· ἀπεναντίας ἡ *γλυπτικὴ* ὑποχωρεῖ πολὺ ἀπέναντι τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ τοῦτο ἕνεκα τοῦ αἰσθητικοῦ καὶ εἰδωλολατρικοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος· ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ χρῆσις αὐτῆς δὲν γίνεται, ἀφοῦ δὴ καὶ *ἐσταυρωμένοι* μεθ' ὅλης τῆς σωματικῆς μορφῆς (crucifix) δὲν ἐπετρέποντο, ἀλλὰ μόνον μετ' εἰκόνος τοῦ ἐσταυρωμένου, ἐνῷ ἀπ' ἐναντίας ἐν τῇ Δύσει ἀπὸ τοῦ πέμπτου αἰῶνος ἀναφέρονται καὶ ἀγάλματα, ὡς τὸ τοῦ καλοῦ ποιμένος, τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, τοῦ Ἱππολύτου καὶ ἄλλα.

Ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς φιλικῶς διετέθη καὶ πρὸς τὴν *μουσικὴν* καὶ τὴν *ποίησιν* καὶ διὰ τῶν νέων αὐτοῦ ἐννοιῶν καὶ τοῦ πνεύματος καθόλου ἀνέπτυξεν αὐτὰς καὶ ἐξύψωσε, περὶ τούτου μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία τοῦ ἐκκλ/κοῦ ᾄσματος καὶ τῆς ποιήσεως· καὶ παρὰ τῷ ἐθνισμῷ αἱ τέχναι αὗται ὑπηρετοῦσι τῇ θρησκείᾳ, ἀλλ' ἐπειδὴ αὕτη κυρίως εἶναι θρησκεία τῆς ἐξωτερικῆς παραστάσεως καὶ τῶν τελετῶν πρωτεύει ἡ πλαστική, ἐνῷ ἐν τῷ χριστιανισμῷ, ὡς θρησκεία τοῦ λόγου, κυριαρχεῖ ὁ λόγος τῆς ποιήσεως καὶ τῆς μουσικῆς [1]. Ἀλλὰ τὰ περὶ ἀναπτύξεως τοῦ ἐκκλ/κοῦ ᾄσματος καὶ τῆς ποιήσεως καταλείποντες εἰς τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα εἰδικοὺς καὶ εἰδήμονας, ἡμεῖς περατοῦμεν

1) Ὁ σοφὸς Λοθάρδος ἐν τῷ ἀντικειμένῳ τούτῳ ὁμιλῶν περὶ νέου ὑλικοῦ, τὸ ὁποῖον ὁ Χριστιανισμὸς παρέσχεν εἰς τὰς τέχνας, τίθησι τὸ ζήτημα ἂν πρέπει νὰ γίνηται χρῆσις αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μόνον καὶ τῷ χριστιανικῷ βίῳ, ἢ καὶ ἐν τοῖς θεάτροις καὶ ἐν ταῖς κοσμικαῖς διαχύσεσι· κατακρίνων δὲ τὴν παπικὴν Ἐκκλησίαν ὡς μὴ ποιουμένην διάκρισιν τῆς σφαίρας τοῦ ἠθικοῦ καὶ φυσικοῦ, τοῦ ὁσίου καὶ ἀνοσίου, τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κόσμου, τῆς θείας λατρείας καὶ τοῦ θεάτρου, ἀλλὰ συμμιγνύουσαν ἀμφότερα, καὶ τὸ θολερὸν τοῦτο μῖγμα ἐπιτρέπουσαν καὶ ἐν τῇ προσευχῇ καὶ ἐν τῇ φυσικῇ ἀπολαύσει, φέρει ὡς παράδειγμα τὴν δραματικὴν παράστασιν τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου ἐν *Oberammergaouer* καὶ ἐπιλέγει λίαν ὀρθῶς: ***ἡ Ἐκκλησία ἀνέκαθεν ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς διαφορᾶς ἀμφοτέρων, οὐχὶ διότι ἀπηχθάνετο τὴν τέχνην, ἀλλὰ διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ βεβηλῶνται τὰ ἱερά, εἶναι δὲ ἀληθὲς ὅτι ἡ θεατρικὴ παράστασις εἶναι πάντοτε τὸ ἀσφαλὲς βαρόμετρον τῆς ἠθικῆς καθόλου· δὲν εἶναι δυνατὸν τὸ αὐτὸ ᾆσμα νὰ ἀκούωμεν σήμερον ἐν τῷ θεάτρῳ ἐπὶ σκοπῷ οἰκοδομητικῷ καὶ αὔριον νὰ ψάλλωμεν αὐτὸ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.***

τὴν σύντομον ταύτην μελέτην, προστιθέντες ὀλίγα περὶ *χριστιανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς.* Ὅτι καὶ ἡ τέχνη αὕτη συνδεδεμένη οὖσα στενῶς μετὰ τῆς ἐθνικῆς θρησκείας παρήγαγε σπουδαιότατα δημιουργήματα ἐξέχοντα κατὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, περὶ τούτου μαρτυροῦσιν αὐτὰ τὰ σωζόμενα αὐτῆς ἔργα, προκαλοῦντα τὸν θαυμασμὸν ἡμῶν καὶ τὴν ἔκπληξιν· ὅτι ὅμως καὶ τὴν τέχνην ταύτην ἀνεγέννησεν ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἐβάπτισεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ ἐννοιῶν καὶ ἰδεωδῶν μετεμόρφωσε τελείως, ἀποδείκνυται ἐκ τῶν ἱδρυμάτων αὐτοῦ, ἐν οἷς δοξάζεται καὶ ὑμνεῖται ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν· ἐν τῇ χριστιανικῇ ἀρχιτεκτονικῇ δὲν προὔκειτο, ὅπως παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς, νὰ ἱδρύσῃ ναοὺς εἰς τοὺς θεοὺς αὐτῶν πρὸς κατοικίαν, ἀλλὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸν πόθον καὶ τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὸ ἀόρατον καὶ ἄπειρον, νὰ πληρώσῃ δὲ ταύτην διὰ τῶν θαυμασίων αὐτῆς ἔργων, τῶν μοναδικῶν θόλων καὶ τῶν ἁψίδων, τῶν ὀξέων τόξων καὶ κιόνων, τοῦ λοιποῦ ἐξόχου διακόσμου καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἐπιβαλλομένης ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ἐντυπώσεως, ἅτινα πάντα ἔμελλον νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἄλλη κλίμαξ ἀναβιβάζουσα καὶ ἀναπτεροῦσα τὴν ψυχὴν τοῦ προσκυνητοῦ εἰς τὸν θρόνον τῆς θεότητος. Οἱ χριστιανοὶ περιοριζόμενοι κατ᾽ ἀρχὰς διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς αὐτῶν ἀνάγκας εἰς ἰδιωτικοὺς οἴκους καὶ τρώγλας καὶ σπήλαια, πρὸ πάντων δὲ εἰς *κοιμητήρια* καὶ *κατακόμβας,* ἀκολούθως μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν διωγμῶν ἤγειρον ἐκ βάθρων ναοὺς μεγαλοπρεπεῖς, *ἐπιμήκεις* τὸ σχῆμα, ἐνίοτε δὲ *στρογγύλους, ὀκταέδρους* καὶ *σταυροειδεῖς,* κατὰ μίμησιν δὲ τῶν παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς ἐν χρήσει *βασιλικῶν στοῶν,* ᾠκοδόμουν καὶ οὗτοι τὰς λεγομένας *βασιλικάς,* αἵτινες ἐπιμήκεις οὖσαι καὶ διαιρούμεναι ἐσωτερικῶς διὰ διπλῆς, ἐνίοτε τετραπλῆς σειρᾶς στηλῶν, ἔσω τε καὶ ἔξω ἀπετέλουν τὸ σημεῖον τοῦ τριπεράτου σταυροῦ· ἀπὸ τῶν βασιλικῶν ὅμως τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα ἐξήρθη ἐν Ἀνατολῇ εἰς τὸν *βυζαντινὸν ρυθμόν,* χαρακτηριστικὸν τοῦ ὁποίου γνώρισμα εἶνε ὁ *ἡμισφαιρικὸς θόλος,* ὁ καλύπτων τοὺς τοιούτου ρυθμοῦ ναούς· ἐνῷ ἐν ταῖς βασιλικαῖς ἐκκλησίαις ἡ κυρία σημασία ἐκφράζεται διὰ τοῦ *μήκους* τῆς οἰκοδομῆς, ἐν τῷ βυζαντινῷ ρυθμῷ τὰ πάντα συγκεντροῦνται εἰς τὸ κέντρον, τὸν *θόλον·* αἱ βασιλικαὶ παριστῶσιν ἐν τῇ ἁψίδι τὸν ὁρίζοντα, ἐξ οὗ ἀνατέλλει ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ἐνῷ ὁ βυζαντινὸς ρυθμὸς ἐν τῷ θόλῳ ἐξεικονίζει τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ καὶ θαυμασίᾳ αὐτοῦ μεγαλειότητι· ἐνῷ δὲ αἱ βασιλικαὶ ἦσαν ἀνάλογοι πρὸς τὸ πρακτικὸν πνεῦμα τῆς Δύσεως, ὁ βυζαντινὸς ρυθμὸς παραβάλλεται συνήθως πρὸς τὴν θεωρητικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐποχῆς καὶ τὸ θεωρητικὸν τῶν Ἑλλήνων πνεῦμα· καθὼς δηλ. ἡ θεολογία ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ ἔργον αὐτῆς εἶχε νὰ διερευνήσῃ τὰ ὑψηλότερα μεταφυσικὰ ζητήματα καὶ τότε μόνον ἀνεπαύθη, ὅταν ἐσυστηματοποίησε καὶ διετύπωσεν αὐτά, οὕτω καὶ αἱ μεγάλαι δυσχέρειαι τοῦ θολικοῦ

ρυθμοῦ διήγειραν τὸ πνεῦμα τῶν Βυζαντινῶν ὅπως διὰ τῶν πολυπλοκωτάτων καὶ ὀξυνουστάτων μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν κρατήσῃ τῶν δυσχερειῶν τούτων· καὶ ἀληθῶς ἐπέτυχε τούτου ἀπαλλάξαν τὸν θόλον τῆς βαρύτητος τῆς γῆς, ἐκτεῖναν αὐτὸν ὑπὲρ τὸ κέντρον τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἄλλον μεγαλοπρεπῆ οὐρανὸν καὶ ἐξυψῶσαν οὕτω τὸ χριστιανικὸν αἴσθημα πρὸς τὸν οὐρανόν· ἐνῷ δὲ κατ' ἀρχὰς ὁ θόλος ἐστηρίζετο ἐπὶ τοίχου κυκλοτεροῦς, ἡ τέχνη τῶν βυζαντινῶν κατώρθωσε νὰ καταστήσῃ τὸν θόλον ἀνεξάρτητον τοῦ λοιποῦ οἰκοδομήματος καὶ ἐστήριξεν αὐτὸν μόνον ἐπὶ ψαλίδων. Ὁ βυζαντινὸς ρυθμὸς ἐξηκολούθει ὢν ἐν χρήσει ἐν Ἀνατολῇ καὶ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους, ὀφείλομεν ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι οὐ μικρὸν ἐξέπεσε τοῦ πρώτου αὐτοῦ μεγαλείου καὶ τῆς αἴγλης, διότι ἤδη ἀντὶ τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ βάσεως τῆς τετραγώνου προετίμων τὴν ὀρθογώνιον, ἀντὶ δὲ τοῦ ἑνὸς θόλου, τέσσαρας καὶ πλείονας ἔτι. Καὶ ἐν τῇ Δύσει κατ' ἀρχὰς περιωρίζοντο εἰς τὰς βασιλικὰς καὶ τὰς ἐκκλησίας τοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 11ου αἰῶνος καὶ μεθ' ὅλην τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐκεῖ ἀμάθειαν παρῆλθεν εἰς τὸ μέσον νέος ρυθμὸς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ὁ λεγόμενος *ρωμανικός*, ὅστις ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος ἐμπνευσθεὶς καὶ μεθ' ὅλην τὴν ἐν αὐτῷ παρατηρουμένην ποικιλίαν, τοῦτο τὸ κοινὸν ἔχει, ὅτι βάσις αὐτοῦ εἶναι ἡ τῶν βασιλικῶν, νεωτερισμὸς δὲ ἡ εἰσαγωγὴ τῶν θόλων καὶ δὴ τῶν σταυροειδῶν, τῶν στρογγύλων ἁψίδων, τῶν ὀξέων πύργων καὶ τῆς πλουσίας διακοσμήσεως· ὁ ρυθμὸς οὗτος ἐξακολουθεῖ ἐν διαρκεῖ ἀναπτύξει ἰδίᾳ κατὰ τὸν 12ον αἰῶνα, ὅτε ἀπέναντι τῆς ἐν αὐτῷ παρατηρουμένης ποικιλίας ἐμφανίζεται ὁ *γοτθικὸς* ἢ *γερμανικὸς ρυθμός*, ὅστις ἤκμασε κατὰ τὸν 13ον καὶ 14ον αἰῶνα. Ὁ ρυθμὸς οὗτος εἶναι αὐτοτελὴς διακλάδωσις τοῦ ρωμανικοῦ καὶ παραδέχεται μὲν ὡς ἐκεῖνος τὴν βάσιν τῶν ἀρχαίων βασιλικῶν, διακρίνεται ὅμως καθόσον ἀντὶ τοῦ σταυροειδοῦς θόλου καὶ τῶν στρογγύλων τόξων μεταχειρίζεται *τόξα ὀξέα*, ἐπιτρέποντα ἄπειρον ἐξύψωσιν καὶ προκαλοῦντα τὴν ἀνάτασιν τῆς ψυχῆς εἰς τὸν οὐρανόν· ἐνῷ δὲ ὁ βυζαντινὸς ρυθμὸς διὰ τοῦ θόλου παρέχει τῷ θεατῇ εἰς θεωρίαν τὸν οὐρανόν, ὁ γοτθικὸς διὰ τῶν ὀξέων τόξων ἀπαλλάσσει αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἐπιγείου καὶ πεπερασμένου καὶ ἐξυψοῖ τὸ πνεῦμα εἰς τὸ ἄπειρον καὶ αἰώνιον· τελειότατον ὑπόδειγμα καὶ μεγαλοπρεπὲς θαῦμα τοῦ ρυθμοῦ τούτου ἵσταται ὁ καθεδρικὸς ναὸς τῆς Κολωνίας, ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ὁποίου, ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ 1248, ἐπερατώθη τῷ 1880. Ὁ γερμανικὸς ρυθμὸς ἐπεκράτησε καθ' ὅλην τὴν δυτικὴν Εὐρώπην πλὴν τῆς Ἰταλίας, ἔνθα ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τάσεως πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἰδανικά, μετηνέχθησαν καὶ εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν αἱ ἀρχαῖαι κλασσικαὶ μορφαί, οὕτω δὲ προῆλθεν ὁ *ρυθμὸς τῆς ἀναγεννήσεως*, ὅστις ἤκμασε θαυμασίως διὰ τῶν μεγάλων

ἀρχιτεκτόνων *Βρουνελέσι* († 1444) *Βραγάντη* († 1514) καὶ *Μιχαὴλ Ἀγγέλου* (†1564) καῖ τοῦ ὁποίου λαμπρὸν δημιούργημα εἶναι ὁ ναὸς τοῦ *ἁγίου Πέτρου* ἐν Ρώμῃ, ὅστις ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ 1506 ἐπερατώθη τῷ 1626·

Κλείοντες ἐνταῦθα τὴν παροῦσαν μελέτην ἐπαναλαμβάνομεν ὅσα καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, ὅτι δηλ. ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία οὐ μόνον δὲν ἐπολέμησαν τὰς ἀρχαίας πλαστικὰς τέχνας, οὐδὲ συνετέλεσαν τὸ παράπαν εἰς τὴν κατάπτωσιν αὐτῶν, ἀλλ' ἀπεναντίας ἐξῆραν αὐτὰς καὶ ὑπερύψωσαν διὰ τῶν νέων θρησκευτικῶν καὶ ἠθικῶν ἐννοιῶν καὶ κατέστησαν αὐτὰς ἱκανωτέρας καὶ ἐπιτηδειοτέρας πρὸς ἔκφρασιν τῶν διαφόρων αἰσθημάτων τῶν Χριστιανῶν. Ἀφοῦ ἡ ἀποκαλυφθεῖσα νέα διδασκαλία ἐπέχυσε τὸ φῶς αὐτῆς ὑπὲρ πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, κατηύγασε καὶ τὸ πεδίον τοῦ καλοῦ καὶ παρέπεμψε τὴν καλλονὴν τῆς ψυχῆς εἰς τὴν ἁρμονίαν τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτῆς βίου, εἰς τὸ ἐσταθμισμένον μέτρον καὶ τὴν ἁρμονικὴν διείσδυσιν τοῦ ἰδανικοῦ καὶ πραγματικοῦ, τῆς ἐννοίας καὶ τῆς μορφῆς καὶ εἰς τὴν ὡραιότητα τοῦ Θεοῦ· ἀναμφιβόλως δὲ ἡ ἐν τῷ χριστιανικῷ ναῷ λατρεία κατέστη τὸ ὕψιστον καὶ τελειότατον ἔργον τῆς τέχνης, ἡ ἕνωσις τοῦ ὑψίστου καὶ ἀρίστου, ὅπερ ἐδημιούργησεν ἡ τέχνη διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Χριστοῦ. Εἴτε ἐν γοτθικῷ ναῷ εὑρεθῶμεν εἴτε ἐν βυζαντινῷ, τὰ αὐτὰ παράλληλα αἰσθήματα τῆς ψυχῆς διεγείρονται εἴς τε τὸν παρατηρητὴν καθόλου καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸν προσευχόμενον προσκυνητήν· εἰς τὸν ἐπισκεπτόμενον τὸν πρῶτον ἀναπτύσσεται μία μεγαλοπρεπὴς συμβολική, ἥτις στηριζομένη ἐπὶ τοῦ τύπου τοῦ σταυροῦ ὁμιλεῖ πρὸς ἡμᾶς γλῶσσαν μεγαλοπρεπῆ· τὸ βλέμμα περιπλανᾶται ἀπὸ τόξου εἰς τόξον, ἀπὸ στήλης εἰς στήλην, ὁδηγούμενον εἰς τὰ ἄνω διὰ τῶν συνεχομένων γραμμῶν τῆς οἰκοδομῆς, διὰ δὲ τῆς μεγαλοπρεποῦς προοπτικῆς καὶ τοῦ συμπλέγματος τῶν κιόνων καὶ τῶν ἐκ μουσείου εἰκόνων πληροῦται ἡ ψυχὴ διὰ προαισθημάτων ἱερῶν. Ἐὰν δὲ ἀναμνησθῶμεν τὰς μεγαλοπρεπεῖς Ἐκκλησίας τοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, τὸν μοναδικὸν αὐτῶν θόλον καὶ τὰς ἀψῖδας, ἐφ' ὧν ὡς ἄλλος οὐρανὸς ἑδράζεται, τὰς ψηφιδωτὰς καὶ ἄλλας ἐκ μουσείου εἰκόνας, τὰς μεγάλας διαστάσεις καὶ τὸ ὕψος τῶν κιόνων, τὴν πολύηχον καὶ σεμνὴν μουσικὴν τῶν ψαλτῶν καὶ τὸν ποικίλον πλοῦτον τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ ἀμφίων, τότε πάντως θὰ ἀνακηρύξωμεν ταῦτα ὡς τὸ ὕψιστον, τὸ ὁποῖον παρήγαγεν ἡ χριστιανικὴ τέχνη· ἐκεῖ αἱ ψυχαὶ τῶν πιστῶν ἐκ τῆς τύρβης τοῦ κόσμου ἀνυψούμεναι εἰς τὴν μυστηριώδη ἠρεμίαν τοῦ οὐρανοῦ, εἰσδύουσιν εἰς τὰ μυστήρια τῆς θεότητος. Ὁ ὕψιστος προορισμὸς τῆς χριστιανικῆς τέχνης, ἔγραφεν ἕτερος σοφὸς ἡμῶν καθηγητὴς Kahnis, εἶναι ὅτι αὕτη ὡς ἱέρεια ἀποκαλύπτει τῷ ἀνθρώπῳ τὰ μυστήρια ὑψηλοτέρου κόσμου ἐν τῇ μορφῇ τοῦ καλοῦ.

† Ο ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΑΦΕΙΔΗΣ

ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Ὅπως κατ' ἔτος, οὕτω ἐξεδόθη καὶ ἐφέτος εἰς ὀγκώδη τόμον ἡ ἔκθεσις τῶν πεπραγμένων τῆς Βρεττανικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας διανυούσης τὸ 122ον ἔτος ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς· ὁ σκοπὸς τῆς Ἑταιρείας εἶνε, ὡς γνωστόν, ἡ διάδοσις τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἡ Ἑταιρεία προβαίνει διὰ μεταφράσεων ὄχι μόνον εἰς ὅλας τὰς μέχρι σήμερον γραφομένας γλώσσας ἢ διαλέκτους ἀλλὰ καὶ εἰς γλώσσας καὶ διαλέκτους, ἃς αὐτὴ κατέστησε γραφομένας χάριν τῆς διαδόσεως τῶν Ἁγ. Γραφῶν.

Ὁ ἐκδοθεὶς κατάλογος ἐφέτος ἀναφέρει ἐν ὅλῳ 579 γλώσσας καὶ διαλέκτους, εἰς ἃς μετεφράσθη ἡ Ἁγία Γραφή. Ἐκ τούτων εἰς 139 γλώσσας ἐξεδόθη ἡ ὅλη Ἁγία Γραφή, Π. καὶ Κ. Διαθήκη, εἰς 142 μόνη ἡ Κ. Διαθήκη καὶ εἰς ἄλλας 298 βιβλία τινὰ τῆς Ἁγ. Γραφῆς. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν 25 τελευταίων ἐτῶν ἡ Ἁγία Γραφὴ μετεφράσθη εἰς 200 γλώσσας, εἰς 7 δὲ νέας γλώσσας κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν διαδοθέντων κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀντιτύπων τῆς Ἁγ. Γραφῆς εἴτε ἐν ὅλῳ εἴτε βιβλίων αὐτοῦ ἀνῆλθεν εἰς 10,452,733 ὑπερδιπλασιασθεὶς ἐν διαστήματι 25 ἐτῶν. Ἐξ αὐτῶν 1,744,600 διεδόθησαν καθ' ἅπασαν τὴν Βρεττανικὴν Αὐτοκρατορίαν. Οἱ πωληταί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὑπερέβαινον τοὺς 900, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν κατώρθωσαν νὰ πωλήσωσιν ἐντὸς ἔτους ἕως 14,000 ἀντίτυπα, εἷς δ' ἐξ αὐτῶν, ἐν Ἑλλάδι, ἔφθασεν εἰς τὰ 21,000.

Ἡ Ἑταιρεία κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰσέπραξεν ἐκ συνδρομῶν, δωρεῶν καὶ κληροδοτημάτων λίρας στερλίνας 231,107, ἐκ πωλήσεως ἁγίων Γραφῶν λίρας στερλίνας 172,595, ἤτοι ἐν ὅλῳ 403,702 ἔναντι 391,006 κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος. Ἐπλήρωσε δὲ διὰ μεταφράσεις, ἐπιθεωρήσεις, ἐκτυπώσεις καὶ βιβλιοδεσίαν λίρας στερλίνας 262,105, διὰ δωρεὰς βιβλίων, πρακτορεῖα ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, πωλητάς, ἀποθήκας καὶ πάντα τὰ λοιπὰ ἔξοδα λίρας στερλίνας 176,422, ἤτοι τὸ ὅλον λίρας στερλίνας 438,527. Ὥστε προκύπτει ἔλλειμμα ἐκ λιρῶν στερλινῶν 34,825.

Τέλος ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς τῷ 1804 ἡ Βιβλικὴ Ἑταιρεία ἐξέδωκεν ὑπὲρ τὰ 365,000,000 ἀντίτυπα τῶν Ἁγ. Γραφῶν, ἐκ τῶν ὁποίων 105,700,000 περίπου ἐν ἀγγλικῇ γλώσσῃ.

Μετὰ τὰ γενικὰ ταῦτα ἡ ἔκθεσις προβαίνει κατὰ κεφάλαια, εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς διαδόσεως τῶν Ἁγ. Γραφῶν εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ

κόσμου, ἀρχομένη ἀπὸ τῶν βρεττανικῶν νήσων. Ὅ,τι ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ἰδίως εἶνε ἡ καταβληθεῖσα πρὸς διάδοσιν τῆς Ἁγ. Γραφῆς ἐνέργεια ἐν ταῖς ὀρθοδόξοις χώραις καὶ τὰ ἀποτελέσματα τὰ ὁποῖα ἔσχεν αὕτη. Τὰς κυρίως ὀρθοδόξους χώρας, πλὴν τῆς Ρωσίας, ἥτις ὑπάγεται ὑπὸ τὴν «Βορειανατολ. Εὐρώπην», περιλαμβάνει ὑπὸ τὸ κεφάλαιον «Νοτιανατολικὴ Εὐρώπη» καὶ ἐν μέρει ὑπὸ τὸν τίτλον: «Πρακτορεῖον Αἰγύπτου».

Ρουμανία. — Ἐν Ρουμανίᾳ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος διεδόθησαν 95,854 ἀντίτυπα, ἐκ τῶν ὁποίων 76,149 ἐν Ρουμανικῇ γλώσσῃ, τὰ δὲ λοιπὰ ἐν Γερμανικῇ, Οὐγγρικῇ, Ρωσικῇ, Ἑλληνικῇ κλπ. Ἡ διάδοσις αὕτη δὲν ἐγένετο ἄνευ δυσχερειῶν κατὰ τὴν ἔκθεσιν, καθόσον οἱ ἱερεῖς ἐξήγειραν δῆθεν τὰς πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἀρχὰς κατὰ τῆς πωλήσεως, εἴς τινα μέρη αἱ Ἅγιαι Γραφαὶ ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ λαοῦ, εἰς ἄλλα δὲ οἱ ἀγορασταὶ αὐτῶν ἐφυλακίσθησαν καὶ εἷς στρατιωτικὸς εἶπεν εἴς πωλητήν τινα, ὅτι ἡ Ἁγ. Γραφὴ δὲν εἶνε διόλου καλὸν βιβλίον, διότι καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους ἐν συνειδήσει ἐναντίους πρὸς τὴν στρατιωτικὴν θητείαν. Εἰς μίαν πολίχνην, πωλητὴς ἐπώλει ἑβραϊκὰς Ἁγ. Γραφάς, ὅτε εἷς ὀρθόδοξος ἱερεὺς ἐμφανισθεὶς ἐπὶ τόπου προέτρεψε τὸν λαὸν νὰ διακόψῃ πᾶσαν σχέσιν πρὸς αὐτὸν καὶ τὰ βιβλία αὐτοῦ. Εἶτα παρουσιάσθη ὁ δήμαρχος τῆς πολίχνης ὅστις ἠπείλησε τὸν πωλητὴν δι' εἰκοσιπέντε μαστιγώσεων καὶ μιᾶς, ἂν δὲν ἐγκατέλιπε τὴν πολίχνην ἀμέσως. Κατὰ πόσον ἔχονται ἀληθείας αἱ διηγήσεις αὗται τῶν πωλητῶν ἀγνοοῦμεν. Θὰ συνιστῶμεν ὅμως εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Βιβλ. Ἑταιρείας πᾶσαν ἐπιφύλαξιν εἰς τὴν δημοσίευσιν παραπλησίων πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας οἱ κατὰ τόπους πωληταὶ ἔχουσι συμφέρον νὰ χρωματίζωσιν ἐπὶ τὸ τραγικώτερον, ἵνα φαίνωνται παρέχοντες ὑπηρεσίας ἀξίας γενναιοτέρας ἀμοιβῆς, ἀφοῦ αὗται ἐνέχουσι καὶ κινδύνους ζωῆς!

Βουλγαρία. —Ἐν Βουλγαρίᾳ ἐκυκλοφόρησαν κατὰ τὸ 1925 ἔτος 27,232 ἀντίτυπα ἔναντι 19,376 κατὰ τὸ 1924 εἰς διαφόρους γλώσσας. Μεγάλην διάδοσιν εἶχον ἰδίᾳ ἀντίτυπα τῆς Κ. Διαθήκης μεταξὺ τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ Ρώσων προσφύγων ἐν ρωσικῇ γλώσσῃ. Ἀλλὰ τὴν διάδοσιν ἐδυσχέρανε πολὺ ἡ ἀνώμαλος ἐσωτερικὴ κατάστασις αὐτόθι ἕνεκα τοῦ κηρυχθέντος στρατιωτικοῦ νόμου συνεπείᾳ τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος. Καὶ ἐνταῦθα ὁ πωλητὴς Ἀθανάσωφ διηγεῖται ὅτι συνελήφθη ἐν Bazgrad ἤχθη εἰς Ρουστσούκιον καὶ ἐφυλακίσθη ἐντὸς φυλακῆς πλήρους μυῶν, ὅπου παρέμεινεν ἄϋπνος δι' ὅλης τῆς νυκτὸς παρακαλῶν τὸν Θεὸν νὰ ἀπελευθερώσῃ αὐτόν. Τὴν μεσημβρίαν τῆς ἐπομένης μετὰ ἐξέτασιν τῶν ἐγγράφων αὐτοῦ ὁ ἀστυνόμος ἀφῆκεν αὐτὸν ἐλεύθερον καὶ ἐχορήγησεν εἰς αὐτὸν τὴν ἄδειαν νὰ παραμείνῃ ἐν Ρουστσουκίῳ ἐφ' ὅσον ἤθελε. Καὶ ὁ

ἕτερος πωλητὴς Μανόλωφ διηγεῖται θαυμαστά τινα σχετικῶς πρὸς τὴν διάδοσιν τῶν Γραφῶν ἰδίᾳ παρὰ τοῖς ἐν φυλακῇ.

Τουρκία. — Ὁ ἀριθμὸς τῶν κυκλοφορησάντων ἀντιτύπων ἀνῆλθεν εἰς 18,207 ἔναντι 51,840 ἕνεκα τοῦ περιορισμοῦ τῆς κυκλοφορίας μόνον ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Κων/πόλεως. Καὶ ἐνταῦθα ὁ πωλητὴς Μελίδης διηγεῖται περὶ μιᾶς τουρκοφώνου χριστιανῆς, πρὸς ἣν ἐδώρησεν ἀντίτυπον ψαλμῶν, συναντήσας αὐτὴν εἰς μίαν πανήγυριν Ἁγίου ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, ὅτι ἐδόξασε τὸν Θεὸν καὶ εἶπεν, ὅτι καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἐπεθύμει νὰ ἔχῃ ἀντίτυπον τῆς Ἁγ. Γραφῆς καὶ ἐζήτησε τοιοῦτο παρὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ δὲν ἔλαβε.

Ἀλβανία.—Ἡ Ἑταιρεία στερεῖται εἰδήσεων, διότι οἱ δύο ἐκεῖ δρῶντες πωληταὶ ἀποσυρθέντες τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας δὲν ἀντικατεστάθησαν μέχρι τοῦδε.

Ἑλλάς.—Ἐν Ἑλλάδι ἡ κυκλοφορία ἀπὸ 67,018 ἀντιτύπων κατὰ τὸ 1925 ἀνῆλθεν εἰς 96,907 κατὰ τὸ 1926. Ἡ ἔκθεσις ἐκφράζει τὴν χαρὰν αὐτῆς, διότι, παρὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν αὐτόθι πολιτικὴν ἀνωμαλίαν, ἡ κυκλοφορία ηὔξησε κατὰ πολύ. Ἰδιαιτέρως εὐηρέστησε τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑταιρείας τὸ γεγονός, ὅτι τὸ Ἑλλην. Σύνταγμα νομοθετεῖ νῦν τὴν μετάφρασιν εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν γλῶσαν καὶ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐπιτρέπει ἀσύδοτον τὴν εἰσαγωγὴν τῶν Ἁγ. Γραφῶν τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ πωληταὶ τῆς Ἑταιρείας διηγοῦνται περὶ τῆς φιλικῆς ὑποδοχῆς, ἧς ἔτυχον παρὰ τῶν σχολικῶν ἐπιθεωρητῶν, τῶν ἱερέων καὶ αὐτῶν τῶν Μητροπολιτῶν ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν Καβάλλᾳ ἰδίᾳ. Εἰς τὴν διάδοσιν τῶν Ἁγ. Γραφῶν συντελεῖ μεγάλως καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Χριστιανικὴ Ἀδελφότης τῶν Νέων (Χ. Α. Ν.), διανέμουσα τὰς Ἁγ. Γραφὰς εἰς τὰς φυλακὰς καὶ εἰς τὰς νυκτερινὰς σχολάς.

Αἴγυπτος καὶ ***Σουδάν.*** — Ἐν Αἰγύπτῳ ἡ κυκλοφορία ἀνῆλθεν εἰς 57,232 ἀντίτυπα, ἔναντι 52,791 κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος 1924, ἐν δὲ τῷ Σουδὰν εἰς 3,713 ἀντίτυπα κατά τι δηλονότι πλείονα τοῦ παρελθόντος ἔτους. Καὶ ἐνταῦθα ἡ ἔκθεσις παρεμβάλλει ἀποσπάσματα διαφόρων πωλητῶν, οἵτινες ἀψηφοῦντες τοὺς συναφεῖς πρὸς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀφρικῆς κινδύνους, ἐπεχείρησαν διαφόρους περιοδείας πρὸς διάδοσιν τῶν Ἁγ. Γραφῶν, ὡς εἰς τὸν Κυανοῦν Νεῖλον καὶ εἰς ἀπόστασιν 350 μιλλίων ἀπὸ τοῦ Χαρτοὺμ διὰ καμήλων ἢ ἡμιόνων, ἢ εἰς τὴν Κασσάλαν, τὸ ἀκρότατον τέρμα τοῦ ἀρχομένου ἀπὸ τοῦ port Σουδὰν σιδηροδρόμου.

Παλαιστίνη. — Ἐν Παλαιστίνῃ ἡ κυκλοφορία τῶν Ἁγίων Γραφῶν κατὰ τὸ 1925 ἀνελθοῦσα εἰς 20,722 ἀντίτυπα ὑπερέβη τὴν τοῦ προηγουμένου ἔτους φθάσασα τὰ 18,085 ἀντίτυπα. Ἕνεκα τῆς ἐπισκέψεως τῶν

ἱερῶν τόπων ὑπὸ διαφόρων Ὁμολογιῶν ἡ κυκλοφορία αὐξάνει καθ' ἑκάστην· ἰδίᾳ διαδίδεται ἡ ἔκδοσις τῆς Ἁγ. Γραφῆς ἐν Ἑβραϊκῇ γλώσσῃ, χάρις εἰς τὸν γινόμενον αὐτόθι Ἑβραϊκὸν ἐποικισμόν, τὸν ἄλλως Σιωνισμόν.

Συρία. — Παρὰ τὰς διηνεκεῖς ταραχάς, εἰς ἅς, λόγῳ τῆς ἐπαναστάσεως ἦτο ἐκτεθειμένη ἡ Συρία, ἡ κυκλοφορία τῶν Ἁγ. Γραφῶν κατὰ τὸ ἔτος 1925 ἀνῆλθεν εἰς 19,787 ἀντίτυπα χάρις εἰς τὴν δραστηριότητα τῶν πωλητῶν. Οὗτοι χρησιμοποιοῦντες ὡς ἀφετηρίας τὸ Χαλέπιον καὶ τὴν Δαμασκόν, ἀνῆλθον μέχρι καὶ τῆς ὑψηλοτάτης κορυφῆς τοῦ Λιβάνου καὶ εἰσέδυσαν καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα ἀκόμη τῆς ἐρήμου.

Κύπρος. — Ἡ διάδοσις τῶν Ἁγ. Γραφῶν ὑπῆρξε σχετικῶς μικρά, ἕνεκα τῆς ἀπουσίας μέχρι τοῦδε ἰδιαιτέρου αὐτόθι πωλητοῦ. Αἱ τελευταῖαι παρὰ τοῦ νεωστὶ διορισθέντος πληροφορίαι εἶνε, ὅτι αἱ πωλήσεις βαίνουσιν ἱκανοποιητικῶς.

Γιουγκοσλαβία. — Ἐν Γιουγκοσλαβίᾳ ἡ κυκλοφορία κατὰ τὸ ἔτος 1925 ἀνῆλθεν εἰς 24,631 ἀντίτυπα, ἔναντι 31,638 κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος. Ὡς λόγοι φέρονται πρῶτον, ὅτι τὴν διάδοσιν αὐτῶν εἶχεν εἰς χεῖρας ἡ αἵρεσις τῶν Ναζαρηνῶν. Ἐπειδὴ δὲ αὐτοὶ κατεπολέμουν τὴν στρατιωτικὴν θητείαν, ἡ Κυβέρνησις ἀπηγόρευσεν εἰς αὐτοὺς νὰ περιοδεύωσιν. Ἔπειτα ἡ μετάφρασις τῆς Ἁγ. Γραφῆς ἐγένετο εἰς τὴν ὁμηρικὴν τρόπον τινὰ διάλεκτον τῆς Σερβικῆς ποιήσεως καὶ χρήζει ριζικῆς ἀναθεωρήσεως, ἵνα προσαρμοσθῇ πρὸς τὴν σημερινὴν ἐξέλιξιν τῆς γλώσσης. Καὶ τελευταῖον, ὡς ἀναφέρει ὁ ἀποθηκάριος, ἐν Βελιγραδίῳ τὰ 70 % τοῦ λαοῦ εἶνε ἀγράμματοι. Δὲν πρέπει ὡσαύτως νὰ λησμονῆται, ὅτι χῶραί τινες ὡς ἡ Σλοβακία καὶ ἡ Κροατία εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον ρωμαιοκαθολικαὶ καὶ αἱ μεταφράσεις ἀπορρίπτονται ὡς ἐσφαλμέναι.

Ρωσία καὶ ***Σιβηρία.*** — Ἡ ἔκθεσις ἀναφέρει ὅτι καὶ κατὰ τὸ 1925 ἡ κατάστασις παρέμεινεν ἡ αὐτή. Παρὰ τὰς συνεννοήσεις τῆς Ἑταιρείας μετὰ τῆς Σοβιετικῆς Κυβερνήσεως, ὅπως ἐπιτραπῇ ἡ εἴσοδος τοῦ γραμματέως τῆς Ἑταιρείας εἰς Ρωσίαν, ἡ εἴσοδος δὲν ἐπετράπη καὶ οὕτω τὸ ἔργον τῆς διαδόσεως τῶν Ἁγ. Γραφῶν ἐν Ρωσίᾳ ἀνεκόπη καὶ περιωρίσθη μόνον μεταξὺ τῶν προσφύγων Ρώσων τῶν εὑρισκομένων ἐκτὸς τοῦ ρωσικοῦ ἐδάφους.

Συμπέρασμα. — Ἐνδιετρίψαμεν εἰς τὴν δημοσίευσιν τῶν κυριωτέρων σημείων τῆς ἐκθέσεως προκειμένου περὶ τῆς διαδόσεως τῶν Ἁγίων Γραφῶν ἐν ταῖς ὀρθοδόξοις χώραις ὄχι μόνον διὰ νὰ δείξωμεν τὸ τεράστιον ἔργον καὶ τὰς θυσίας, αἵτινες καταβάλλονται πρὸς ἐπίτευξιν αὐτοῦ,

ἀλλὰ καὶ δι' ἕνα ἄλλον λόγον. Αἱ ὀρθόδοξοι χῶραι, ὡς συνέβη μὲ τὰς Σκανδιναυϊκὰς χώρας (ἀφίνω τὴν Ἀμερικὴν) τὴν Ὀλλανδίαν καὶ τὴν μικρὰν Φιλλανδίαν (3 ½ ἑκατ.), πρέπει νὰ ἀποκτήσωσι τὰς ἰδίας αὐτῶν Βιβλικὰς Ἑταιρείας, αἵτινες νὰ ἐπιμελῶνται αὐταὶ τὰς μεταφράσεις τῶν Ἁγ. Γραφῶν εἰς τὰς οἰκείας γλώσσας. Ἂν τοῦτο ἀποβαίνῃ ἀδύνατον τό γε νῦν, ἀνάγκη αἱ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι νὰ ἔλθωσιν, ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπουσι καὶ δὴ καὶ διευκολύνουσι τὴν διάδοσιν τῶν Ἁγ. Γραφῶν ἐν ταῖς οἰκείαις χώραις, εἰς συνεννόησιν μετὰ τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας ἐπὶ δύο τινῶν. Πρῶτον αἱ κυκλοφοροῦσαι μεταφράσεις μεταξὺ ὀρθοδόξων δέον νὰ ἐξετασθῶσιν ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἐξ ὀρθοδόξων θεολόγων κατὰ πόσον δὲν ἀντίκεινται πρὸς τὸ ὀρθόδοξον πνεῦμα καὶ τότε μόνον νὰ ἐπιτρέπηται ἀκωλύτως ἡ διάδοσις αὐτῶν παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις. Δεύτερον τὰ ὄργανα, εἴτε πράκτορες εἶνε, εἴτε ἀποθηκάριοι, εἴτε πωληταὶ εἰς τὰς ὀρθοδόξους χώρας δέον νὰ ἐκλέγωνται μεταξὺ **ὀρθοδόξων ἐγχωρίων** οὐχὶ δὲ προσηλύτων οἵας δήποτε προτεσταντικῆς αἱρέσεως. Καὶ ὅπου δὲ χρησιμοποιοῦναι τυχὸν τοιοῦτοι, νὰ δοθῇ εἰς αὐτοὺς ἡ αὐστηρὰ διαταγή, ὅπως ἀποφεύγωσι νὰ διαδίδωσιν ἐκ παραλλήλου μεταφράσεις ἄλλων θρησκευτικῶν βιβλίων γεγραμμένων ὑπὸ Προτεσταντῶν ἢ νὰ ἀναπτύσσωσιν εἰς τοὺς ἁπλοϊκωτέρους τὰ ἀγαθὰ τοῦ Προτεσταντισμοῦ. Ἀρκοῦσιν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο αἱ στρατιαὶ τῶν Μισσιοναρίων καὶ δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ προστίθενται καὶ οἱ πωληταὶ τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Ἂς περιορισθῇ ἡ Ἑταιρεία εἰς τὸ ἀξιέπαινον αὐτῆς ἔργον τῆς ὅσον τὸ δυνατὸν εὐρυτέρας κυκλοφορίας τῶν Ἁγ. Γραφῶν καὶ εἰς οὐδὲν πλέον. Τότε θὰ ἀρθῶσιν ἐκ τοῦ μέσου καὶ τὰ εἰς αὐτὴν καταγγελλόμενα ἐπεισόδια ὑπὸ τῶν πρακτόρων καὶ πωλητῶν αὐτῆς ὡς λαμβάνοντα χώραν ἐν ταῖς ὀρθοδόξοις χώραις, τὰ ἐκθέτοντα δωρεὰν ἐνώπιον ὅλου τοῦ κόσμου τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν.

Λονδῖνον † Θ. Γ.

ΔΙΔΑΓΜΑ

«Δεῖ τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν. μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον........ Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου». (Α' Τιμοθ. γ' 1-7).

Β. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ Ι. ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΧΑΛΚΗΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΘΕΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΙΝΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΕΝΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΑΠΟΠΕΙΡΩΝ

(ἐχαράχθησαν κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1924.)

Ε'

Ἡ Ἱερωσύνη καὶ οἱ τρεῖς αὐτῆς βαθμοί.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου καὶ τέλος)

Εἰς τὰς διαφορὰς καὶ διαφωνίας τὰς μεταξὺ τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ὑφισταμένας περὶ δόγματα καὶ μυστήρια, ἐπιπροσθούσας δὲ εἰς τὴν ἕνωσιν ἢ συνεννόησιν αὐτῶν, ἀνήκει, ὡς γνωστόν, καὶ τὸ ζήτημα τὸ περὶ τῆς ***ἱερωσύνης,*** τὸ ζήτημα τὸ περὶ τοῦ ***θεοσυστάτου*** ἢ μὴ καθόλου μὲν τοῦ ***ἱερατικοῦ ἀξιώματος*** ἢ ***ἐκκλησιαστικοῦ ὑπουργήματος,*** ἰδίᾳ δὲ τοῦ ***τριτάκτου*** ἢ ***τριβαθμίου*** αὐτοῦ, οὐχ ἧττον δὲ καὶ τοῦ λεγομένου ***Πρωτείου τοῦ Πάπα,*** νοουμένου ὥς τινος ***θείᾳ συστάσει*** καὶ ***θείῳ δικαίῳ*** ὑφεστώσης καὶ εἰς μίαν ὁρατὴν ἀρχὴν καὶ κεφαλὴν κορυφουμένης συγκεντρώσεως ἁπάσης τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐξουσίας ***ὡς ἐν ἀντιπροσωπείᾳ τῆς ἀοράτου κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας.*** Ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτων τῶν διαφορῶν ἡ λύσις, κατὰ τὴν κοινὴν τῶν διαφωνούντων ὁμολογίαν, ὡς ***πρώτην ἀφετηρίαν*** δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἄλλο εἰμὴ ὅ,τι ἐξ αὐτῶν τῶν βιβλίων τῆς Κ. Διαθήκης συνάγεται ὡς σύστασις μὲν καὶ διάταξις αὐτοῦ τε τοῦ Κυρίου καὶ τῶν θείων αὐτοῦ Ἀποστόλων, ὡς πρᾶξις δὲ τῆς Ἐκκλησίας κατ' αὐτὸν τὸν ***Ἀποστολικὸν*** λεγόμενον ***αἰῶνα,*** διὰ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα θὰ περιορισθῇ ἡ ἐξέτασις εἰς τὸ κοινὸν ἔδαφος, καὶ θὰ ζητηθῇ τὶ περὶ τῶν προκειμένων ζητημάτων δύναται ἀβιάστως νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῆς ἀπροκαταλήπτου ἑρμηνείας τῶν ὑπαρχόντων κειμένων.

Καὶ ἐν πρώτοις σημειωτέον τοῦτο ὡς ἀναμφήριστον, ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ὡς κοινωνία ἀνθρώπων, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποτελέσῃ ἐξαίρεσιν καὶ νὰ μὴ ἔχῃ τὸ στοιχειωδέστατον ἰδίωμα καὶ γνώρισμα πάσης ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Πᾶσα δηλ. κοινωνία ἀνθρωπίνη, εἴτε μικρὰ εἴτε μεγάλη, καὶ **εἴτε φύσει καὶ ὡς αὐτομάτως, εἴτε μετὰ βουλῆς καὶ προεσχεδιασμένως**

συνισταμένη, ἀφορᾷ πρὸς σκοπόν τινα καὶ ἐργάζεται ἀναλόγως πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτοῦ.

Αὐτὸ ὅμως τοῦτο, ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, ἐάν τε εἶνε εὐρὺς οὗτος καὶ περιεκτικός, ἐάν τε στενὸς καὶ περιγεγραμμένος, προϋποτίθησιν ὡς ὅρους ἀναγκαίους ἐνεργείας τινὰς ἢ λειτουργίας συμμέτρους, ὅπως καὶ αὗται χρήζουσι καταλλήλων ὀργάνων καὶ μέσων πρὸς ἐπιτέλεσιν αὐτῶν. Ἐν κοινωνίαις τῆς πρώτης κατηγορίας, ἐν κοινωνίαις οἱονεὶ φύσει καὶ ὡς αὐτομάτως σχηματιζομέναις, εὐνόητον ὅτι οὔτε ἡ διάγνωσις πασῶν τῶν ἀναγκαιουσῶν λειτουργιῶν, οὔτε ἡ παρασκευὴ καὶ ἐγκατάστασις τῶν ἀναγκαιούντων ὀργάνων, οὔτε ἱεραρχική τις διαβάθμισις αὐτῶν καὶ διάταξις ὑπάρχει ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς ἑτοίμη καὶ ἀκριβῶς καθωρισμένη, ἀλλ' ὑπόκειται εἰς ἀνάπτυξιν ἢ ἐξέλιξιν, ἐξέλιξιν ὁμαλὴν μέν, ἐὰν ὡς ὅρον καὶ ὡς δύναμιν ρυθμίζουσαν διασῴζῃ τὴν ἀρχικὴν ἰδέαν, τὸν σκοπὸν τὸν πρῶτον, ἀνώμαλον δέ, ἐὰν ἡ ἀρχικὴ ἰδέα καὶ ὁ πρωτεύων σκοπὸς ὑποχωρῶσιν εἰς ἄλλα ἐλατήρια καὶ εἰς ἄλλα σπουδάσματα.

Ἐξέλιξις, ὁμαλὴ ἢ ἀνώμαλος, δὲν ἀποκλείεται βεβαίως οὐδὲ ἀπὸ τῶν κοινωνιῶν τῆς ἄλλης κατηγορίας, τῶν ἐν ἐπιγνώσει καὶ προεσχεδιασμένως διαμορφουμένων. Πλὴν ὑπάρχει ἐν αὐταῖς ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς, ἔστω καὶ στοιχειωδῶς ὡρισμένη, τάξις καὶ διάταξις τῶν τε ἀναγκαίων λειτουργιῶν καὶ ὑπουργιῶν καὶ τῶν πρὸς ἐξυπηρέτησιν αὐτῶν ἀναγκαίων ὀργάνων. Εἰς ταύτην ἀναντιρρήτως τὴν κατηγορίαν ὑπάγεται ἡ ***Χριστιανικὴ Ἐκκλησία,*** ἡ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου συσταθεῖσα κοινωνία τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων καὶ εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ βαπτιζομένων, κοινωνία πνευματικὴ καὶ παγκόσμιον ἔχουσα χαρακτῆρα, ἀνάλογον ἐπιδιώκουσα σκοπὸν καὶ ἀνάλογα διαθέτουσα ὑπουργήματα πρὸς ἐπίτευξιν ἧς ἔχει ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολῆς. Συμπεριλαμβάνονται ταῦτα ἐν τῷ γνωστῷ χωρίῳ τῆς πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῆς (4, 11 κ. ἑξ.)· «καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ Χριστοῦ». Εἰς τὰ γενικὰ ταῦτα δὲν ὑπάρχει διαφορὰ ἀντιλήψεως μεταξὺ τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, οὐδὲ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ὁ Ἀπόστολος διὰ τοῦ ***αὐτὸς ἔδωκε*** δὲν ἐννοεῖ τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου αὐτοῦ ***ἄμεσον ἐγκατάστασιν*** τῶν ἀριθμουμένων ὑπουργημάτων, ἀλλ' ἐννοεῖ τὴν εἰς τοὺς διαφόρους λειτουργοὺς τῆς Ἐκκλησίας παροχὴν τῶν ἀναγκαιούντων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν πνευματικῶν χαρισμάτων καὶ δωρεῶν (Ρωμ. 13, 6 κ. ἑξ. 1 Κορ. 12, 28 κ. ἑξ.). Εἶνε

δηλ. εὐεξήγητον καὶ πάσης ἀμφιβολίας ὑπέρτερον, ὅτι ὁ Κύριος, ἱδρύων τὸ πρῶτον τὴν ἑαυτοῦ Ἐκκλησίαν, δὲν καθώρισεν αὐτὸς ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ καὶ λεπτομερείᾳ οὔτε ἁπάσας τὰς ἀναγκαιούσας τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ λειτουργίας, οὔτε ἅπαντα τὰ πρὸς ἐξυπηρέτησιν αὐτῶν ἀπαιτούμενα ὄργανα. Ὅ,τι ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον σημεῖον ἀμέσως προέρχεται ἀπὸ τοῦ Κυρίου αὐτοῦ, εἶνε ἡ ἐκλογὴ καὶ ἐγκατάστασις τῶν ***δώδεκα Ἀποστόλων,*** ἡ σύστασις τοῦ ***Ἀποστολικοῦ ἀξιώματος,*** ὡς τοῦ πρώτου καὶ θεμελιώδους ὑπουργήματος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὑπουργήματος ἀναπληρώσοντος ἐν καιρῷ καὶ ἐν μέτρῳ τῷ δυνατῷ τὸ ἐκείνου ὑπούργημα καὶ συμπληρώσοντος τὸ ὑπ᾽ ἐκείνου ἀρξάμενον ἔργον, μάλιστα μὲν ἐν τῷ κηρύγματι τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἀνὰ τὸν κόσμον, ἔπειτα δὲ ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων καὶ τῇ κυβερνήσει τῆς Ἐκκλησίας (Ματθ. 10, 1 κ. ἑξ. 28, 19. Μάρκ. 3, 13-14, 16, 17. Λουκ. 6, 12 κ. ἑξ. Ἰωάν. 17, 18. 20, 21. πρβλ. καὶ 1 Κορ. 4. 1). Κατὰ τοῦτο δὲ ἀκριβῶς διέφερε τῆς τῶν δώδεκα ἐκλογῆς καὶ ἀποστολῆς ἡ παρὰ τῷ Λουκᾷ (κεφ. 10) διαγραφομένη ἀνάδειξις καὶ ἀποστολὴ τῶν ***Ἑβδομήκοντα,*** ὅτι τὸ τούτων ἔργον προσωρινὸν εἶχε χαρακτῆρα καὶ ἦτο ***προπαρασκευαστικὸν*** τῆς τοῦ Κυρίου ἐνεργείας («πρὸ προσώπου αὐτοῦ»), ἐνῷ ἡ τῶν δώδεκα ἐκλογὴ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν μετέπειτα, ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ τῆς Ἐκκλησίας, συνέχισιν τοῦ ὑπ᾽ ἐκείνου ἀρξαμένου ἔργου τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας. Ἐπειδὴ ὅμως ἀμφότεροι εἶνε ἀπεσταλμένοι τοῦ Κυρίου, ἰσχύει μὲν καὶ περὶ τῶν ἑβδομήκοντα ὅ,τι λέγεται περὶ τῶν ***δώδεκα,*** ὅτι ὁ δεχόμενος αὐτοὺς δέχεται τὸν ἀποστείλαντα αὐτούς (Ματθ. 10, 40-42. Λουκ. 10, 16)· πλὴν οἱ ***δώδεκα*** εἶνε οἱ κατ᾽ ἐξοχὴν ἀπεσταλμένοι αὐτοῦ (Ἰωάν. 15, 16), ὅπως καὶ αὐτὸς εἶνε ὁ κατ᾽ ἐξοχὴν ἀπεσταλμένος τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ πρὸς αὐτὸν δεικνυομένη τιμὴ ἢ καταφρόνησις εἶνε τιμὴ ἢ καταφρόνησις τοῦ πέμψαντος αὐτὸν Πατρός (Ἰωάν. 5, 23. 15, 23. 17, 18). Τοὺς ***δώδεκα*** βεβαίως ὑπονοεῖ πρωτίστως καὶ ἐν οἷς, ἐλέγχων τοὺς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους ὡς υἱοὺς τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας λέγει (Ματθ. 24, 24 35). «Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς ***προφήτας*** καὶ ***σοφοὺς*** καὶ ***γραμματεῖς,*** καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν» (πρβλ. αὐτόθι καὶ 10, 17-18).

Καὶ τοῦτο μὲν εἶνε εὐνόητον, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι, οἱ ἐπὶ τούτῳ ἐκλεγέντες καὶ πρὸς τὸ κήρυγμα ἀποσταλέντες παραβάλλονται πρὸς τοὺς ***προφήτας*** καὶ ***σοφοὺς*** καὶ ***γραμματεῖς*** καὶ φαίνονται ὡς ἔχοντες ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Καινῆς Διαθήκης οἵαν ἐκεῖνοι θέσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Εὐνόητον ἐπίσης καὶ πρὸς τὴν εὐαγγελικὴν ἀλήθειαν ἥκιστα ἀπᾴδει τὸ φρονεῖν καὶ λέγειν ὅτι οἱ αὐτοὶ Ἀπόστολοι, κατὰ τὸ

διδακτικόν, ὡς συνεχίζοντες τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἀρξάμενον ἔργον τοῦ κηρύγματος, μετέχουσί πως τοῦ ***προφητικοῦ*** λεγομένου ὑπουργήματος τοῦ Κυρίου αὐτοῦ. Ὑπονοεῖ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος, ἐφαρμόζων εἰς τὸ ***ἑαυτοῦ ἔργον*** (Πράξ. 13, 49) τὸν ἀρχαῖον προφητικὸν λόγον περὶ τοῦ ***παιδὸς τοῦ Θεοῦ,*** τὸ «τέθεικά σε εἰς φῶς Ἐθνῶν» (Ἡσ. 49, 6 προβλ. καὶ 11, 10. 42, 6, 20 καὶ Ματθ. 4, 16. Λουκ. 4, 32). Δύναται ὅμως τὸ αὐτὸ νὰ λεχθῇ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὑπουργημάτων τοῦ Κυρίου, καὶ δὴ πρῶτον περὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ; Δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι οἱ αὐτοὶ Ἀπόστολοι διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὡς συνεχίζοντες τὸ τοῦ Κυρίου ἔργον, καὶ κατ᾿ αὐτὴν τὴν γνώμην τοῦ διδασκάλου αὐτῶν, μετέχουσι καὶ τούτου; ***Ἀπολύτως*** καὶ ὡς οἴκοθεν νοούμενον βεβαίως δὲν δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ τοῦτο. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως καὶ ὁλοσχερῶς, ἐὰν νοηθῇ σχετικῶς, ὅτι δηλ. τὸ τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ἀνῆκον ***ἀποστολικὸν*** ὑπούργημα συνενοῖ ἐν ἑαυτῷ τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης κεχωρισμένως ὑπάρχοντα, καὶ ἐνῷ ἐκεῖ ὁ ***ἱερεύς,*** ἀπὸ μιᾶς μόνον φυλῆς λαμβανόμενος, ἠδύνατο μὲν νὰ εἶνε, ἀλλὰ δὲν ἦτο κατ᾿ ἀνάγκην προφήτης, ἐνταῦθα ὁ Ἀπόστολος, εἰς μηδεμίαν φυλὴν ἢ τάξιν ἀνήκων, θὰ ἠδύνατο συγχρόνως νὰ εἶνε καὶ ***προφήτης*** καὶ ***ἱερεύς***.

Καὶ παρίσταται μὲν οὕτω τὸ πρᾶγμα ὡς ἁπλῶς ***ἐνδεχόμενον,*** προσλαμβάνει ὅμως τὸ ἐνδεχόμενον τοῦτο μείζονα πιθανότητα, ἐὰν ληφθῇ ὑπ᾿ ὄψιν πρῶτον ὅτι καὶ κατ᾿ αὐτὴν τὴν πρόθεσιν τοῦ Κυρίου θὰ περιεῖχε καὶ ἡ Ἐκκλησία αὐτοῦ μυσταγωγίας τινάς, ὡς ἦτο κατὰ μόνας τὰς εὐαγγελικὰς εἰδήσεις τὸ ***Κυριακὸν δεῖπνον*** (Ματθ. 26,26-29 καὶ τὰ παράλληλα) καὶ τὸ ***βάπτισμα*** (αὐτόθι 28, 19. Μάρκ. 16, 16. Ἰωάν. 3, 15-18), ἔπειτα δὲ τὸ αὐτὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα ἐπίσης κατὰ γνώμην καὶ ρητὴν δήλωσιν τοῦ Κυρίου θὰ μετεῖχε κυριότητός τινος καὶ ἐξουσίας ἐν τῇ διοικήσει τῶν τῆς Ἐκκλησίας, καθ᾿ ὁμοιότητα τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ***βασιλικοῦ ἀξιώματος.***

Θὰ ἔχῃ κατὰ ταῦτα τὸ ***ἀποστολικὸν ὑπούργημα,*** καὶ τοῦτο ***συσταθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου αὐτοῦ, ἵνα συνεχίσῃ τὸ ἑαυτοῦ ἔργον,*** ὡς καθήκοντα καὶ δικαιώματα τὰ τρία ταῦτα: 1ον) τὸ κηρύττειν τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ σαγηνεύειν εἰς αὐτὴν μαθητὰς πανταχόθεν (Ματθ. κεφ. 10. 28, 19-20)· 2ον) τὸ (ἀμέσως ἢ ἐμμέσως) τελεῖν τὰς ἰδιαζούσας τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς νέας χάριτος μυσταγωγίας καὶ 3ον) τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν, τὸ ἐγκύρως μὲν ἀφιέναι ἢ συγχωρεῖν τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν, ἐγκύρως δὲ κηρύττειν καὶ τηρεῖν αὐτὰ ἀσυγχώρητα, ἐννοεῖται τοῖς ἀμετανοήτως καὶ ἀδιορθώτως ἔχουσιν (Ματθ. 19. 18, 18-20. Ἰωάν. 20, 23).

Τὸ τελευταῖον τοῦτο, κατὰ τὴν [illegible] πάντως [illegible]νοιαν, ὡς ἐξουσία

τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν τὰ ἡμαρτημένα τοῖς ἀνθρώποις, φαίνεται ἄλλοθι παρεχόμενον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἢ ***ἑνὶ τῶν 'Αποστόλων***, τῷ ***Πέτρῳ***, ἐπὶ τῇ γνωστῇ αὐτοῦ ὁμολογίᾳ (Ματθ. 16, 18-19), ἢ καθόλου καὶ γενικῶς τῇ 'Εκκλησίᾳ («εἰπὲ τῇ 'Εκκλησίᾳ, ἐὰν δὲ καὶ τῆς 'Εκκλησίας καταφρονήσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης», αὐτόθι 18,17). 'Επικαλοῦνται, ὡς γνωστόν, τὸ τελευταῖον τοῦτο χωρίον οἱ ἐκ τῶν Διαμαρτυρομένων, ***τῇ ὅλῃ 'Εκκλησίᾳ*** διεκδικοῦντες τὴν εἰρημένην ἐξουσίαν, ἐνῷ τὰ συμφραζόμενα καὶ ἄνευ τῶν ἐπιφερομένων ἐν τῷ ἀμέσως ἑπομένῳ στίχῳ (18) σαφῶς δεικνύουσιν ὅτι ὑπὸ τὴν ***'Εκκλησίαν*** νοητέαι αἱ ***ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαί***, καὶ ***μόναι αὗται***.

Πλείονα προσεκτήσατο ἐπισημότητα ἡ τῷ ***Πέτρῳ*** παρεχομένη ἐξουσία, ἡ καὶ δοῦσα λαβὴν εἰς τὰς γνωστὰς τῶν Δυτικῶν ἀξιώσεις περὶ τοῦ ***πρωτείου*** τοῦ 'Επισκόπου Ῥώμης, τὸ δὲ σχετικὸν τοῦ Ματθαίου, ***καὶ μόνου τούτου***, χωρίον ἀποτελεῖ τὴν κυριωτάτην ἀπὸ τῶν Γραφῶν βάσιν τῶν ἀξιώσεων τούτων· «σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ Πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν 'Εκκλησίαν ...... καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Ματθ. 16, 18-19). Βεβαίως τὸ χωρίον τοῦτο εἶνε ***γνήσιον*** ἀπ' ἀρχῆς, οὐδὲ εἰσχωρεῖ τις ὑπόνοια περὶ μεταγενεστέρας τινὸς παρεμβολῆς εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου. 'Αλλ' εἶνε περίεργον ὅτι οἱ δύο ἄλλοι Συνοπτικοί, ἐνῷ ἀναφέρουσι τὰ περὶ τῆς ***ἐρωτήσεως*** τοῦ Κυρίου καὶ τῆς ***ἀπαντήσεως*** τοῦ Πέτρου (Μάρκ. 8, 29. Λουκ. 9, 20), ***οὐδὲν ἀπολύτως*** λέγουσι περὶ τοιαύτης τινὸς ***ἀνταπαντήσεως*** τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Πέτρον, τοῦθ' ὅπερ, ἐπὶ τοῦ ***Μάρκου*** τοὐλάχιστον, τοσούτῳ μᾶλλον καθίσταται περίεργον, ὅσῳ μνημονεύει τὴν παρὰ τῷ Ματθαίῳ ἀμέσως ἐπιφερομένην ἐπιτίμησιν τοῦ ***Πέτρου*** (Ματθ. 16, 22-23. Μάρκ. 8, 32-33), καὶ τοῦτο ἄνθρωπος ἐκ τῶν προσκειμένων τῷ Πέτρῳ καὶ τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ (1 Πέτρ. 3, 13). Ἡ παρασιώπησις αὕτη ἁπλουστάτην ἔχει ἐξήγησιν, ὅτι οὐδὲ ὁ Πέτρος ἐξέλαβε τοὺς λόγους ἐκείνους τοῦ Κυρίου εἰς ἣν σημασίαν οἱ ἔπειτα ἐπιληφθέντες αὐτῶν πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν ἀξιώσεων. Καὶ ἀνεξαρτήτως ὅμως τούτου, καὶ ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐφεξῆς ἐξετασθησομένου ***ἀμφιβόλου*** ζητήματος, ἂν καὶ ***κατὰ πόσον*** δύναται ὁ Πέτρος νὰ θεωρηθῇ ὡς ***ἱδρυτὴς*** ἢ ἔστω καὶ ὡς ***πρῶτος 'Επίσκοπος*** τῆς ἐν Ῥώμῃ 'Εκκλησίας, καὶ μόναι αἱ ἀπὸ τῶν ***λόγων τοῦ Κυρίου*** ἐξαγόμεναι ἀποδείξεις τῶν Δυτικῶν περὶ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ***πρωτείου*** ἢ ***ἀποκλειστικοῦ προνομίου*** τοῦ Πέτρου ἥκιστα ἀποτελοῦσιν argumenta probansia ὡς ἐρειδόμεναι ἐπὶ ***μόνου τοῦ γράμματος μεμονωμένων τινῶν καὶ μόνον μεμονωμένως ἑρμηνευομένων ῥήσεων***.

Καὶ πρῶτον περὶ τοῦ προκειμένου χωρίου τοῦ Ματθαίου (16, 18-19).

Τὸ ὄνομα ***Κηφᾶς*** ἢ ***Πέτρος,*** ὅπερ ὡς διακριτικὴν ἐπωνυμίαν εἶχε μεταξὺ τῶν δώδεκα ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀνδρέου Σίμων, εἶνε αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ὄνομα, ὅπερ ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς εἶχε δηλώση αὐτῷ ὁ Κύριος ὡς μέλλουσαν καὶ φερώνυμον αὐτοῦ προσηγορίαν (1 Ἰωάν. 1, 41), προειδὼς τὰ ἐσόμενα, αὐτὴν τὴν προέχουσαν αὐτοῦ θέσιν καὶ δρᾶσιν, μάλιστα κατὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς πρώτης Ἐκκλησίας.

Τοιαύτη βεβαίως εἶνε καὶ ἡ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ὁμολογία τε αὐτοῦ καὶ ἡ ἐπὶ ταύτῃ γενομένη ἀντιφώνησις τοῦ Κυρίου. «Μακάριος εἶ Σίμων Βαριωνᾶ...... ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (16, 17-19). Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐξαρθῶσιν ἐν ταύτῃ τὰ σημεῖα ταῦτα: 1) ὅτι ἡ τοῦ Κυρίου ἐρώτησις δὲν ἀπηυθύνετο πρὸς μόνον τὸν Πέτρον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους («ὑμεῖς δὲ τίνα.....»), 2) ὅτι σπεύδει μὲν ὁ Πέτρος καὶ ἀπαντᾷ πρὸ παντὸς ἄλλου, πλὴν ἀδύνατον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τὴν ἑαυτοῦ ἀπάντησιν ἐθεώρει μόνον ὡς ***ἀτομικήν,*** ὡς ἰδίαν ἑαυτοῦ ὁμολογίαν, ὡσεὶ ἔλεγεν ***ἐγὼ μὲν οὕτω φρονῶ.*** 3) ὅτι ἀδύνατον ἐπίσης νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ὡς τοιαύτην, ὡς ἀτομικὴν μόνον τοῦ Πέτρου ἐξέλαβεν αὐτὴν ὁ Κύριος. Βεβαιοῖ τὸ ἐναντίον τὸ ἀμέσως (στίχ. 20) ἐπιφερόμενον· «καὶ διεστείλατο τοῖς ***μαθηταῖς*** αὐτοῦ ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι ***αὐτός ἐστιν ὁ Χριστὸς***» (οὕτω καὶ ὁ Μάρκος 8, 30 καὶ ὁ Λουκᾶς 9, 21). 4) ὅτι ἀπευθύνεται μὲν ὁ Κύριος πρὸς αὐτὸν τὸν λαλήσαντα, καὶ μακαρίζει αὐτὸν ὡς ἄνωθεν, κατ' ἔμπνευσιν καὶ ἀποκάλυψιν παρὰ τοῦ Πατρός, ἐξενεγκόντα τὴν ὁμολογίαν ταύτην, ἀλλ' ὁ μακαρισμὸς οὗτος ἀπευθύνεται καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, τοὺς τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ φρονοῦντας καὶ ὁμολογοῦντας. 5) ὅτι ἐπαινεῖται μὲν ὁ Πέτρος ὡς δικαιώσας ἣν ἔλαβε καὶ φέρει κλῆσιν τοῦ ***Πέτρου,*** πλὴν ***δὲν εἶνε αὐτὸς καὶ προσωπικῶς ἡ πέτρα ἡ ἀρραγὴς*** ἐφ' ἧς θὰ ἐποικοδομηθῇ ἡ Ἐκκλησία, ἀλλ' ὅτι τὴν πέτραν ταύτην θὰ ἀποτελῇ ***αὐτὴ ἡ κατ' ἀποκάλυψιν ἄνωθεν γενομένη ὑπ' αὐτοῦ ὁμολογία.*** 6) ὅτι θὰ ἔχῃ μὲν τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν ὁ Πέτρος, ὡς φορεὺς καὶ κῆρυξ τῆς ὁμολογίας ταύτης, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν θὰ ἔχωσι καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Ἀποστόλων οἱ τῆς αὐτῆς ὁμολογίας φορεῖς καὶ κήρυκες ὑπάρχοντες, ὡς καὶ ῥητῶς λέγεται παρὰ τῷ Ἰωάννῃ (20, 21-23).

Ἡ ἀρραγὴς δηλ. καὶ ἀσάλευτος πέτρα τῆς Ἐκκλησίας δὲν θὰ εἶνε ὁ Πέτρος ὡς Πέτρος, ὁ καὶ ἄλλοτε καὶ εὐθὺς μετ' ὀλίγον παρασχὼν δείγματα κυμάνσεων καὶ ἀδυναμιῶν ἀνθρωπίνων (πρβλ. 16, 22-23), ἀλλὰ πᾶς Πέτρος, πᾶς Ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ κατ' ἀποκάλυψιν ἄνωθεν γινόμενος κῆρυξ τῆς ὁμολογίας ἐκείνης (Ἐφεσ. 2, 20)). Βεβαίως ὁ Πέτρος ἦτο ὁ τῶν ἄλλων προπηδήσας, ***ὡς τῇ τάξει πρῶτος,*** καὶ τὴν ὁμολογίαν ἐκείνην ποιησάμενος καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ Κυρίου τὴν ἀπάντησιν τὴν εἰρη-

μένην· ἀλλ' ἔχομεν χωρία τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων, τρανῶς μαρτυροῦντα περὶ τούτου, ὅτι ἐν ὁμοίαις περιστάσεσιν ὡμίλει ὁ Πέτρος ὄχι ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀπὸ μέρους τῶν ἄλλων, ὡς ὅτε ἐξ ἀναλόγου ἀφορμῆς ἐρωτήσαντος τοῦ Κυρίου «μὴ καὶ ***ὑμεῖς*** θέλετε ὑπάγειν; ἀπεκρίθη Σίμων Πέτρος· Κύριε, πρὸς τίνα ***ἀπελευσόμεθα;*** ρήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις· καὶ ***ἡμεῖς*** πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος» (Ἰωάν. 6, 67-69).

Ἀλλ' οὐδὲ τὰ τότε ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Κυρίου φαίνεται ὅτι ἐξελήφθησαν ὑπὸ τῶν ἄλλων μαθητῶν ὡς ἐκφραστικὰ ***ἰδίου*** τινὸς ***προνομίου*** τοῦ Πέτρου, ἑτέρου παρὰ τὸ καὶ ἄλλως ἀνεγνωρισμένον αὐτοῦ ***πρωτεῖον τῆς τάξεως,*** τὸ ὑπάρχειν αὐτὸν ***πρῶτον ἐν ἴσοις.*** Ἄλλως θὰ ἦτο ἀνεξήγητον, πῶς οἱ αὐτοὶ Ἀπόστολοι μικρὸν ἔπειτα φέρονται ἐν τῷ αὐτῷ Εὐαγγελίῳ ἐρωτῶντες τὸν Κύριον, τίς ἄρα μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν (Ματθ. 18, 1-4, πρβλ. καὶ 20, 21 καὶ ἑξ. καὶ Λουκ. 22, 24 κ. ἑξ.).

Μόνον παρερμηνευόμενα δύνανται νὰ προσαχθῶσιν ὡς ἐπιχειρήματα ὑπὲρ ἰδίου τινὸς προνομίου τοῦ Πέτρου τὰ παρὰ Λουκᾷ (22, 31-32) καὶ τὰ παρ' Ἰωάννῃ (21,15-17) λόγια τοῦ Κυρίου. Ἀμφότερα τὰ χωρία προφανῶς ἀναφέρονται εἰς τὴν ἄρνησιν τοῦ Πέτρου, τὸ μὲν πρῶτον ὥς τις ***προειδοποίησις*** τοῦ πολλὴν αὐτοπεποίθησιν ἐπιδεικνυομένου (Ματθ. 26, 33-35. Μάρκ. 14, 29-31), τὸ δὲ δεύτερον ὡς ***ἀποκατάστασις*** εἰς τὸ ἀξίωμα τὸ ποιμαντικὸν τοῦ ἐξ αὐτοῦ ἐκπεσόντος, καὶ αὕτη γινομένη διὰ ***τριττῆς*** ἐρωτήσεως κατὰ τὴν ***τριττὴν*** αὐτοῦ ἄρνησιν, καὶ διὰ τοῦ «***ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων,***» κολάζουσα τὸ ἐκείνου «***εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ δὲ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι***», οὐχὶ δὲ ὡς αὐτῷ μόνῳ ἀναθέτουσα τὴν ἀνωτάτην ἐπισκοπὴν τῶν ἑαυτοῦ προβάτων καὶ ἀρνίων.

Τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου συνάγονται ἐκ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου τε καὶ τῶν Καθολικῶν, συμπεριλαμβανομένης καὶ αὐτῆς τῆς Ἀποκαλύψεως. Καίτοι τὰ πρῶτα κεφάλαια τῶν Πράξεων κατὰ τὸ πλεῖστον περιστρέφονται περὶ ἃ ἐποίησέ τε καὶ ἐλάλησεν ὁ Πέτρος, καὶ αὐτὸς φαίνεται ὡς ἐν πᾶσι προεξάρχων κατὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου καὶ καὶ τὴν κάθοδον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πλὴν οὐδὲ νύξις ὑπάρχει ποθὲν περὶ ἰδιαιτέρου καὶ ἐξαιρετικοῦ αὐτοῦ προνομίου παρὰ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους, πρωταγωνιστεῖ δὲ ἁπλούστατα διότι εἶνε ***πρῶτος τῇ τάξει.*** Εἶνε ἐκφραστικὴ κατὰ τοῦτο ἡ συνήθως μετ' αὐτοῦ ἢ παρ' αὐτὸν μνεία καὶ τῶν ἄλλων Ἀποστόλων (2, 14, 37, 42-43. 3, 3-4, 11-12. 4, 19-20, 37. 5, 2, 12, 29. 6, 2-8, 8, 14), ἐν δὲ τῇ Ἀποστολικῇ Συνόδῳ τῆς Ἱερουσαλὴμ δὲν ὁμιλεῖ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ προϊστάμενος τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας,

Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος, ἐν δὲ τῇ ληφθείσῃ ὁριστικῇ ἀποφάσει οὐδὲ μνεία γίνεται τοῦ Πέτρου (15. 22, 23). Εἶνε τὰ μάλιστα ἐκφραστικὸν καὶ τοῦτο, ὅτι οὐ μόνον παρὰ τῷ Παύλῳ (Ἐφεσ. 2, 20), ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει (21, 14) μνημονεύεται ὁ Πέτρος, λόγου γινομένου περὶ τοῦ ***θεμελίου*** ἢ ***θεμελίων τῶν Ἀποστόλων,*** τοῦθ' ὅπερ θὰ ἦτο ἀνεξήγητον, ἐὰν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν τότε χρόνων ἀνεγνωρίζετο τῷ Πέτρῳ ἰδία τις καὶ ὅλως προνομιοῦχος θέσις παρὰ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους. Καὶ ὑπῆρχον μέν, ὡς γνωστόν, καὶ τότε διαιρέσεις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, οἱ δὲ ἰουδαΐζοντες καὶ τῆς περιτομῆς θιασῶται, καὶ μετὰ τὰ ἀποφασισθέντα ἐν τῇ Ἀποστολικῇ Συνόδῳ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀντείχοντο τῆς ἰδίας δόξης, καὶ ὡς ὀπαδοὶ τοῦ Πέτρου ἀντετίθεντο πρὸς τὸν Παῦλον (1 Κορ. 1, 12), πλὴν ἐξ ἴσου ἐπεκαλοῦντο καὶ τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου ὥς τινας στύλους τῆς Ἐκκλησίας (Γαλ. 1, 18, 2, 9) [1]), γνωστὸν δὲ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς (2, 11 κ. ἑξ.) τίνα ἔδωκε τῷ Παύλῳ ἀφορμὴν ἐλέγχου ἡ συνήθης ἀδυναμία τοῦ Πέτρου, ὑποστέλλοντος καὶ ἀφορίζοντος ἑαυτόν, ἐκ φόβου τῶν ἐκ τῆς περιτομῆς καὶ τῷ ἰδίῳ παραδείγματι παρασύραντος καὶ ἄλλους, καὶ αὐτὸν τὸν Βαρνάβαν, εἰς τὸ ὑποκρίνεσθαι (στίχ. 12-13). Καὶ αὗται δὲ αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Πέτρου ἥ τε πρώτη καὶ ἡ δευτέρα πᾶν ἄλλο ἐμφαίνουσιν ἢ ἀξίωσίν τινα περὶ ἰδίας τινὸς καὶ ἐξαιρετικῆς θέσεως παρὰ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους (2 Πέτρ. 3, 15-16).

Τὸ ***δογματικῶς*** ἀστήρικτον ἀπὸ τῶν βιβλίων τῆς Κ. Διαθήκης εὑρίσκεται καὶ ***ἱστορικῶς*** ἀστήρικτον, ἐξεταζόμενον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αὐτῶν πηγῶν. Ἐκ τοῦ τελευταίου κεφαλαίου τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου (στίχ. 19) ἔχομεν μόνον ὑπαινιγμόν τινα τοῦ ***εἴδους*** τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τοῦ Πέτρου, ἐπιβεβαιουμένου καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς τοῦ Κλήμεντος (5, 4). Ὅτι ἐν Ῥώμῃ ἐμαρτύρησε, τοῦτο θεωρητέον ὡς βέβαιον, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ εὑρίσκετο ἐν Ῥώμῃ περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ὅτε ἔγραψε τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐπιστολὴν πρὸς τὰς ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἐκκλησίας, ***πάντως μετὰ τὴν συγγραφὴν τῆς πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου.*** Ἡ ***ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτὴ*** τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης (5, 13) βεβαίως εἶνε ἡ ***Ἐκκλησία τῆς Ῥώμης*** (πρβλ. Ἀποκ. 14, 8, 17, 5). Τὰ λοιπὰ ὅμως, ὅτι ὁ Πέτρος πολὺ πρωΐμως, ἤδη ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας τοῦ Κλαυδίου Καίσαρος (περὶ τὸ 42 μ. Χ.), μετέβη εἰς Ῥώ-

---

1) Θὰ κατέληγεν εἰς τὸ αὐτὸ ἡ τῆς δευτέρας πρὸς Κορινθίους (11, 5. 12, 11) φράσις ***οἱ ὑπὲρ λίαν Ἀπόστολοι,*** ἐάν, ὡς θέλουσι πολλοί, ὑπενοοῦντο ὑπ' αὐτοὺς οἱ αὐτοί, οἱ φερόμενοι ***ὡς στύλοι τῆς Ἐκκλησίας,*** Πέτρος, Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος. Ἀλλ' εἶνε πιθανωτάτη καὶ ἡ ἄλλη γνώμη, ὅτι ὑπ' αὐτοὺς νοητέοι οἱ ἐν στίχῳ 13 τοῦ αὐτοῦ (11) κεφαλαίου ὡς ***ψευδαπόστολοι*** χαρακτηριζόμενοι.

μην, ὅτι πρῶτος ἐκήρυξεν ἐκεῖ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ὅτι ἦτο ὁ πρῶτος ἱδρύσας τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης καὶ ἐπεσκόπευσεν αὐτῆς ἐπὶ ἔτη μακρά, αἱ εἰδήσεις αὗται συμπίπτουσαι κατ' οὐσίαν πρὸς τὰς ***παρ' Εὐσεβίῳ*** ἔν τε τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ (2, 14) καὶ ἐν τῷ Πασχαλίῳ Χρονικῷ φερομένας, οὐ μόνον οὐδὲν εὑρίσκουσι στήριγμα ἐν τοῖς βιβλίοις τῆς Κ. Διαθήκης, ἀλλὰ καὶ ἄντικρυς προσκρούουσιν εἰς ὅσα γνωρίζομεν ἐκ τῶν Πράξεων πρῶτον καὶ ἔπειτα ἐξ ἐπιστολῶν τινων τοῦ Παύλου. Κατὰ τὰς αὐτὰς εἰδήσεις τὰς παρ' Εὐσεβίῳ, πρὸ τῆς εἰς Ρώμην μεταβάσεως αὐτοῦ ἐπὶ καταπολεμήσει τῶν κακοδοξιῶν τοῦ Σίμωνος Μάγου, εἶχε μεταβῇ εἰς Ἀντιόχειαν καὶ ἱδρύσῃ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας. Ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, ἡ εἰς Ἀντιόχειαν διάδοσις τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος καὶ ἡ ἵδρυσις τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας ἐκτίθεται ἐν ταῖς Πράξεσι κατὰ τρόπον ***οὐδὲν ἔχοντα κοινὸν πρὸς τὸν Πέτρον*** (11, 19-20). Οἱ ἐνεργήσαντες εἰς τὴν ἐκεῖ διάδοσιν τοῦ κηρύγματος καὶ ἵδρυσιν τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης ἦσαν πρῶτον μὲν οἱ πιστοί, οἱ ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς ἐπὶ Στεφάνῳ (8, 1-4) διασπαρέντες, ἔπειτα δὲ ὁ ***Βαρνάβας,*** ἀποσταλεὶς ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἐκκλησίας, ἀναζητήσας καὶ ἐκ Ταρσοῦ συμπαραλαβὼν εἰς τὸ ἔργον καὶ τὸν Σαῦλον ἢ Παῦλον. «Ἐγένετο δὲ αὐτοὺς ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανόν, χρηματίσαί τε πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς χριστιανούς» (11, 26) Εἶνε πολὺ πιθανὸν νὰ ἐπεσκέφθη ὕστερον τὴν Ἀντιόχειαν ὁ Πέτρος, καὶ τότε νὰ συνέβη ἡ ἤδη μνημονευθεῖσα συνάντησις αὐτοῦ μετὰ τοῦ Παύλου καὶ ὃν ἤκουσε παρ' αὐτοῦ ἔλεγχον (Γαλ. 2, 11 κ. ἑξ.). Ὀλίγον μετὰ ταῦτα, περὶ τὸ 43-44 μ. Χ., εὑρίσκεται ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ συλληφθεὶς ὑπὸ Ἡρώδου τοῦ Ἀγρίππα καὶ φυλακισθείς, σῴζεται θαυμασίως ἐκ τῆς φυλακῆς, καὶ ἐμφανισθεὶς εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἐν Ἱερουσαλήμ, κρίνει καλὸν νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν «***καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον***» (12, 1-17). Τοῦτο, τὸ ***ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον,*** ἐξελήφθη ὑπό τινων ὡς ἀφορμὴ τῆς εἰς Ρώμην μεταβάσεως αὐτοῦ, τῆς ἱδρύσεως τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας καὶ τῆς πολυετοῦς ἐπ' αὐτῆς ἐπισκοπῆς. Ἀλλ' ὁ Πέτρος εὑρίσκεται μετ' ὀλίγα ἔτη (περὶ τὰ 51-52) ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ λαμβάνει μέρος εἰς τὴν ***Ἀποστολικὴν Σύνοδον*** (15, 6 κ. ἑξ.). Δυσκόλως δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι εὑρίσκεται ἐν Ρώμῃ καὶ ἐπισκοπεύει ἐκεῖ κατὰ τὰ ἑπόμενα 8 ἢ 9 ἔτη, ἀφοῦ κατὰ μὲν τὴν σύνταξιν τῆς ***πρώτης πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς*** (περὶ τὰ 57-58) μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Παύλου ὡς ***περιάγων*** καὶ αὐτὸς ***ἀδελφὴν γυναῖκα*** (9, 5), τουτέστιν ὡς ***χάριν τοῦ κηρύγματος περιερχόμενος ἐν συνοδείᾳ μετὰ συζύγου ἀδελφῆς*** (πιστῆς, χριστιανῆς), ἡ δὲ σύνταξις καὶ ἀποστολὴ τῆς ***πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς*** (περὶ τὸ 58-59), ***ὅπως μάλιστα ἄρχεται αὕτη καὶ ὅπως τελευτᾷ*** (πρβλ. ἰδίᾳ 15, 18-20) θὰ εἶχέ τι τὸ ἀφάνταστον καὶ ἀκα-

τάληπτον ἐν περιπτώσει τῆς ἐν Ρώμῃ παρουσίας τοῦ ἱδρυτοῦ ἢ καὶ ἁπλοῦ ἐπισκόπου τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς. Καὶ βραδύτερον δέ, καὶ κατὰ τὴν εἰς Ρώμην ἄφιξιν τοῦ Παύλου (Πράξ. 28, 17 κ. ἑξ.) καὶ κατὰ τὴν συγγραφὴν τῆς τε πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολῆς καὶ τῆς τριάδος τῶν ἄλλων ἐκ δεσμῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐν Ἀσίᾳ πιστούς, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑποτεθῇ παρὼν ὁ Πέτρος ἐν Ρώμῃ. Εἶνε βεβαίως ἀσφαλὴς ἡ ἀρχαία παράδοσις περὶ τῆς ἐν Ρώμῃ συναντήσεως ἀμφοτέρων τῶν Ἀποστόλων καὶ τοῦ κοινοῦ αὐτῶν μαρτυρίου, ἡ δὲ παραβολὴ τῆς **πρώτης Καθολικῆς τοῦ Πέτρου** πρὸς τὴν ὁμοίως **ἐγκύκλιον** χαρακτῆρα ἔχουσαν **πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴν** τοῦ Παύλου συνηγορεῖ περὶ συσκέψεώς τινος καὶ συνεννοήσεως ἀμφοτέρων τῶν Ἀποστόλων πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀπειλούντων τὰς ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἐκκλησίας κινδύνων, πλὴν τὰ γεγονότα ταῦτα εἶνε πολὺ μεταγενέστερα, περὶ τὴν δύσιν τῆς σταδιοδρομίας αὐτῶν, οὐδεμίαν δὲ ἔχουσι σχέσιν οὔτε πρὸς τὴν ἀξιουμένην ἵδρυσιν τῆς Ἐκκλησίας Ρώμης ὑπὸ τοῦ Πέτρου, οὔτε πρὸς ἐξάσκησιν ἰδίας τινὸς καὶ ἐξαιρετικῆς αὐτοῦ ἐπισκοπῆς ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης.

Οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἦσαν οὔτε ἱδρυταὶ οὔτε ἐπίσκοποι **μιᾶς τινὸς ὡρισμένης Ἐκκλησίας,** ἀλλὰ κατ' ἄμφω ὁ κύκλος τῆς ἐνεργείας αὐτῶν ἦτο πολὺ εὐρύτερος. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ἱδρύθη καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ τῆς Ἀντιοχείας, ὄχι ὑπὸ ἰδίου τινὸς Ἀποστόλου ἐκ τῶν δώδεκα. Δύναται νὰ ἐγκαλλωπίζηται ἐπὶ τῷ ἐκεῖ μαρτυρικῷ τέλει τῶν δύο μεγάλων Ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ, καὶ μετὰ ἐγκαυχήσεως νὰ δεικνύῃ καὶ νὰ σέβηται τοὺς τάφους αὐτῶν, ἀλλὰ **γραφικῶς καὶ κατὰ τὴν πρᾶξιν τῆς πρώτης Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας οὔτε δογματικῶς οὔτε ἱστορικῶς ἔρρωται ἡ ἀξίωσις, ἧς ἀντιποιεῖται ἡ Ἐκκλησία ἐκείνη περὶ ἰδίου καὶ ἐπὶ θείῳ δικαίῳ ἐρειδομένου ἐξαιρετικοῦ πρωτείου τοῦ Ἐπισκόπου αὐτῆς παρὰ τοὺς ἄλλους καὶ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους Ἐπισκόπους.** Εἶνε ἄλλο ζήτημα, ἂν καὶ κατὰ πόσον συμφέρει ἢ οὔ τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ τὸ βαθμηδὸν καὶ ὄχι ἄνευ ἀγώνων διαμορφωθὲν καὶ μοναρχικὸν τύπον προσλαβὸν διοικητικὸν σύστημα τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης. Τοῦτο μόνον εἶνε βέβαιον ὅτι αἱ θείας ἀρχῆς καὶ θείου δικαίου ἀντιποιούμεναι ἀξιώσεις αὐτῆς ἦσαν καὶ θὰ εἶνε πάντοτε ἀνυπέρβλητον κώλυμα πρὸς ἕνωσιν μετὰ Ἐκκλησιῶν, ποιουμένων διάκρισιν μεταξὺ τῆς **δογματικῶς** νοουμένης καὶ τῆς **ἱστορικῶς διαμορφωθείσης ἱεραρχικῆς τάξεως** ἐν τῇ διοικήσει τῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Κώλυμα μέγα πρὸς ἕνωσιν θὰ ἔχωσι καὶ θὰ παρέχωσιν οὐ μόνον αἱ κοινότητες αἱ μηδεμίαν ἀποδεχόμεναι **θείῳ δικαίῳ ὑφισταμένην** ἱεραρχίαν ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ὅσαι τῶν Διαμαρτυρομένων Ἐκκλησιῶν τὸ *jure divino* **ἀμέσως ἀναγνωρίζουσι τῷ σώ-**

ματι τῆς 'Εκκλησίας, ἐμμέσως δὲ ἀπὸ τοῦ δικαίου τούτου τῆς 'Εκκλησίας παράγουσι τὸ ἔλλογον καὶ ἔνδικον πάσης ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ διοικήσει ἀναγκαιούσης ἱεραρχίας καὶ διακονίας εἴτε ὑπὸ τὸν ***ἐπισκοπικὸν*** εἴτε ὑπὸ τὸν ***πρεσβυτεριακὸν*** τύπον. Καὶ οὕτως ὅμως, καὶ παρὰ πᾶσαν, ἔστω καὶ ***ἔμμεσον*** ἀναγνώρισιν τοῦ jure divino, ἡ ἀντίληψις αὕτη δὲν εἶνε ἡ τοῦ Κυρίου οὐδὲ ἡ τῶν θείων 'Αποστόλων. Τὸ πρῶτον συνάγεται ἐκ τῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων προεξετασθέντων περὶ τῆς ἐκλογῆς καὶ ἀποστολῆς τῶν δώδεκα. Τὸ ἀποστολικὸν δηλ. ἀξίωμα καὶ ὑπούργημα, ἀσχέτως πρὸς τὰ πρόσωπα καὶ τὸν τρόπον ἢ χρόνον τῆς κλήσεως αὐτῶν, [1]) εἶνε τὸ μόνον, ὅπερ ***ἀμέσως*** ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου καὶ ὡς ἐν ἐκπροσωπήσει αὐτοῦ ἐγκαθιδρύθη ἐν τῇ νέᾳ 'Εκκλησίᾳ τῆς χάριτος πρός τε τὴν ἐπὶ πλεῖον ἐπέκτασιν καὶ ἐξάπλωσιν καὶ πρὸς τὴν προσήκουσαν αὐτῆς κυβέρνησιν καὶ ἐξοικονόμησιν τῶν κατ' αὐτήν, συμφώνως τῷ ὑψηλῷ αὐτῆς προορισμῷ. 'Εὰν δὲ τὸ *θείῳ δικαίῳ*, τὸ jure divino, ἐνοεῖτο καὶ ἴσχυε περὶ μόνων τῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου αὐτοῦ γενομένων διατάξεων, τότε ὡς ***ἐγκύρους*** βαθμοὺς τῆς ἱερωσύνης δὲν θὰ εἶχεν ἡ 'Εκκλησία ***τρεῖς,*** ἀλλ' ***ἕνα*** μόνον τὸν τοῦ ***'Αποστόλου*** ἢ κατὰ τὴν ἔπειτα κρατήσασαν φρασιολογίαν τοῦ ***'Επισκόπου,*** τοῦ κατέχοντος τὴν 'Αποστόλου θέσιν ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ. Παρὰ τὸ ***πρῶτον*** ὅμως καὶ ***ἄμεσον*** ἐκεῖνο θεῖον δίκαιον, τὸ ἰσχῦον περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου διαταχθέντων, ἔκπαλαι καὶ εὐλόγως ἀνεγνώρισεν ἡ 'Εκκλησία καὶ ***δεύτερον*** καὶ ***ἔμμεσον*** οὕτως εἰπεῖν θεῖον δίκαιον, ἰσχῦον περὶ ὅσων οἱ 'Απόστολοι, εἴτε κατ' ἰδίαν ἕκαστος, εἴτε ἀπὸ κοινῆς συσκέψεως, συνέστησαν καὶ διετάξαντο, ὡς ἐκπροσωποῦντες μὲν αὐτὸν τὸν Κύριον ἐν τῇ ὁρατῇ κυβερνήσει τῆς 'Εκκλησίας αὐτοῦ, ἔχοντες δὲ ἐν τῇ πρὸς τὸ συμφέρον ἐξασκήσει τοῦ ὑπουργήματος τούτου τὴν ἀόρατον ἐκείνου παρουσίαν καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ 'Αγίου τὴν ἀντίληψιν (Ματθ. 18, 19. 28, 20. 'Ιωάν. 14, 16-18. Πράξ. 1, 8. 2, 1 κ. ἑξ. 15, 28. 1 Κορινθ. 5, 8. 7, 25-28. 40 κ. ἀλλ.).

Μετὰ τοιαύτας ἐπαγγελίας καὶ τοιαύτην οὕτως εἰπεῖν πληρεξουσιότητα παρ' αὐτοῦ καλέσαντος αὐτοὺς ἦτο φυσικώτατον νὰ θεωρῶσιν ἑαυτοὺς οἱ 'Απόστολοι οὐ μόνον δικαιουμένους, ἀλλὰ καὶ ὑποχρέους νὰ ἀποφασίζωσι καὶ νὰ πράττωσι τὰ τῇ 'Εκκλησίᾳ συμφέροντα συνῳδὰ τῷ καθόλου αὐτῆς προορισμῷ καὶ κατὰ τὰς ἑκάστοτε ἐμφανιζομένας αὐτῆς ἀνάγκας καὶ περιστάσεις. Καὶ ἤδη κατὰ τὰς *πρώτας δεκαετηρίδας* τῆς πρώτης 'Εκκλησίας εὑρίσκονται ἐγκατεστημένοι καὶ οἱ ***δύο ἄλλοι βαθμοὶ τῆς***

---

[1]) ***'Απόστολος*** ἐν τῇ πλήρει σημασίᾳ τῆς λέξεως εἶνε καὶ ὁ ***Ματθίας*** (Πράξ. 1, 23-26), καίπερ διὰ κλήσεως ἐκλεγεὶς ὑπὸ τῶν ὑπολειφθέντων πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ 'Ιούδα, καὶ δὴ καὶ ὁ ***Παῦλος,*** καίπερ πολλῷ βραδύτερον, καὶ κατὰ τρόπον ὅλως διάφορον τῆς τῶν ἄλλων ἐκλογῆς κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου αὐτοῦ (Πράξ. 9, 1 κ. ἑξ. 22, 6-8. 26, 12-16. 1 Κορ. 9, 1, 15, 8. Γαλ. 1, 1. 12 κ. ἑξ.).

ἱερωσύνης, ὁ τοῦ ***πρεσβυτέρου*** [1]) ἄλλως ***ἐπισκόπου,*** κατὰ τὴν τότε ἐκδοχὴν καὶ χρῆσιν τοῦ ὀνόματος τούτου [2]), καὶ ὁ τοῦ ***διακόνου,*** οὗτος μὲν ἐν τῇ πρώτῃ ἀρχῇ ὡς ἐξυπηρετικὸς ἰδίας τινὸς ἀνάγκης τῆς ἀρτισυστάτου Ἐκκλησίας τῆς Ἱερουσαλὴμ (Πράξ. 6, 1 κ, ἑξ, Ρωμ. 12, 7. Φιλ. 1, 1. 1 Τιμ. 3, 8-13. 1 Πέτρ. 4, 11), ἐκεῖνος δὲ ὡς βοηθητικὸς ἢ ἀναπληρωτικὸς τῆς ἀμέσου τῶν Ἀποστόλων ἐποπτείας καὶ χειραγωγίας, ὅπου αὗται καθίσταντο ἢ ***ἀνεπαρκεῖς,*** διὰ τὸν ὁσημέραι αὔξοντα ἀριθμὸν τῶν πιστῶν, ἢ καὶ ὅλως ***ἀδύνατοι*** διὰ τὰς τοπικὰς ἀποστάσεις (Πράξ. 11, 30. 15, 23. 15, 2, 4, 6, 22-23. 16, 4. 20, 17. 28, 21, 18. Φιλ. 1, 1. 1 Τιμ. 3 1-2, 5, 17, 19. Τίτ. 1, 5, 7. Ἰακ. 5, 14. 1 Πέτ. 5, 1-2, 5),

Εὐνόητον ὅτι, ἐν ὅσῳ ἔζων οἱ Ἀπόστολοι, ὅπου μὲν ἦσαν παρόντες, αὐτοὶ ἐξέλεγον ἢ ἐνέκρινον τοὺς ὑπὸ τῆς κοινότητος ὑποδεικνυομένους, αὐτοὶ ἐχειροθέτουν καὶ αὐτοὶ ἐγκαθίστων εἰς τὰς παροικίας τοὺς ἀναγκαιοῦντας διακόνους καὶ πρευβυτέρους (Πράξ. 6, 6-8. 14, 23. 2 Τιμ. 1, 6). Ὅπου δὲ ἦσαν ἀπόντες, διενήργουν τὰ τοιαῦτα διὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ ἀποστελλομένων ἀντιπροσώπων αὐτῶν (Τίτ. 1, 3. 1 Τιμ. 3, 1 κ. ἑξ. 5, 22. 2 Τιμ. 2, 2), ἐν ἀμφοτέραις δὲ ταῖς περιπτώσεσιν ἡ ***χειροθεσία*** ἢ ἡ ***τῶν χειρῶν ἐπίθεσις,*** τὸ σύμβολον τοῦτο τῆς μεταδόσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, συνωδεύετο καὶ ἐτελεῖτο μετά τινος ἐπισημότητος (Πράξ. 14, 23. 20, 28. 2 Τιμ. 1, 6, 1 Τιμ. 4, 14). Εὐνόητον ἐπίσης ὅτι εἰς τὴν ἐκλογὴν ἢ ὑπόδειξιν τῶν καταλλήλων ἐλάμβανον μέρος καὶ οἱ πιστοί (Πράξ. 6, 4-5) τῆς δὲ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μετεῖχε καὶ ὅλον τὸ πρεσβυτέριον τῆς

---

1) Τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν φαίνονται ἀπαξιοῦντες καὶ οἱ Ἀπόστολοι (πρβλ. 1 Πέτ. 5, 13. 2 Ἰωάν. 1. 3. Ἰωάν. 1.), μέχρι τινὸς δὲ καὶ οἱ εἰς τὴν θέσιν αὐτῶν ἐλθόντες ***Ἐπίσκοποι*** κατὰ τὴν βραδύτερον ἔτι ἐπικρατήσασαν χρῆσιν τοῦ ὀνόματος (πρβλ. Πολυκάρπου Σμύρνης πρὸς Φιλιππησίους» Πολύκαρπος καὶ οἱ συμπρεσβύτεροι αὐτῷ».

2) Πλὴν τῶν ὀνομάτων τούτων οἱ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ, οἱ ***πρεσβύτεροι*** ἢ ***ἐπίσκοποι*** χαρακτηρίζονται ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ καὶ ὡς ***προϊστάμενοι*** ἢ ***προεστῶτες.*** (1. Θεσ. 5, 12. Ρωμ. 12, 8. Τιμ. Α΄ 5, 17) ὡς ***ἡγούμενοι*** (Ἑβρ. 13, 17. 24-ἄλλως ἐν στίχ. 7), ὡς ***ποιμένες*** (Πράξ. 20, 28. Ἐφεσ. 4, 11. 1 Πέτ. 5, 1). Ἴσως οὕτως ἐκληπτέοι καὶ οἱ ***ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀσίας*** (Ἀποκ. 1. 20. 2, 1, 8, 12, 18. 3. 1, 7, 14). Περίεργον ὅτι δὲν ἀπαντᾷ ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτῶν καὶ ὡς ***ἱερέων,*** ἐνδέχεται μὲν καὶ τυχαίως, ἐνδέχεται ὅμως καὶ διὰ τὴν ***εἰδικὴν*** ἐν τῇ παλαιᾷ Ἐκκλησίᾳ ***σημασίαν*** καὶ ***χρῆσιν*** τοῦ ὀνόματος τούτου ἐπὶ τῶν ***λειτουργούντων ταῖς προσφοραῖς καὶ θυσίαις ἐκείνης,*** καταργηθείσαις ἐν τῇ Καινῇ. Τοῦτο οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς ὅ,τι φέρεται ὑπὸ Διαμαρτυρομένων θεολόγων ὡς δικαιολογία, ***ὅτι οἱ χριστιανοὶ πάντες εἶναι ἱερεῖς,*** εἶναι ***βασίλειον ἱεράτευμα*** (1 Πέτ. 2, 9. Ἀποκ. 1, 6. 5, 10). Τὰ χωρία ταῦτα ἐφαρμόζουσιν εἰς τοὺς πιστοὺς τῆς Κ. Διαθήκης, καὶ μάλιστα τοὺς ἐξ Ἐθνῶν, ὅ,τι ἐλέγετο περὶ τῶν τῆς Π. Διαθήκης (πρβλ. Ἐξόδου 19, 5-6. 23, 22). Δευτερ. 6, 7. Ἡσ. 45, 4. 61, 6). Καὶ ὅμως καὶ παρ᾽ ἐκείνοις, καίπερ χαρακτηριζομένοις ὡς ***ἱερεῦσιν,*** ὑπῆρχεν ***ἰδία τάξις ἱερέων.***

κοινότητος (1 Τιμ. 4, 14). Δὲν εἶνε ὅμως οἴκοθεν νοούμενον ὅτι, ἐκλιπόντων τῶν Ἀποστόλων, συνεξέλιπε διὰ παντὸς καὶ ὃ εἶχον καὶ ἤσκουν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἴδιον ἀξίωμα καὶ ὑπούργημα, αὐτὸ τὸ ἀμέσως καὶ πρώτως ὑπὸ τοῦ Κυρίου αὐτοῦ ἐγκατασταθὲν ἀποστολικὸν ἀξίωμα. Δὲν ἐξέλιπεν, ἀλλὰ μετεβιβάσθη εἰς ἐκείνους, ὅσους αὐτοὶ οἱ Ἀπόστολοι ἢ ἐγκαθίστων ζῶντες ἔτι, ἢ ὑπεδείκνυον ἐκ τῶν προτέρων, μάλιστα μὲν ἐξ ὧν εἶχον περὶ ἑαυτοὺς ἀκολούθων καὶ συνεκδήμων, ἔπειτα δὲ ἐκ τῶν ἤδη ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ὑπαρχόντων καὶ δοκιμασθέντων πρεσβυτέρων ἢ καὶ διακόνων. Εἶνέ τις λεπτομέρεια, ἂν οἱ πρεσβύτεροι ὤφειλον τότε, ἢ οὔπω, νὰ διέρχωνται διὰ τοῦ βαθμοῦ τῆς διακονίας, ἢ οἱ ἐκ τῶν διακόνων εἰς τὸ ἀνώτατον τῆς Ἐκκλησίας ὑπούργημα ἐκλεγόμενοι ἔπρεπε νὰ διέρχωνται διὰ τοῦ παρεμπίπτοντος βαθμοῦ τοῦ πρεσβυτέρου. Ὅπως πότ' ἂν ἔχωσιν αἱ λεπτομέρειαι αὗται, ἐξέλιπε μέν τι καὶ περιῆλθεν εἰς ἀχρηστίαν ἐν τῷ περαιτέρω βίῳ τῆς Ἐκκλησίας, πλὴν τὸ ἐκλιπὸν τοῦτο δὲν ἦτο τὸ πρᾶγμα αὐτό, ἀλλὰ μόνον τὸ ***ὄνομα*** τοῦ κατ' οὐσίαν διαμένοντος ἀποστολικοῦ ὑπουργήματος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ προσηγορία τοῦ ***Ἀποστόλου*** εἶχέ τι τὸ ἱερόν, ὡς προσηγορία ἀνήκουσα εἰς αὐτοὺς τοὺς ὑπὸ τοῦ Κυρίου αὐτοῦ εἰς τὸ ὑπούργημα τοῦτο κληθέντας, ἦτο λίαν φυσικόν, οἱ ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων εἰς τὴν ἑαυτῶν διαδοχὴν ἐν τῇ οἰκονομίᾳ καὶ κυβερνήσει τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐκλεγόμενοι ἢ ἐγκρινόμενοι καὶ διὰ τῆς ἐπὶ τούτῳ καθιερωμένης εὐχῆς τε καὶ χειροθεσίας ἐγκαθιστάμενοι, τῆς μὲν προσηγορίας ἐκείνης νὰ παραιτηθῶσι καὶ οἴκοθεν, νὰ προτιμῶσι δὲ αὐτῆς ὡς μᾶλλον ἑαυτοῖς καὶ τῇ φύσει τοῦ αὐτῶν ὑπουργήματος ἁρμόζον τὸ ἐπὶ πολὺ τοῖς ***πρεσβυτέροις ἅπασιν*** ἀδιακρίτως ἀποδιδόμενον ὄνομα τοῦ ***ἐπισκόπου***.

Ὁ πρῶτος δηλ. βαθμὸς τῆς ἱερωσύνης, ***ὁ ἐνιαχοῦ ἴσως*** καὶ μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος ἀνερχόμενος, καὶ ἔκτοτε παρ' ἡμῖν τε καὶ τοῖς Δυτικοῖς καὶ παρ' ἄλλοις τιμώμενος ὡς θεσμὸς ***θείῳ δικαίῳ*** ὑφιστάμενος, εὐλόγως ἀντιποιεῖται τοῦ χαρακτῆρος τούτου, ὄχι ὅτι συνέστη ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἢ ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων ὡς ἴδιος καὶ τοῦ ἀποστολικοῦ ὑπουργήματος διάφορος βαθμὸς τῆς ἱερωσύνης ὑπὲρ τὸν τοῦ πρεσβυτέρου, ἀλλὰ διότι εἶνε διαδοχή τις καὶ ἐξακολούθησις αὐτοῦ τοῦ ἀποστολικοῦ ἀξιώματος ἐν τῷ περαιτέρω βίῳ τῆς Ἐκκλησίας, οὐδὲ ἔχουσι πιθανότητα αἱ ἄλλαι μέχρις Ἱερωνύμου ἀνερχόμεναι εἰκασίαι καὶ ὑπόνοιαι περὶ τῆς γενέσεως τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, ὡσεὶ ὤφειλε τοῦτο τὴν ἑαυτοῦ ἀρχὴν εἴτε εἰς τὴν ἐκ καιρικῶν περιστάσεων ἢ τοπικῶν ἀναγκῶν ἐπιβληθεῖσαν καὶ βαθμηδὸν κρατήσασαν διάκρισιν πρεσβυτέρων τινῶν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἐν εἴδει ***πρεσβυτερεπισκόπων,*** εἴτε καὶ μάλιστα εἰς τὴν κατίσχυσιν τῆς φιλαρχίας ὀλίγων τινῶν ἐπιτηδείων ὑπὲρ τὴν

ἁπλότητα τῶν ἄλλων. Τοιαῦται ἀδυναμίαι ἀνθρώπιναι ἢ ἐπιβολαὶ τοπικῶν ἀναγκῶν καὶ καιρικῶν περιστάσεων βεβαίως ὑπῆρχον καὶ τότε. Ἀλλ' ἔχει τι τὸ δυσπαράδεκτον ἡ ὑπόνοια ὅτι ἦτο δυνατόν, οὕτω πρωΐμως καὶ οὕτως ἀθορύβως, ἄνευ ἀντιρρήσεων καὶ ἀντιστάσεων σοβαρῶν νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ τύχῃ γενικῆς ἀποδοχῆς θεσμὸς τοιοῦτος, καὶ οὗτος ἐστερημένος πάσης ***πραγματικῆς*** συναφείας εἰς διατάξεις, ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων αὐτῶν ἀπορρεούσας.

Ἐὰν τὰ ὡς ἄνω δὲν ἀπέχωσι τῆς ἀληθείας, τότε τὸ ***πρεσβυτεριακὸν*** λεγόμενον σύστημα δυσκόλως θὰ θεωρηθῇ ὡς ἐκπροσωποῦν τὸν πρωτόγονον θεσμὸν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μᾶλλον θὰ φανῇ ὅτι ἀπορρίπτει μὲν ὅ,τι εἶνε πρῶτον καὶ ἄμεσον, ἀσπάζεται δὲ ὅ,τι εἶνε δεύτερον καὶ ἔμμεσον

Η ΙΝΔΙΚΤΙΩΝ (ΕΠΙΝΕΜΗΣΙΣ)
ΚΑΙ
Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΙΝΔΙΚΤΟΥ
ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΙΣ

Α΄

Ἤδη ἐπὶ τῆς μοναρχίας τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ (117-138) εἶχεν ἀρχίσῃ ἡ κατὰ δεκαπενταετίαν ἀναθεώρησις τῆς βάσεως, καθ' ἣν ἐφορολογοῦντο αἱ γαῖαι (ἔγγειος φόρος) ἐν τῷ ρωμαϊκῷ κράτει [1]) Ἡ δεκαπενταετὴς αὕτη περίοδος ὠνομάζετο λατινιστὶ Indictio (Ἰνδικτιών, Ἴνδικτος) ὄχι διότι ἡ Ἰνδικτιὼν κατὰ τὸν ἱερὸν Φώτιον σημαίνουσα μήνυμα «ἐμήνυε τὴν ἀρχὴν τῆς περιόδου», [2]) ἀλλὰ διότι κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς περιόδου ταύτης *indicebatur* [3]) ***ὡρίζετο*** ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος τὸ ποσὸν τῶν φόρων τὸ ὀφειλόμενον παρ' ἑκάστης ἐπαρχίας τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους. Ἡ

[1]) Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de Liturgie etc. Paris 1926.... fascicules LXX—LXXI col. 530.

[2]) Ἀμφιλόχια, ἔκδοσις Σοφ. Οἰκονόμου σελ. 219.

[3]) V. Duruy, Histoire romaine p. 546 καὶ note p. 547. Ἐν τῷ βασιλειανῷ λεγομένῳ Μηνολογίῳ τοῦ Χ αἰῶνος, ἡ Ἰνδικτιὼν ἐξηγεῖται: «Ἴνδικτον λέγουσιν οἱ Ρωμαῖοι τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν ὁρισμόν». (Migne P. G. τόμ. 177 στ. 21). Εἰς τὰ ἐν χρήσει μηναῖα ἀναγινώσκομεν· «Ἰνδικτιὼν λέγεται παρὰ Ρωμαίοις ὁ ***ὁρισμός***».

ἀντίστοιχος ἑλληνικὴ λέξις «ἐπινέμησις» ὀρθῶς ἑρμηνεύεται ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, σημειοῦντος ἐν τῇ ΡΜΕ' ἀποκρίσει τῶν Ἀμφιλοχίων «ἐξ οὖν τοῦ **διανέμεσθαι** τοῖς ὑπηκόοις τὴν σύνταξιν τὴν ἐπωνυμίαν ἔσχεν ἡ τοῦ ἐνιαυτοῦ περίοδος ἐπινέμησις».

Ὡς εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ ὡς δηλοῦται καὶ ἐκ τῶν τελευταίων λέξεων τῆς ἐξηγήσεως τοῦ ἱ. Φωτίου Ἰνδικτιὼν—Ἐπινέμησις ἐκαλεῖτο ὄχι μόνον ἡ 15ετὴς περίοδος, ἀλλὰ καὶ ἓν ἕκαστον ἔτος τοῦ χρονικοῦ κύκλου.

Ἡ πρώτη Σεπτεμβρίου ἐλογίζετο ἔναρξις τῆς Ἰνδικτιῶνος καὶ ἀρχὴ ἐπομένως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους παρὰ Ρωμαίοις.

Ἡ χρησιμοποίησις τῆς Ἰνδικτιῶνος, ἤτοι τῆς ἀρχῆς (Σεπτεμβρίου) τῆς 15ετοῦς περιόδου ὡς ἀφετηρίας χρονολογικῆς ἐγένετο τὸ πρῶτον ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου κατὰ τὸ ἔτος 313 [4]). Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἔτους τούτου ὡς ἀρχῆς κύκλου Ἰνδικτιῶνος ἀριθμήσαντες κατὰ τὸν μεσαίωνα ἀναδρομικῶς τὰς ἐτησίους Ἰνδικτιῶνας καὶ τὸν 15ετῆ αὐτῶν κύκλον μέχρι τοῦ ἔτους τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰ. Χριστοῦ ὑπελόγισαν ὅτι ὁ Ἰ. Χριστὸς ἐγεννήθη τετάρτην Ἰνδικτιῶνα.. «Quarta indictione secundum Dionysium natus est Dominus». [5]) Ὡς ἀρχὴ τῆς Ἰνδικτιῶνος ταύτης (τοῦ 313)

Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης ἐν τῷ Συναξαριστῇ αὐτοῦ σελ. 2 λέγει· «Ἰνδικτιὼν θέλει νὰ εἰπῇ **ὁρισμός.** Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι σημ. 1 ἀναφέρει καὶ τὰ ἑξῆς : «Ἰνδικτιὼν δὲ κατὰ τὸν Συμεὼν Λογοθέτην ἐν τῷ χρονικῷ σημαίνει ἐπινέμησιν ἤγουν τοῦ χρόνου μερισμόν· ἐκεῖνο γὰρ ὅπερ σημαίνει ἡ ἰνδικτιὼν λατινικά, τοῦτο σημαίνει καὶ ἡ ἐπινέμησις ἑλληνικά». Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων ὁ ἀναγνώστης ἐννοεῖ εὐκόλως τὴν σημασίαν τῆς indictio καὶ τῆς ἐπινεμήσεως : indictio=ὁρισμός, ἐπινέμησις=διανομή.

4) Ὁ Salivius ἐν ὑπομνήματι αὐτοῦ εἰς τὸν νόθον λόγον τοῦ Ἰ. Χρυσοστόμου τὸν ἐπιγραφόμενον «εἰς τὴν Ἀρχὴν τῆς Ἰνδίκτου» γράφει «τὴν ἀρχὴν τῆς Ἰνδίκτου ἤτοι τοῦ νέου ἔτους ἀπὸ τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καθώρισαν οἱ Ἕλληνες». Principium Indictionis, inquit Salivius, sive anni novi a mense Septembri jam inde a temporibus Constantini sumebant Graeci». Ἐν τῷ αὐτῷ ὑπομνήματι σημειοῦται ὅτι ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων ἴσχυε τὸ αἰγυπτιακὸν ἢ μᾶλλον τὸ ἀλεξανδρινὸν ἔτος, οὗτινος τὰ ὀνόματα ἦσαν κοινὰ μετὰ τῶν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ (Migne P. G. τόμ. 59 στ. 673). Κατὰ τὸν αἰγυπτιακὸν πάπυρον τὸν ἀνακυλυφθέντα ὑπὸ τοῦ Letronne καὶ φέροντα χρονολογίαν 355 μ. Χ. ἡ Ἰνδικτιὼν ὡς χρονολογίας στοιχεῖον εἶναι αἰγυπτιακῆς προελεύσεως. Ὁ Μ. Ἀθανάσιος ἐν ταῖς ἑορταστικαῖς αὐτοῦ ἐπιστολαῖς ἀναφέρει τὴν χρονολογίαν τῆς Ἰνδικτιῶνος. Ἡ πρώτη τοιαύτη ἐπιστολὴ γραφεῖσα τῷ 329 ἀναφέρει : «Indictione secunda» Migne P. G. τόμ. 26 στήλ. 1360. Dictionnaire, ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 531. Mémoires de l'Academie des inscriptions tom. X p. 212. Βλέπε καὶ Πασχάλιον χρονικὸν ἐν ᾧ ἡ Ἰνδικτιὼν ἀνάγεται μέχρι τοῦ ἔτους 312.

5) Dictionnaire d'archéologie αὐτόθι στήλη 530.

τῆς χρησιμοποιηθείσης ὑπὸ τοῦ ῥηθέντος Αὐτοκράτορος ὡρίσθη ἡ 24 Σεπτεμβρίου. Ἡ Ἰνδικτιὼν αὕτη λεγομένη Κωνσταντινικὴ ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς χρονολογικὴ ἀφετηρία καὶ ὑπὸ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Δύσεως. Ἐν Γαλλίᾳ π. χ. μέχρι τοῦ Φιλίππου τοῦ Α΄ (1060—1108) καὶ ἐν Γερμανίᾳ πολὺ βραδύτερον ἔτι ἐγίνετο χρῆσις τῆς Ἰνδικτιῶνος ταύτης πρὸς χρονολόγησιν αὐτοκρατορικῶν ἐγγράφων καὶ διαφόρων ἐπισήμων πράξεων.

Ἡ Παπικὴ Ἐκκλησία [7]) ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ Πάπα Γρηγορίου τοῦ Ζ΄ (1073—1085) ὡς ἀρχὴν τῆς Ἰνδίκτου καθώρισε τὴν 25ην Δεκεμβρίου ἢ τὴν 1ην Ἰανουαρίου. Ἡ Ἰνδικτιὼν αὕτη Παπικὴ ὀνομαζομένη συνέπιπτε μετὰ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολιτικοῦ ἔτους.

Ἡ Ἑλληνορρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Κων/πόλεως ὡς ἀρχὴν τῆς Ἰνδίκτου παρεδέχθησαν τὴν 1ην Σεπτεμβρίου, ἥτις, ὡς εἴπομεν, παρὰ Ρωμαίοις ἐλογίζετο ἀρχὴ τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους. Ἡ Ἰνδικτιὼν αὕτη εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰνδικτιὼν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Εἴπομεν ἀνωτέρω πότε καὶ πόθεν προῆλθεν ἡ καθιέρωσις τῆς Ἰνδικτιῶνος καὶ τοῦ σήμερον ἐν χρήσει ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους. Πρὸ τούτου οἱ χριστιανοὶ ἐν τῷ ὑπολογισμῷ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους ὡδηγοῦντο ἢ ὑπὸ τῶν μεγάλων ἑορτῶν (Πάσχα, Χριστουγέννων) ἢ ὑπὸ τοῦ ἐν χρήσει κατὰ τὴν ἐποχήν των ἀστρονομικοῦ ἢ πολιτικοῦ ἔτους. Αἱ ἀποστολικαὶ Διαταγαὶ (Βιβλ. ε΄ κεφ. ιγ΄ Migne I στ. 857,860 κ. ἀ) καὶ τὸ ἀπόσπασμα συγγράμματος τοῦ Λαοδικείας Ἀνατολίου περισωθὲν ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου (Migne t XX στ. 728) ὡς πρῶτον μῆνα τοῦ ἔτους ἀποδέχονται τὸν μῆνα Ἀπρίλιον [8]).

Τὴν χρῆσιν τῆς Ἰνδικτιῶνος ὡς χρονολογικοῦ στοιχείου ἀπαντῶμεν παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πατράσι τοῦ Δ΄ αἰῶνος· ὡς π. χ. παρὰ τῷ Ἀμβροσίῳ καὶ τῷ Μ. Ἀθανασίῳ. Ἐκτὸς τῶν ἑορταστικῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν, ὧν ἤδη μνεία ἐγένετο, καὶ ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ «περὶ τῶν ἐν Ἀριμίνῳ καὶ Σελευκείᾳ συνόδων» ὁ Μ. Ἀθανάσιος ἀναφέρει τὰ ἑξῆς: «ἦσαν δὲ οἱ συνελθόντες (ἔτος 361) ἐν τοῖς ἐγκαινίοις ἐπίσκοποι ἐνενήκοντα, ὑπατείᾳ Μαρκελλίνου καὶ Προβίνου **Ἰνδικτιῶνος ιδ΄** ἐκεῖ ὄντος καὶ Κωνσταντίου τοῦ ἀσεβεστάτου» (Migne τόμ. 26 στ. 725). Ἔν τινι διατάγ-

---

6) Dictionnaire d'archéologie αὐτόθι στήλη 532.

7) Ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ τὸ ἀρχαιότερον παράδειγμα ἀναγραφῆς τοῦ ἔτους τῆς Ἰνδικτιῶνος ὡς χρονολογίας ἐν ποντιφικῇ πράξει ἀπαντᾷ ἐπὶ Φήλικος (Πάπα) κατὰ τὸ ἔτος 490. Ἀπὸ τοῦ Πελαγίου τοῦ 8ου (584), ἄρχεται ἡ τακτικὴ χρῆσις τῆς Ἰνδικτιῶνος ἐν τοῖς παπικοῖς ἐγγράφοις. Jaffé, Registra Pontificorum Romanorum καὶ Dictionnaire..... ἔνθα ἀνωτέρω στ. 531.

8) Βλέπε καὶ Φ. Βαφείδου Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τόμ. Α΄ σελ. 311.

ματι τοῦ Αὐτοκράτορος τούτου (=Κωνσταντίου) ἐκδοθέντι κατὰ τὸ ἔτος 356, ἀναφέρεται ἡ Ἰνδικτιὼν ὡς χρονολογία (Κώδιξ Θεοδοσιανὸς XII, ιϛ', 2).

Ἡ ἐν ἐπισήμοις ἐγγράφοις – πρακτικοῖς Δικαστηρίων, συμβολαίοις κ. ἄ—χρῆσις τῆς Ἰνδικτιῶνος ἐπεβλήθη ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ κατὰ τὸ ἔτος 537 διὰ τῆς 48 νεαρᾶς [9]) αὐτοῦ. Ἐκ τῆς διατάξεως ὅμως ταύτης ἐξάγεται ὅτι καὶ πρὸ τοῦ Αὐτοκράτορος τούτου ἢ τοὐλάχιστον καὶ πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς νεαρᾶς (48) ἐγένετο χρῆσις τῆς Ἰνδικτιῶνος ἐν τοῖς προσημειωθεῖσιν ἐγγράφοις καὶ πράξεσι. Τοιουτοτρόπως ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ γενικεύεται ἡ χρῆσις τῆς Ἰνδικτιῶνος ὡς χρονολογίας τῶν τε ἄλλων ἐπισήμων πράξεων καὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν ἐγγράφων, ἀναφερομένης συνηθέστερον τῆς ἑλληνικῆς λέξεως «ἐπινεμήσεως» ἐν ἀρχαιοτέροις ἐγγράφοις καὶ συνηθέστερον τῆς λατινικῆς «Ἰνδικτιῶνος» ἐν μεταγενεστέροις τοιούτοις. Διάφοροι νεαραί, πράξεις, χρυσόβουλλα καὶ ἄλλα τῶν Αὐτοκρατόρων Ἡρακλείου, Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου, Κωνσταντίνου Δούκα, Νικηφόρου Βοτανειάτου, Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ κ. ἄ., πείθουσιν ἡμᾶς ἐκ περισσοῦ περὶ τούτου (Σύνταγμα Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ τόμ. ε' σελ. 229, 273, 276, 279, 284, 291, 340 κ. ἄ.).

Κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἀρχαίων πατέρων (Μ. Ἀθανασίου) καὶ κατ' ἀπομίμησιν κυρίως τῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐνεργείας τῶν Ἑλληνορωμαίων Αὐτοκρατόρων καὶ οἱ Πατριάρχαι τῆς Ἀνατολῆς, ἰδίᾳ δὲ οἱ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἤρξαντο ἐγκαίρως ποιούμενοι χρῆσιν τοῦ 15ετοῦς κύκλου τῆς Ἰνδικτιῶνος πρὸς χρονολόγησιν διαφόρων ἐπισήμων πατριαρχικῶν ἐγγράφων. [10])

---

9) Ἡ νεαρὰ ἀναφέρει τὰ ἑξῆς σχετικὰ πρὸς τὸ πραγματευόμενον θέμα : «Ὕπατον μὲν γὰρ καὶ ἐπινεμήσεις ***καὶ εἴ τί περ ἄλλο δεῖγμα τῶν χρόνων ὅλως ἐστὶ παρ' ἡμῖν,*** ἔστι μὲν ἴσως καὶ αὐτὰ δηλωτικὰ τούτων, ὧν βούλεταί τις, οὐ μὴν ἡμεῖς τι τούτων ἀναιροῦμεν, ἀλλὰ μείζονα προσθήκην αὐτοῖς ἐπιτίθεμεν. . . . . Ὅθεν θεσπίζομεν, τούς τε ὅσοι τοῖς πραττομένοις ὑπηρετοῦνται εἴτε ἐν δικαστηρίοις εἴτε ἔνθα συνίστανται πράξεις, τούς τε συμβολαιογράφους καὶ τοὺς ὅλως καθ' οἱονδήποτε σχῆμα συμβόλαια γράφοντας εἴτε ἐπὶ ταύτης τῆς μεγάλης πόλεως, εἴτε ἐν τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν ὧν ἡμῖν ἐξάρχειν δέδωκεν ὁ Θεός. . . . . ἄρχεσθαι τῶν συμβολαίων . . . . . . βασιλείας τοῦδε τοῦ θειοτάτου Αὐγούστου καὶ Αὐτοκράτορος ἔτους τοσοῦδε καὶ μετ' ἐκεῖνα ἐπιφέρειν τὴν τοῦ ὑπάτου προσηγορίαν τοῦ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ὄντος καὶ τρίτον ***τὴν ἐπινέμησιν,*** παρεπομένου τοῦ μηνὸς καὶ τῆς ἡμέρας». —Ἔκδοσις Ζαχαρία Λίγκενταλ τόμ. Α' σελ. 411, 412 καὶ Ἰωάννου Ζέπου τὰ Βασιλικὰ τόμ. Β' σελ. 1913. Βλέπε καὶ Βασιλικὰ XXII, 2, 2.

Σκοπὸς τῆς νεαρᾶς ταύτης κυρίως ἦτο «τὸ προτάσσεσθαι τὸ τοῦ Βασιλέως ὄνομα ἐν τοῖς συμβολαίοις».

10) Περὶ τῆς ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ χρήσεως τῆς Ἰνδικτιῶνος ἴδε ἀνωτέρω.

Ἐν ταῖς συνοδικαῖς πράξεσι καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς—ἀπευθυνθείσαις πρὸς διαφόρους ἐκκλησίας ἢ ἄτομα—διαφόρων οἰκουμενικῶν ἢ τοπικῶν Συνόδων συγκροτηθεισῶν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἐντεῦθεν ἀπαντῶμεν τὴν χρῆσιν τῆς Ἰνδικτιῶνος. Τὸ αὐτο παρατηρεῖται καὶ ἐν ἐγγράφοις πατριαρχικοῖς μεταγενεστέροις τοῦ Ἰουστινιανοῦ (Συλλογὴ Πρακτικῶν, Σπ. Μήλια τόμ. Β΄, σελ. 257, 270, 272, 275, 330, 431, 530, 725, 935. Σύνταγμα Ρ. Ποτλῆ τόμ. Ε΄, σελ. 19, 24, 45, 49, 76, 83, 95, 101, 105).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω σαφῶς λοιπὸν ἐξάγεται, ὅτι τὸ οἰκονομικὸν παρὰ Ρωμαίοις ἔτος ὑπὸ τύπον Ἰνδικτιῶνος αἰγυπτιακῆς ἢ Ρωμαϊκῆς μετεμορφώθη εἰς ἐκκλησιαστικὸν ἔτος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ ὑποστάσῃ καὶ ἐν τούτῳ τῷ σημείῳ ὡς καὶ ἐν ἄλλαις ἐκφάνσεσι τοῦ ἐξωτερικοῦ αὐτῆς βίου τὴν ἐπίδρασιν τῆς πολιτείας καὶ τοῦ περὶ ἑαυτὴν ἐν γένει περιβάλλοντος.

Β΄

Ἡ τελετὴ τῆς Ἰνδίκτου ἐν τοῖς Πατριαρχείοις.

Ὁ πολυγραφώτατος κ. Μ. Γεδεὼν ἔγραψε σχετικῶς πολλὰ περὶ τῆς τελετῆς ταύτης διαιρέσας αὐτὴν εἰς δύο μέρη· τὴν ἐν τῷ ναῷ ἱ. ἀκολουθίαν καὶ τὴν ἐν τῷ Πατριαρχικῷ οἴκῳ τελετήν. [11]) Βασιζόμενος τοῦτο μὲν ἐπὶ τῶν πηγῶν ἃς εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ χαλκέντερος χαρτοφύλαξ τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ ἄλλων πηγῶν καὶ πληροφοριῶν θὰ προσπαθήσω νὰ διασαφηνίσω κατὰ τὸ δυνατὸν ἀμφότερα τὰ σημεῖα ταῦτα.

α΄

α΄) Ὁ ἱερὸς Φώτιος ἐν τῷ μνημονευθέντι χωρίῳ τῶν Ἀμφιλοχίων αὐτοῦ γράφων περὶ τῆς τελετῆς τῆς 1ης Σεπτεμβρίου, ἀναφέρει κατ' ἀρχὰς τὴν καὶ ἄλλοθεν γνωστὴν γενικὴν ἀρχήν, καθ' ἣν εἰς πολλὰς παλαιὰς—τῆς ἐθνικῆς Ρώμης—τελετὰς τοῦ λαοῦ προσεδόθη χριστιανικὴ σημασία καὶ χροιά, ἔπειτα δὲ προσθέτει τὰ ἑξῆς σχετικὰ πρὸς τὴν χριστιανικὴν τελετὴν τῆς 1ης Σεπτεμβρίου· «καὶ διὰ τοῦτο τὴν πρώτην τοῦ Σεπτεμβρίου λιτανείαις τε δημοτελέσι καὶ ταῖς ἄλλαις **ἱλαστηρίοις εὐχαῖς** νόμον ἔθετο (ἡ νέα Ρώμη) τὸν Θεὸν ἐξιλεοῦσθαι, παρεῖναί τε τὸν Ἀρχιερέα τοῖς τελου-

---

[11]) Μ. Γεδεών, Πανηγύρεις τοῦ μηνός». «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», ἔτος κε΄, σελ. 441. 442, 443. 469, 477, 478, 479, 505, 506. Ἡ μελέτη αὕτη τοῦ κ. Γεδεών, ὡς τοὐλάχιστον ἐγὼ γνωρίζω, ἔμεινεν ἀτελής.

μένοις, τῶν ἱλαστηρίων καὶ σωτηρίων προηγούμενον ἱερουργιῶν τε καὶ θυμάτων».

Ἐν τῷ κατὰ διαταγὴν Βασιλείου τοῦ πορφυρογεννήτου (τέλος Ι' ἑκατονταετηρίδος) γραφέντι καὶ βασιλειανῷ ἐπονομαζομένῳ Μηνολογίῳ ἀναγινώσκομεν τὰ ἀκόλουθα :

Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ

ἐν τῇ πρώτῃ

Ἀρχὴ τῆς Ἰνδίκτου.

«Τὴν Ἴνδικτον ἑορτάζει ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία ἀπὸ τῶν ἀρχαίων παραλαβοῦσα, διὰ τὸ νομίζεσθαι ἀρχὴν εἶναι τοῦ χρόνου ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας. Ἐπειδὴ Ἴνδικτον λέγουσιν οἱ Ρωμαῖοι τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν ὁρισμόν. Ἐπεὶ δὲ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν βουληθεὶς τὴν ἀρχὴν τοῦ χρόνου... εἰσῆλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐπεδόθη βιβλίον Ἡσαΐου.... καλέσαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν. Ἔκτοτε ἐχαρίσατο ἡμῖν τὴν ἁγίαν ἑορτὴν ταύτην ἣν καὶ προθύμως ἑορτάζοντες εὐχαριστοῦμεν αὐτῷ» (Migne τόμ. 117 στ. 21).

Κωδινὸς ὁ Κουροπαλάτης ἀκμάσας κατὰ τὴν ιε' ἑκατονταετηρίδα ἐν τῇ περὶ τελετῶν πραγματείᾳ αὐτοῦ σχετικῶς πρὸς τὴν τελετὴν τῆς 1ης Σεπτεμβρίου γράφει τὰ ἀκόλουθα : «Κατὰ μὲν τὴν πρώτην Σεπτεμβρίου, τοῦ πατριάρχου μετὰ λιτανείας καὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων εἰς τὸ πορφυροῦν κιόνιον παραγενομένου, ἐφ' οὗ ὁ σταυρὸς ἵσταται, ὃ πάλαι φόρος ἐκαλεῖτο, ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς καὶ ἀκούει τὴν κατ' ἔθος ἐκεῖσε ἐκτελουμένην ἀκολουθίαν» (Migne 157 στ. 96).

Ἐκ τῶν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Ἰνδίκτου ἀπαγγελθέντων λόγων τοῦ τε Θεοφάνους ἀρχιεπισκόπου Ταυρομενίας [12]) (Σικελίας) καὶ τῶν ἀποδιδομένων τῷ ἱερῷ Χρυσοστόμῳ (νόθων) λόγων,[13]) οὐδέν, ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ κ. Μ. Γεδεών, ἐξάγεται δυνάμενον νὰ ἐξηγήσῃ εἴτε τὸ πρῶτον εἴτε το δεύτερον μέρος τῆς τελετῆς. Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὰς δύο εὐχὰς τῶν Πατριαρχῶν Ἀθανασίου (ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος) καὶ Φιλοθέου (ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος) τὰς ἀναγινωσκομένας ἄλλοτε τὴν 1ην Σεπτεμβρίου — ἡ τοῦ Φιλοθέου ἀνεγινώσκετο καθ' ὅλον τὸν Σεπτέμβριον καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου [14])— ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς πρώτης ἢ μᾶλλον τῶν πρώτων ἡμερῶν

12) «Ἐκκλησ. Ἀλήθεια» ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 477.

13) Migne τόμ. 59 στ. 575, 673. Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης ἐν τῷ Συναξαριστῇ αὐτοῦ ἐσφαλμένως ἀποδίδει τοὺς λόγους τούτους τῷ ἱερῷ Χρυσοστόμῳ.

14) Μ. Γεδεών, ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 478.

τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους. Ἡ ἰδία περίπτωσις παρουσιάζεται προκειμένου καὶ περὶ μιᾶς ἄλλης εὐχῆς[15]) ἀναγινωσκομένης πρὸ τῆς ἁλώσεως ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Ἰνδίκτου καὶ κατακεχωρημένης ἐν τῷ Εὐχολογίῳ τοῦ Goard (ἔκδοσις 1647 σελ. 784) ἐπὶ τῇ βάσει ἀρχαίων χειρογράφων.

Ἐκ τῶν εὐχῶν τούτων καὶ τῶν λόγων ἐν μέρει ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἠρανίσθησαν ἐν τῇ συντάξει τοῦ πρώτου συντόμου μέρους τῆς εὐχῆς τῆς ἀναγινωσκομένης ἐν τῷ Μ. Συνοδικῷ τῶν Πατριαρχείων κατὰ τὴν τελετὴν τῆς Ἰνδίκτου οἱ συντάκται αὐτῆς.

Σημειῶ *ἐμμέσως* καθότι τὰ τροπάρια τῆς ἀκολουθίας τῆς Ἰνδίκτου, τὰ στιχηρὰ π. χ. ἰδιόμελα ποιηθέντα ὑπὸ Ἰωάννου Μοναχοῦ καὶ αἱ ᾠδαὶ τυγχάνουσι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀντιγραφὴ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος εὐχῶν[16]) καὶ λόγων. Ὅτι δὲ αἱ εὐχαὶ αὗται συνετάχθησαν εἰς ἐποχὴν προγενεστέραν τῆς προσθήκης τροπαρίων ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ (τῆς Ἰνδίκτου) τοῦ Μηναίου καταφαίνεται ἐκ τούτου, ὅτι ἐν μηναίοις χειρογράφοις τοῦ ΙΒ΄ αἰῶνος ὡς εἶναι π. χ. τὸ χειρόγραφον τῆς ἐν Χάλκῃ Μονῆς τῆς Παναγίας (Ὀκτωβρίου, Νοεμβρίου καὶ Δεκεμβρίου μηναῖα δεδεμένα εἰς ἕνα τόμον) ἀπαντῶσι δύο μόνον τροπάρια εἰς τὸν κανόνα τῆς Ἰνδίκτου. (Βλέπε προλεγόμενα Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ εἰς μηνιαῖον Σεπτεμβρίου, ἔκδοσις 1879).

β΄

Ἐν πρώτοις παρατηρητέον, ὅτι ἡ ἑορτὴ ἐν γένει τῆς Ἰνδίκτου ἐδημιουργήθη ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς ἐκείνης περικοπῆς[17]) τῆς ἀναφερομένης, ὡς εἴδομεν, πρὸς δικαιολογίαν αὐτῆς ταύτης τῆς ἑορτῆς ἐν τῷ βασιλειανῷ Μηνολογίῳ καὶ μεταγραφείσης μετά τινων τροποποιήσεων ἐν τοῖς ἐν χρήσει σήμερον μηναίοις τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας. Ἐν τῷ χειρογράφῳ βασι-

---

15) «Σὺ Δέσποτα εὔτακτα καὶ εὔμετρα καὶ γαληνὰ τὰ ὑέτια ὕδατα καὶ τοὺς ἀέρας εὐκράτους χαρισαι καὶ εὐλόγησον τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητός σου».

16) «Περαιῶσαι τὴν τοῦ χρόνου περίοδον κλπ.» φράσις τοῦ α΄ στιχηροῦ ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὴν εὐχὴν τοῦ Πατριάρχου Ἀθανασίου. Ἡ φράσις «εὐκράτους τοὺς ἀέρας» κλπ. ἡ περιεχομένη εἰς τὴν εὐχὴν τοῦ Φιλοθέου ἀναγινώσκεται καὶ εἰς τὸ «καὶ νῦν» τοῦ ἑσπερινοῦ. Ἡ ὅλη ὑπόθεσις τοῦ λόγου τοῦ ἀποδιδομένου εἰς τὸν Ι. Χρυσόστομον (Migne τόμ. 59 σελ. 575). καθ᾽ ἣν ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους τιμᾶται διὰ τῆς μνήμης τῶν μαρτύρων ἀπαντᾷ ἡ αὐτὴ καὶ ἐν τοῖς πρώτοις στίχοις τοῦ α΄ στιχηροῦ τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς ἑορτῆς τῆς Ἰνδίκτου.

17) Ξένη πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς παρούσης μελέτης τυγχάνει ἡ ἐξέτασις τῆς πραγματικῆς σχέσεως τῆς ἑορτῆς τῆς Ἰνδίκτου πρὸς τὸ χωρίον τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου ξα΄ 1 καλέσαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτὸν καὶ ἡμέραν ἀνταποδόσεως». Ἡ τελευταία φράσις «ἡμέραν .....» παραλείπεται ἐν τῇ εὐαγγελικῇ περικοπῇ. Διὰ τὴν ἑρμηνείαν τῆς περικοπῆς βλέπε Fillion, «La Sainte Bible Commentée» τόμ. VII σελ. 327.

λειανῷ μηνολογίῳ τοῦ Βατικανοῦ (Il menologio di Basilio II) πρὸς ζωηροτέραν παράστασιν τῆς ἀρχῆς καὶ αἰτίας τῆς ἑορτῆς ἡ σελίς, ἐν ᾗ ἡ καταχώρησις τῆς ἑορτῆς, κοσμεῖται διὰ μικρογραφίας[18]) παριστώσης τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν κρατοῦντα ἀνὰ χεῖρας βιβλίον καὶ διδάσκοντα ἐν τῇ συναγωγῇ τὴν γνωστὴν περικοπὴν τοῦ προφήτου Ἡσαΐου (Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ. . . . . καλέσαι ἐνιαυτόν).

Ἡ ἑορτὴ τῆς Ἰνδίκτου, ἑορταζομένη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἱ. Φωτίου διὰ δημοτελῶν λιτανειῶν, βραδύτερον δὲ καὶ δι' ἀκολουθίας «ἐκτελουμένης κατ' ἔθος, ἣν ἤκουε καὶ ὁ βασιλεύς», πρώτιστον σκοπὸν εἶχε τὴν εὐλογίαν τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητος, ἔπειτα δὲ τὴν ἐξ ἀφορμῆς τοῦ νέου ἔτους αἴτησιν τοῦ θείου ἐλέους ἐπὶ τοῖς πεπλημμελημένοις. Τοῦτο δῆλον γίνεται καὶ «ἐκ τῶν ἱλαστηρίων εὐχῶν» τοῦ χωρίου τοῦ ἱ. Φωτίου καὶ ἐκ τῶν εὐχῶν τῶν δύο εἰρημένων Πατριαρχῶν, ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Ταυρομενίας («Γενέσθω σοι ἡ τοῦ χρόνου ἀρχὴ καθαρωτέρου βίου ἀρχὴ κλπ.) καὶ ἐκ τῶν τροπαρίων τῆς ἀκολουθίας τῆς Ἰνδίκτου.

Ἡ λιτανεία, περὶ ἧς, ὡς ἐσημειώθη ἀνωτέρω, ἀναφέρει ὁ Κουροπαλάτης, ἐγένετο οὐχὶ διὰ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ἐμπρησμοῦ,[19]) ἀλλὰ διὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ νέου ἐκκλησιαστικοῦ καὶ φυσικοῦ (ἀπὸ ἀπόψεως τοῦ τέλους τῶν καρπῶν καὶ τῆς νέας σπορᾶς) ἔτους.

Ὅτι δὲ πράγματι ἡ ἐν τῷ Φόρῳ λιτανεία τῆς 1ης Σεπτεμβρίου δὲν ἐγένετο, ὡς φρονεῖ ὁ κ. Γεδεών,[20]) διὰ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ἐμπρησμοῦ ἀλλὰ διὰ τὴν ἑορτὴν τῆς πρώτης τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους καταφαίνεται ἐκ τοῦ ἑξῆς γεγονότος· λιτὴ ἐγίνετο κατὰ τὴν πρώτην Σεπτεμβρίου καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις οὐχὶ βεβαίως χάριν τοῦ ἐμπρησμοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ χάριν τῆς ἑορτῆς τῆς Ἰνδίκτου. Ἐκ τῆς σωζομένης λύσεως συνοδικῆς ἐπὶ ταῖς ἐρωτήσεσιν ἃς προέτεινε τῷ Πατριάρχῃ Ἰωάννῃ Βέκκῳ (1275—1282) ὁ ἐπίσκοπος Σαράη, πληροφορούμεθα τὰ ἑξῆς : «Ἠρώτησεν (ὁ ἐπίσκοπος) ποσάκις τοῦ χρόνου ἐστὶ συνήθεια λέγειν τὸν ἀρχιερέα τὸ Εὐαγγέλιον. Καὶ ἡ ἀπόκρισις ὅτι τέσσαρας φορὰς . . . . . . καὶ τὴν πρώτην Σεπτεμβρίου μηνὸς ἐπὶ τῇ γινομένῃ λιτῇ».[21]) Ὥστε γενικὴ ἦτο ἡ τελετὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους καὶ ἡ κατ' αὐτὴν γινομένη λιτή. Ἐὰν ἐν Κων/πόλει σὺν τῇ ἑορτῇ τῆς Ἰνδίκτου καὶ τῇ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ ταύτῃ λιτανεία ἐγίνετο τὴν πρώτην Σεπτεμβρίου μνεία καὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ ἐκείνου ἢ ἄλλης

---

18) Charles Diehl, Manuel d'art byzantin p. 592.

19) Ὁ ἐμπρησμὸς οὗτος ἐγένετο ἐν Κων/πόλει ἐπὶ Λέοντος τοῦ Μακέλλη.

20) Μ. Γεδεών, Βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον σελ. 163.

21) Σάθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη τόμ. Γ' σελ. κβ', Μ. Γεδεὼν Κανονικαὶ Διατάξεις σελ. 17.

θεομηνίας, τὸ τοιοῦτον δὲν παρηγκώνιζε τὴν ἑορτὴν τῆς Ἰνδίκτου καὶ τὸν κυριώτερον καὶ μονιμώτερον σκοπὸν τῆς λιτανείας τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Εἴδομεν δὲ τί περιέχουσι καὶ αἱ εὐχαὶ αἱ ἀναγινωσκόμεναι εἰς τὴν λιτὴν τῆς πρώτης Σεπτεμβρίου.

Τί λοιπὸν ἐγίνετο ἐν τῷ ναῷ καὶ τί ἐκτὸς τοῦ ναοῦ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἰνδίκτου;

Ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ ἐψάλλετο ἡ εἰθισμένη ἀκολουθία τῆς Ἰνδίκτου μετὰ λειτουργίας. Ἡ ἀκολουθία αὕτη, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς παρούσης μελέτης ἀπεδείχθη, κατ᾽ ἀρχὰς ἀπετελεῖτο ἐξ ὀλίγων τροπαρίων, βραδύτερον δὲ ἰδίᾳ μετὰ τὸν XII αἰῶνα ἐκ πλειόνων. Τὸ κοντάκιον «ὁ ἀρρήτῳ σύμπαντα δημιουργήσας.....» εἶναι ποίημα τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ ΣΤ΄ ποιηθὲν κατὰ τὸ ἔτος 1813.[22]) Μετὰ τὴν λειτουργίαν διεξήγετο λιτανεία. Ἡ λιτανεία αὕτη δὲν ἦτο ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τελουμένην τὴν πρώτην ἡμέραν τῶν ἄλλων μηνῶν, καθότι ὁ ἁγιασμὸς τῆς 1ης Σεπτεμβρίου ἀνεβάλλετο τὴν 14 τοῦ αὐτοῦ (ὡς καὶ ὁ τῆς 1ης Ἰανουαρίου τὴν 6ην τοῦ αὐτοῦ). Ἡ εὐχὴ ἀνεγινώσκετο ἐν τῷ ναῷ ἢ κατὰ τὴν λιτανείαν ὅταν ἐτελεῖτο τοιαύτη.

Καίτοι ὅμως διὰ λειτουργίας καὶ λιτανείας ἑωρτάζετο ἡ ἡμέρα τῆς 1ης Σεπτεμβρίου καὶ ὁλονέν, ὡς εἴδομεν, ἐπὶ Βυζαντινῶν ἐπολλαπλασιάζοντο τὰ τροπάρια τῆς ἑορτῆς ταύτης, ἐν τούτοις δὲν ἀπαντῶμεν τὴν ἑορτὴν ταύτην ἐν τῇ κατὰ μῆνα Μάρτιον τοῦ 1166 ἐκδοθείσῃ νεαρᾷ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ οὔτε μεταξὺ «τῶν πάντῃ ἀπράκτων» οὔτε μεταξὺ τῶν ἐν μέρει ἀπράκτων «ἀπὸ μέρους σχολαζουσῶν» ἡμερῶν τῶν Δικαστηρίων τοῦ Κράτους.[23]) Τοῦτο εἶναι κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον παράδοξον καθόσον

---

22) Κύριλλος ὁ ΣΤ΄ ἐπατριάρχευσεν ἀπὸ τοῦ 1813—1818.

23) Σύνταγμα Ρ. καὶ Ποτλῆ τόμ. Α΄ σελ. 136 καὶ Βασιλικὰ βιβλ. ζ΄ τίτλος ιζ΄ θέματα 19-27 κυρίως θέμα 23. Ἔκδοσις Ζέπου Α΄, σελ. 351-356. Ὡς ἑορτασίμους διὰ τὰ ἐπίσημα γραφεῖα ἡμέρας ἀναφέρουσι τὰ Βασιλικὰ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Ἰουστινιανείου Νομοθεσίας «τὰς 7 ἡμέρας μετὰ τὸ Πάσχα καὶ τὰς 7 πρὸ τοῦ Πάσχα· τὴν γενέθλιον τοῦ Σωτῆρος, τὴν τῶν Ἐπιφανείων, τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης τοῦ πάθους τῶν ἁγίων Ἀποστόλων· αὗται ἄπρακτοι ἔστωσαν». Ὁ Ἰουστινιανὸς εἰς τοὺς γεωργοὺς ἐπέτρεπε καὶ τὴν κατὰ τὰς Κυριακὰς καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν. Προγενέστερον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ΄ αἰῶνος ἀπαντῶμεν τὸν ἑξῆς κατάλογον ἑορτῶν ἐν ταῖς λεγομέναις Διαταγαῖς (βιβλ. Ε΄, κεφ. ΙΓ΄ Migne τόμ. Ι. σελ. ~~857-860, 867-864~~) «τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν φυλάσσητε, ἀδελφοί, καὶ πρώτην γε τὴν γενέθλιον ..... μεθ᾽ ἣν ἡ ἐπιφάνιος ὑμῖν ἔστω τιμιωτάτη..... Μεθ᾽ ἃς φυλακτέα ἡ νηστεία τῆς τεσσαρακοστῆς». Ἐν τῇ νεαρᾷ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου καταλέγεται μεταξὺ τῶν «ἀπὸ μέρους ἀπράκτων ἡμερῶν». Ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἀποστόλου Ἰούδα (19 Ἰουνίου) εὑρίσκεται ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ὅλως ἀπράκτων ἡμερῶν τοῦ Δικαστηρίου.

ἄλλοτε μὲν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ λ. χ. αἱ ἑορτάσιμοι ἡμέραι καὶ ἐν γένει αἱ ἑορταὶ ἦσαν ἐλάχισται, ἐπὶ δὲ τῆς δυναστείας τῶν Κομνηνῶν, ὅτι πλεῖσται. Φαίνεται ὅτι τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν μέρος ἑορτῆς τινος δὲν ἦτο πάντοτε ἀνάλογον πρὸς τὸ κοινωνικοπολιτικὸν αὐτῆς μέρος.

Τὸ ὅτι «εἰς παλαιότερα μηνολόγια οἷα θεωροῦνται τὸ τοῦ Σεργίου μοναχοῦ» κ. ἄ. (βλέπε Γεδεὼν Πανηγύρεις τοῦ μηνὸς ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 443) δὲν γίνεται μνεία Ἰνδίκτου, τὸ τοιοῦτον ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ τοπικοῦ καὶ μερικοῦ ἢ πολλάκις καὶ ἀτομικοῦ χαρακτῆρος τυπικῶν τινων. Ἐνίοτε διατάξεις τινὲς τοπικῶν ἢ κτητορικῶν [24]) λεγομένων τυπικῶν ἐπέδρων ἐπὶ τοῦ γενικοῦ τυπικοῦ.

Κατὰ τὴν 1ην Σεπτεμβρίου, ἑορτὴν τῆς Ἰνδίκτου, ὁ ἀριθμὸς τῆς νέας Ἰνδικτιῶνος τοῦ 15ετοῦς κύκλου κατεχωρεῖτο εἰς ὅλας τὰς ἐπισήμους δικαστικὰς καὶ πολιτικὰς τοῦ Κράτους πράξεις. Ἡ Ἐκκλησία στοιχοῦσα τῷ παραδείγματι τῆς πολιτείας ἔπραττεν ὁμοίως ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὡς πρὸς τὰς ἰδίας ἐπισήμους πράξεις (ἔγγραφα κλπ.). Ὅταν διελύθη τὸ ἑλληνορωμαϊκὸν Κράτος ἡ ἀρίθμησις Ἰνδικτιώνων ἐγένετο, ὡς εἰκός, μόνον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Πρᾶξις Ἰνδίκτου ἐγένετο τὴν 1ην Σεπτεμβρίου, μοὶ φαίνεται, ἐν τοῖς Πατριαρχείοις μετὰ τὴν Ἅλωσιν οὐχὶ ὅμως ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς Συνόδου — μὴ ὑπαρχούσης, ἄλλως τε καὶ διαρκοῦς διοικούσης Συνόδου—ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ Συμβουλίου ἀπαρτιζομένου ἐξ ὀφφικιάλων κληρικῶν ἱερωμένων καὶ μὴ ἱερωμένων.

(Ἕπεται συνέχεια)

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΔΙΔΑΓΜΑ

«Ὅταν γὰρ εἰς τὸ πέλαγος ἀπίδω τοῦτο τὸ πνευματικὸν καὶ τὸν ἄπειρον τῆς Ἐκκλησίας θεάσωμαι πλοῦτον, εἶτα λογίσωμαι, ὅτι τῆς ἑορτῆς παρελθούσης, καὶ τὸ πλῆθος ἡμῖν τοῦτο πάλιν ἀποπηδῆσαν οἰχήσεται, δάκνομαι καὶ ὀδυνῶμαι τὴν ψυχήν, ὅτι τοσαῦτα τεκοῦσα τέκνα ἡ Ἐκκλησία οὐ καθ' ἑκάστην σύναξιν ἀπολαύειν αὐτῶν δύναται, ἀλλ' ἐν ἑορτῇ μόνον.... Νῦν δὲ ναῦται μὲν καὶ κυβερνῆται πάντα ποιοῦσιν, ὅπως τὸ πέλαγος διαδράμοιεν καὶ πρὸς τὸν λιμένα καταντήσωμεν, ἡμεῖς δὲ διὰ παντὸς πελάγους σαλεύειν φιλονεικοῦμεν, ἐν ταῖς τῶν βιωτικῶν πραγμάτων τρικυμίαις συνεχῶς ποντούμενοι καὶ ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις στρεφόμενοι, ἐνταῦθα δὲ ἅπαξ ἢ δεύτερον μόλις τοῦ παντὸς ἀπαντῶντες ἐνιαυτοῦ». (Ἰω. Χρυσοστόμου)

24) Βλέπε Μ. Γεδεών, Βυζαντινὸν ἑορτολόγιον, σελ. 23, 24 καὶ ἡμέτερον ἔργον «Περὶ Μεταβολῶν.......», σελ. 71.

ΚΑΝΟΝΙΟΝ (ΗΤΟΙ ΠΑΣΧΑΛΙΟΣ ΠΙΝΑΞ)

ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΕΤΟΥΣ 1927

καθορίζον τὰς ἀναγινωσκομένας Εὐαγγελικὰς καὶ Ἀποστολικὰς περικοπάς· τὸ Ἑωθινὸν Εὐαγγέλιον καὶ τὸν ψαλλόμενον ἦχον κατὰ τὰς Κυριακὰς τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ.

	ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ	Ἦχος	Ἑωθινόν
	Ἰανουάριος			
2	Κυρ. πρὸ τῶν Φώτων	Κυρ. πρὸ τῶν Φώτων	γ'	στ'
9	Κυρ. μετὰ τὰ Φῶτα	Κυρ. μετὰ τὰ Φῶτα	δ'	ζ'
16	Κυρ. ιβ' Λουκᾶ	Κυρ. ΚΘ'	πλ. α'	η'
23	Κυρ. ιγ' Λουκᾶ	Κυρ. ΛΑ'	πλ. β'	θ'
30	Κυρ. ιε' Λουκᾶ	Τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν	Βαρὺς	ι'
	Φεβρουάριος			
6	Κυρ. ιζ' Ματθαίου	Κυρ. ΙΖ'	πλ. δ'	ια'
13	Κυρ. ιστ' Λουκᾶ	Κυρ. ΛΓ'	α'	α'
20	Κυρ. ιζ' Λουκᾶ	Κυρ. ΛΔ'	β'	β'
27	Κυρ. τῆς Ἀπόκρεω	Κυρ. τῆς Ἀπόκρεω	γ'	γ'
	Μάρτιος			
6	Κυρ. τῆς Τυροφάγου	Κυρ. τῆς Τυροφάγου	δ'	δ'
13	Κυρ. Α' τῶν Νηστειῶν	Κυρ. Α' τῶν Νηστειῶν	πλ. α'	ε'
20	Κυρ. Β' τῶν Νηστειῶν	Κυρ. Β' τῶν Νηστειῶν	πλ. β'	στ'
25	Τοῦ Εὐαγγελισμοῦ	Τοῦ Εὐαγγελισμοῦ	—	—
27	Κυρ. Γ' τῶν Νηστειῶν	Κυρ. Γ' τῶν Νηστειῶν	Βαρὺς	ζ'
	Ἀπρίλιος			
3	Κυρ. Δ' τῶν Νηστειῶν	Κυρ. Δ' τῶν Νηστειῶν	πλ. δ'	η'
10	Κυρ. Ε' τῶν Νηστειῶν	Κυρ. Ε' τῶν Νηστειῶν	α'	θ'
17	Κυρ. ΣΤ' Νηστειῶν (Βαΐων)	Κυρ. τῶν Βαΐων	—	—
24	***Κυριώνυμος ἡμέρα τοῦ Σωτηριώδους Πάσχα***	Κυρ. Ἁγ. Πάσχα	—	—
	Μάϊος			
1	Κυρ. Β' τοῦ Ἀντίπασχα	Κυρ. Β' τοῦ Θωμᾶ	—	α'
8	Κυρ. Γ' τῶν Μυροφόρων	Τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου	β'	δ'
15	Κυρ. Δ' τοῦ Παραλύτου	Κυρ. Δ' τοῦ Παραλύτου	γ'	ε'
18	Τῆς Μεσοπεντηκοστῆς	Τῆς Μεσοπεντηκοστῆς	—	—
22	Κυρ. Ε' τῆς Σαμαρείτιδος	Κυρ. τῆς Σαμαρείτιδος	δ'	ζ'
29	Κυρ. ΣΤ' τοῦ Τυφλοῦ	Κυρ. τοῦ Τυφλοῦ	πλ. α'	η'
	Ἰούνιος			
2	Τῆς Ἀναλήψεως	Τῆς Ἀναλήψεως	—	—
5	Κυρ. Ζ' τῶν ἁγ. Πατέρων	Κυρ. Ζ' τῶν ἁγ. Πατέρων	πλ. β'	ι'
12	Κυρ. Η' τῆς Πεντηκοστῆς	Κυρ. Η' τῆς Πεντηκοστῆς	—	—
19	Κυρ. Α' Ματθ. τῶν ἁγ. Πάντων	Κυρ. Α' Περίοδος α'	πλ. δ'	α'
26	Κυρ. Β' Ματθαίου	Κυρ. Β' » α'	α'	β'

	ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ	Ἦχος	Ἑωθινὸν
	Ἰούλιος			
3	Κυρ. Γ′ Ματθαίου	Κυρ. Γ′ Περίοδος α′	β′	γ′
10	Κυρ. Δ′ Ματθαίου	Κυρ. Δ′ » α′	γ′	δ′
17	Κυρ. τῶν ἁγίων Πατέρων	Κυρ. τῶν ἁγίων Πατέρων	δ′	ε′
24	Κυρ. ΣΤ′ Ματθαίου	Κυρ ΣΤ′ Περίοδος α′	πλ. α′	στ′
31	Κυρ. Ζ′ Ματθαίου	Κυρ. Ζ′ » α′	πλ. β′	ζ′
	Αὔγουστος			
7	Κυρ. Η′ Ματθαίου	Κυρ. Η′ Περίοδος α′	Βαρὺς	η′
14	Κυρ. Θ′ Ματθαίου	Κυρ. Θ′ » α′	πλ. δ′	θ′
21	Κυρ. Ι′ Ματθαίου	Κυρ. Ι′ » β′	α′	ι′
28	Κυρ. ΙΑ′ Ματθαίου	Κυρ. ΙΑ′ » β′	β′	ια′
	Σεπτέμβριος			
4	Κυρ. ΙΒ′ Ματθαίου	Κυρ. ΙΒ′ Περίοδος β′	γ′	α′
11	Κυρ. πρὸ τῆς Ὑψώσεως	Κυρ. πρὸ τῆς Ὑψώσεως	δ′	β′
18	Κυρ. μετὰ τὴν Ὕψωσιν	Κυρ. μετὰ τὴν Ὕψωσιν	πλ. α′	γ′
25	Κυρ. Α′ Λουκᾶ	Κυρ. ΙΕ″ Περίοδος β′	πλ. β′	δ′
	Ὀκτώβριος			
2	Κυρ. Β′ Λουκᾶ	Κυρ. ΙΣΤ′ Περίοδος β′	Βαρὺς	ε′
9	Κυρ. Γ′ Λουκᾶ	Κυρ. ΙΖ′ » β′	πλ. δ′	στ′
16	Κυρ.Δ′Λουκᾶ, τῶν ἁγ.Πατέρων	Κυρ. τῶν ἁγίων Πατέρων	α′	ζ′
23	Κυρ. ΣΤ′ Λουκᾶ	Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου	β′	η′
30	Κυρ. Ε′ Λουκᾶ	Κυρ. Κ′ Περίοδος γ′	γ′	θ′
	Νοέμβριος			
6	Κυρ. Ζ′ Λουκᾶ	Κυρ. ΚΑ′ Περίοδος γ′	δ′	ι′
13	Κυρ. Η′ Λουκᾶ	Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου	πλ. α′	ια′
20	Κυρ. Θ′ Λουκᾶ	Κυρ. ΚΓ′ Περίοδος γ′	πλ. β′	α′
21	Τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου	Τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου	—	—
27	Κυρ. ΙΓ′ Λουκᾶ	Κυρ. ΚΔ′ Περίοδος γ′	Βαρὺς	β′
	Δεκέμβριος			
4	Κυρ. Ι′ Λουκᾶ	Τῆς ἁγίας Βαρβάρας	πλ. δ′	γ′
11	Κυρ.ΙΑ′ Λουκᾶ, τῶν Προπατ.	Κυρ. ΚΕ′ Περίοδος γ′	α′	δ′
18	Κυρ.πρὸ τῆςΧριστοῦ Γεννήσ.	Κυρ.πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσ.	β′	ε′
25	Κυρ. τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως	Κυρ. τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως	—	—

Σημ. *α′* — Τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου, συμπιπτούσης τῷ Μεγ. Σαββάτῳ μετατίθεται ἡ ἀκολουθία καὶ ψάλλεται τῇ Δευτέρᾳ τῆς Διακαινησίμου (ἴδε Τυπ. σελ. 247—248).

Σημ. *β′* — Τῆς μνήμης τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, συμπιπτούσης τῇ Δευτέρᾳ τῆς Διακαινησίμου, ἡ ἀκολουθία μετατίθεται καὶ ψάλλεται τῇ Τρίτῃ τῆς Διακαινησίμου (ἴδε Τυπ. σελ. 260).

ΠΑΣΧΑΛΙΟΝ
ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΙΩΔΟΥΣ ΕΤΟΥΣ 1927

Ἰνδικτιῶνος Ι΄

Ἡλίου κύκλοι ΙΕ΄

Σελήνης κύκλοι ΣΤ΄

Σελήνης θεμέλιον ΙΑ΄

Κρεωφαγίας ἡμέρας 65

Τὸ Τριῴδιον ἄρχεται τῇ 13ῃ Φεβρουαρίου

Ἡ Ἀπόκρεως τῇ 27ῃ Φεβρουαρίου

Ἡ Τυροφάγος τῇ 6ῃ Μαρτίου

Ἡ νηστεία τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ἄρχεται τῇ 7ῃ Μαρτίου

Ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῇ Παρασκευῇ τῆς τρίτης ἑβδομάδος τῆς Τεσσαρακοστῆς

Ἰσραηλιτῶν Πεσὰχ Ἀπριλίου 17 ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ

Νομικὸν Φάσκα Ἀπριλίου 20

Λατίνων Πάσχα Ἀπριλίου 17

Τὸ Ἅγιον καὶ Σωτηριῶδες Πάσχα Ἀπριλίου 24

Ἡ ἑορτὴ τῆς Ἀναλήψεως τῇ 2ᾳ Ἰουνίου

Ἡ ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς τῇ 12ῃ Ἰουνίου

Ἡ Κυριακὴ τῶν Ἁγίων Πάντων τῇ 19ῃ Ἰουνίου

Ἡ νηστεία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἡμέραι 9

Ἡ μνήμη τῶν Κορυφαίων Ἀποστόλων ἐν ἡμέρᾳ Τετάρτῃ

Ἡ ἑορτὴ τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 3ῃ Νοεμβρίου 1926.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου)

ΔΙΔΑΓΜΑ

«Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν· ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, καὶ ἐστὲ ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ, συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν». *(Κολ. β΄ 8 - 12)*

ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Παναγιώτατε,

Τῶν ἀπὸ 10ης Νοεμβρίου 1926 καὶ ἀριθμ. 3069 σεπτῶν γραμμάτων τῆς Ὑμετέρας Θ. Παναγιότητος ἀσμένως ἐγενόμεθα κάτοχοι.

Διὰ τούτων ἡ Ὑμετέρα Ἀγάπη ἀναφερομένη εἰς τὰ τοῦ Μεγάλου Πάσχα κατὰ τὸ 1927 εὐηρεστήθη, ὅπως διὰ μακρῶν ἐξηγήσῃ καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς Ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ Κύπρου τοὺς λόγους, ὧν ἕνεκα ἐνδείκνυται ἵνα καὶ κατὰ τὸ ἐπὶ θύραις ἔτος ἑορτασθῇ τὸ Πάσχα κατὰ τὸ κανόνιον τοῦ παλαιοῦ Πασχαλίου, καθ' ὅσον δηλ. παρὰ τὴν κοινῶς ὁμολογουμένην ἀτέλειαν αὐτοῦ καὶ ἀνακρίβειαν ἐπιδεομένην διορθώσεως δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ σύγκλησις Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἥτις κανονικῶς θὰ ἀπεφάσιζε καὶ περὶ αὐτοῦ καὶ θὰ ἐπεκύρου τὴν δέουσαν μεταβολὴν καὶ διόρθωσιν.

Ταῦτα ἀνακοινοῦσα ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης ἀπεκδέχεται συμφωνίαν ἐν τούτῳ πασῶν τῶν Ἁγίων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν ἐν αἷς καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας.

Εἰς ταῦτα προθύμως καὶ ἀσμένως ἀνταποκρινόμενοι, ἀγγέλλομεν ὅτι τὰ σεπτὰ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος Γράμματα ἐλήφθησαν ἐνταῦθα συνεδριαζούσης τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐνώπιον τῆς ὁποίας καὶ ἐτέθησαν.

Αὕτη δὲ μετὰ προσοχῆς ἀναγνοῦσα ταῦτα καὶ εὑροῦσα πλήρως ἐπαρκεῖς τοὺς λόγους, οὓς ἐπάγεται ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης πρὸς ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα κατὰ τὸ παλαιὸν Πασχάλιον, συμφωνεῖ πλήρως ὡς πρὸς τοῦτο, γνωστοποιηθήσεται δὲ τὸ πρᾶγμα καταλλήλως καὶ πρὸς τὸ εὐσεβὲς Χριστεπώνυμον πλήρωμα.

Ταῦτα μετὰ πολλοῦ τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης γνωρίζοντες τῇ Ὑμετέρᾳ Θ. Παναγιότητι, διατελοῦμεν φιλήματι ἁγίῳ, κατασπαζόμενοι Αὐτήν,

ἐλάχιστος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
καὶ ὅλως πρόθυμος

Ἀρχιεπισκοπὴ Κύπρου — † *Ὁ Κύπρου* ***Κύριλλος***
Τῇ 1 Δεκεμβρίου 1926.

Τῇ Α. Θ. Παναγιότητι
τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ κ. κ. ***ΒΑΣΙΛΕΙῼ***
ἀγαπητῷ ἐν Χριστῷ ἀδελφῷ κλπ.
Εἰς Κωνσταντινούπολιν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ὁ καιροὺς καὶ χρόνους ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ ἔχων ἠξίωσεν ἡμᾶς ὅπως προπέμποντες σήμερον εἰς τὴν αἰωνιότητα τὸ 1926 ἔτος, εἰσέλθωμεν ἀπὸ τῆς αὔριον εἰς τὸ νέον σωτήριον ἔτος 1927.

Εἶνε σταθμὸς χρονικὸς ἐπίσημος διὰ τὴν ἱστορίαν ἀτόμων καὶ λαῶν ἡ πρώτη τοῦ ἔτους καὶ διὰ τοῦτο πανταχόθεν πρὸς πάντας εὐχαὶ ἀπευθύνονται περὶ αἰσιωτέρου μέλλοντος.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἡ «Ὀρθοδοξία» εὔχεται ἐγκαρδίως πρὸς πάντας τοὺς ἀγαπητοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς καὶ ἀναγνώστας τὸ νέον ἔτος πληρωτικὸν πάσης ἀγαθῆς προσδοκίας καὶ πᾶσαν πρόοδον καὶ προκοπὴν εἰς ἔργα χριστιανικῆς ἀγάπης, οἷα πατρικῶς ἀπεκδέχεται παρὰ πάντων ἡ εὐχετικὴ ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς προσφώνησις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τῶν Χριστουγέννων συνεχάρησαν διὰ τῶν κατωτέρω τηλεγραφημάτων τῇ Α. Θ. Παναγιότητι οἱ Μακαριώτατοι Προκαθήμενοι τῶν Ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν Ἀλεξανδρείας, Κύπρου καὶ Ἀθηνῶν, πρὸς οὓς καὶ ἀπεστάλησαν αἱ κάτωθι τηλεγραφικαὶ ἀπαντήσεις.

Ἀλεξάνδρεια, 25/12/26 Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην ***Βασίλειον***

Φανάριον.

Συγχαίροντες ἑορτίως Ὑμετέρᾳ ἀγαπητῇ Παναγιότητι αἰτούμεθα παρὰ Χριστοῦ τεχθέντος Ἐκκλησίᾳ Αὐτῆς εἰρήνην, εὐδοκίαν.

Πατριάρχης *Μελέτιος.*

*
* *

Φανάριον, 25/12/26 Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας **Μελέτιον**

Ἀλεξάνδρειαν.

Ἀντιπροσαγορεύοντες ἀδελφικῶς Χριστουγέννοις αἰτούμεθα ὁλοψύχως ἀγαπητῇ Παναγιότητι, Ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρέων, χάριν, εἰρήνην, εὐλογίαν παρὰ Θεοῦ σαρκωθέντος.

Πατριάρχης **Βασίλειος.**

* * *

Λευκωσία, 24/12/26 Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην **Βασίλειον**

Ἐπὶ Χριστουγέννοις ἀδελφικὸν χαιρετισμόν, εὐχόμενοι Βηθλεὲμ γεννηθεὶς Σωτὴρ δωρῆται Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι μακρὰν εὐδόκιμον ποιμαντορίαν, προστατεύῃ Γένος.

Κύπρου **Κύριλλος.**

* * *

Φανάριον, 25/12/26 Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου **Κύριλλον**

Λευκωσίαν.

Ἀνταποδίδοντες ἀδελφικὸν Χριστουγέννοις χαιρετισμὸν εὐχόμεθα ἐκ καρδίας ἀγαπητῇ Ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ Κύπρου πᾶσαν παρὰ σαρκωθέντος Σωτῆρος ἀγαθωσύνην.

Πατριάρχης **Βασίλειος.**

* * *

Ἀθῆναι, 25/12/26 Πατριάρχην **Βασίλειον**

Κωνσταντινούπολιν.

Δοξολογοῦντες Σωτῆρα, δεόμεθα Αὐτοῦ σκέπειν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, Ὑμετέραν Παναγιότητα.

Ἀρχιεπίσκοπος **Χρυσόστομος.**

* * *

Φανάριον, 25/12/26 Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν **Χρυσόστομον**

Ἀθήνας.

Εὐχαριστοῦντες Ἀγαπητὴν Μακαριότητα διὰ πολυτίμους Αὐτῆς ἐπὶ Χριστουγέννοις εὐχὰς ἀντεπευχόμεθα Αὐτῇ, Ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ Ἑλλάδος, εἰρήνην, εὐδοκίαν.

Πατριάρχης **Βασίλειος.**

* * *

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Χοροστασίαι.— Εὐσεβόφρονι προσκλήσει τῶν οἰκείων ἐκκλησ. Ἐπιτροπῶν ἡ Α. Θ. Παναγιότης εὐηρεστήθη ἵνα χοροστατήσῃ ἐν τοῖς ἱ. ναοῖς ἁγ. Νικολάου Γαλατᾶ (5), ἁγ. Νικολάου Τζιβαλίου (10), Ταξιαρχῶν Μ. Ρεύματος (17), τῇ δὲ Κυριακῇ πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως ἐχοροστάτησεν Αὕτη ἐν τῷ πανσέπτῳ πατρ. ναῷ μετὰ τῶν σεβ. μητροπολιτῶν Νικαίας, Νεοκαισαρείας, Σάρδεων, Ροδοπόλεως καὶ Ἀνέων.

Ἐπίσημοι ἐπισκέψεις. — Τὴν Α. Θ. Π. ἐπεσκέφθησαν ὁ πρόεδρος τῆς ἐν τῇ

Μικτῇ Ἐπιτροπῇ ἐπὶ τῆς ἀνταλλαγῆς ἑλλην. Ἀντιπροσωπείας κ. Κ. Διαμαντόπουλος μετὰ τοῦ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κ. Φωκᾶ (12) καὶ ὁ ἐνταῦθα προσωρινῶς διαμείνας πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Χάγῃ ἐξοχ. κ. Ι. Παπᾶς, ἐν συνοδείᾳ τοῦ κ. Αἰμ. Βριζάκη. Τοὺς ἀνωτέρω ἀντεπεσκέφθη ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Π. ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Ὀνοματικαὶ ἑορταί. — Τοὺς σεβ. μητρ/τας Καισαρείας (6) καὶ Νεοκαισαρείας (7) ἡ Α. Θ. Π. ἐπισκεφθεῖσα κατ' οἶκον συνεχάρη ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς αὐτῶν. Τηλεγραφικῶς δὲ συνεχάρη τοὺς ἑορτάζοντας σεβ. μητροπολίτας Διδυμοτείχου (1), Γρεβενῶν (6), Ἰωαννίνων (12), Κυδωνιῶν (13) καὶ Λήμνου (27).

— Πρὸς τὸν αἰδεσιμ. Μ. Ἱεροκήρυκα κ. Στέφανον ἐπὶ τῇ ἑορτῇ αὐτοῦ διεβίβασεν τὰς πατριαρχικὰς εὐχὰς ὁ Δευτερεύων κ. Γερμανός.

Πατριαρχικαὶ συγχαρητήριοι προσρήσεις. — Κατὰ τὴν ἐν τῷ ναΐσκῳ τῆς ἐνταῦθα Σερβ. Πρεσβείας ἐπὶ τοῖς Γενεθλίοις (17) τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Σερβίας Ἀλεξάνδρου τελεσθεῖσαν ἐπίσημον δοξολογίαν παρέστη ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος διαβιβάσας τὰς Πατριαρχικὰς εὐχάς.

—Πρὸς τὸν διευθύνοντα τὸ ἐνταῦθα Γεν. Προξενεῖον τῆς Ἑλλάδος κ. Αἰμ. Βριζάκην διεβίβασεν (18) ἐπὶ τῇ εἰς πρόξενον προαγωγῇ αὐτοῦ τὰς συγχαρητικὰς εὐχὰς τῆς Α. Θ. Π. ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Πατριαρχικὰ συλλυπητήρια. — Κατὰ τὴν κηδείαν τῆς ***Εὐδοξίας Κυριακίδου*** 21), πενθερᾶς τοῦ κ. Χ. Παπαωϊάννου, διευθυντοῦ τοῦ α' Πατριαρχ. Γραφείου, παρέστη καὶ διεβίβασε τὰ συλλυπητήρια τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ Μ. Ἐκκλησιάρχης κ. Ἄνθιμος. Ἐπὶ δὲ τῷ θανάτῳ τῆς ***Εὐθαλίας Κωνσταντινίδου*** (28), μητρὸς τοῦ Διερμηνέως τῶν Πατρ/χείων κ. Σπυρ. Κωνσταντινίδου, παρέστη καὶ διεβίβασε τὰ Πατριαρχικὰ συλλυπητήρια ὁ Δευτερεύων κ. Γερμανός.

Ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων ἐν τοῖς Πατριαρχείοις. — Τῇ προτεραίᾳ τῆς ἑορτῆς (24) ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησε κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Ὡρῶν καὶ τοῦ Μ. Ἑσπερινοῦ καὶ τὴν λειτουργίαν μετὰ τῶν σεβ. μητροπολιτῶν Καισαρείας, Νικαίας, Νεοκαισαρείας καὶ Ἀνέων.

— Αὐθημερὸν δὲ (4-7 π. μ.) ἐν μέσῳ πυκνοῦ ἐκκλησιάσματος καὶ μετὰ μεγαλοπρεποῦς ἐπιβλητικότητος ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐτέλεσε τὴν θείαν λειτουργίαν συνιερουργοὺς ἔχουσα τοὺς σεβ. μητροπολίτας Καισαρείας, Νικαίας, Νεοκαισαρείας, Προύσης, Ροδοπόλεως καὶ τὸν παρεπιδημοῦντα Ρῶσον Ἀρχιεπίσκοπον Β. Ἀμερικῆς καὶ Ἀλεουτίδων νήσων.

— Τῇ Α. Θ. Παναγιότητι προσελθόντες ὑπέβαλον τὰ συγχαρητήρια καὶ σέβη αὐτῶν οἱ σεβ. Συνοδικοὶ καὶ οἱ λοιποὶ παρεπιδημοῦντες ἀρχιερεῖς, οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ λαϊκοὶ ὑπάλληλοι τῆς Πατ/κῆς Αὐλῆς, ὁ Σχολάρχης τῆς Θεολ. Σχολῆς παν. μητροπ. Σταυρουπόλεως μετὰ τῶν καθηγητῶν, οἱ ἀρχιερ. καὶ ἱερατ. προϊστάμενοι μετὰ τῶν Ἐπιτροπῶν τῶν ἐνοριῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ πλεῖστοι ἐκ τῆς παρ' ἡμῖν ὁμογενοῦς κοινωνίας. ἀπεστάλησαν δ' Αὐτῇ καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ συγχαρητήρια τηλεγραφήματα καὶ γράμματα ἀπὸ μέρους τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου καὶ ἄλλων.

— Ἡ Α. Θ. Παναγιότης αὐτοπροσώπως ἐπεσκέφθη τινὰς τῶν σεβ. Συνοδικῶν, εἰς δὲ τοὺς λοιπούς, ὡς καὶ τοὺς παρεπιδημοῦντας ἀρχιερεῖς καὶ τὸν Σχολάρχην τῆς

Θεολ. Σχολῆς, ἀπέδωκε τὴν ἐπίσκεψιν διὰ τοῦ Μ. Πρωτοσυγκέλλου, τοὺς δὲ λοιποὺς διὰ τῶν πατριαρχικῶν διακόνων.

—Ἐν πυκνῇ συρροῇ τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος ἐπανηγυρίσθη ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἱ. ναοῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐν οἷς ἀνεγνώσθη καὶ ἡ ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος τεύχους δημοσιευομένη Ἐγκύκλιος Πατριαρχικὴ προσφώνησις. Πλὴν τῶν κατ' ἐνορίας ἀρχιερατ. προϊσταμένων ἐχορηγήθη πατριαρχικὴ ἄδεια πρὸς ἱερουργίαν εἰς τοὺς σεβ. μητροπολίτας ἁγ. Σάρδεων (διὰ τὸν ναὸν ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Σταυροδρομίου), Ἀνέων (διὰ τὸν ἱ. ναὸν ἁγ. Τριάδος, Σταυροδρομίου), Ἡλιουπόλεως (διὰ τὸν ἱ. ναὸν Ταξιαρχῶν Μεγ. Ρεύματος) καὶ Ἴμβρου καὶ Τενέδου (διὰ τὸν ἱ. ναὸν ἁγ. Ἰωάννου τῶν Χίων).

— Μεγαλοπρεπῶς ἑωρτάσθη ἡ μεγάλη αὕτη ἡμέρα καὶ ἐν ταῖς παρακειμέναις Ἐπαρχίαις προεξαρχόντων κατὰ τὴν θ. λειτουργίαν τῶν οἰκείων μητροπολιτῶν σεβ. ἁγίων Χαλκηδόνος, Δέρκων καὶ Πριγκηποννήσων.

Διανομὴ βοηθημάτων.— Ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Πολύκαρπος, ἐν συνοδείᾳ τοῦ Διερμηνέως κ. Σπ. Κωνσταντινίδου ἐπισκεψάμενος (23) τοὺς ἐν φυλακαῖς κρατουμένους ὁμογενεῖς καὶ ξένους διένειμε βοηθήματα χρηματικά. Ἐλέη ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς διετέθησαν διὰ τῶν κατ' ἐνορίας ἐκκλησ. Ἐπιτροπῶν καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους ἀπόρους.

Ἡ παραμονὴ τῆς πρώτης τοῦ νέου ἔτους ἐν τοῖς Πατριαρχείοις. — Μετὰ πολλῆς τῆς ἐπισημότητος ἐτελέσθη ὁ Ἑσπερινὸς τῶν δύο ἑορτῶν τῆς 1 Ἰανουαρίου χοροστατούσης τῆς Α. Θ. Παναγιότητος μετὰ τῶν σεβ. Συνοδικῶν καὶ τῶν λοιπῶν παρεπιδημούντων μητροπολιτῶν, πρὸς οὕς, ἀνελθόντας εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν Πατριαρχῶν μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ Ἑσπερινοῦ, ἡ Α. Θ. Π. διένειμε τὰ εἰθισμένα μεταξωτὰ μανδήλια, ὡς καὶ πρὸς πάντας τοὺς κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς ὑπαλλήλους τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, ἀπὸ μέρους τῶν ὁποίων ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος προσεφώνησε τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὡς ἀκολούθως :

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Χάριτι θείᾳ καὶ σεπταῖς τῆς Ὑμετ. Θεοφρουρήτου Παναγιότητος εὐχαῖς αἰσίως ἀξιούμεθα σήμερον, ὅπως κλείσωμεν τὰς πύλας, τοῦ κατ' εὐχὴν τερματιζομένου καὶ εἰς τὴν αἰωνιότητα τοῦ παρελθόντος παραδιδομένου ἐνιαυτοῦ 1926 καὶ μὲ χρυσᾶς τὰς ἐλπίδας χαιρετίσωμεν τὴν εὐοίωνον ἐπιτολὴν τοῦ νέου τοιούτου **1927.**

Ἀλλὰ τὴν ὅλως ἐξαιρετικὴν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα τῆς εὐσήμου ταύτης ἡμέρας διά τε τὴν Ἐκκλησίαν σύμπασαν καὶ δι' ἡμᾶς ἰδιαζόντως ἔτι μᾶλλον ἐπαυξάνει ὁ χαρμόσυνος συμπανηγυρισμὸς τῆς ἐπετείου τοῦ Σεπτοῦ ὀνόματός Σου.

Ἐὰν δέ, Παναγιώτατε, κατὰ τὴν εὔσημον ταύτην ἡμέραν, ὡς ἡμέραν κατ' ἐξοχὴν σημαίνοντος σταθμοῦ τῆς ὁδοιπορίας τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ζωῆς εἴθισται, ἵνα μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀναπολῇ τις ἰδίᾳ εἰς τὴν μνήμην του τὰ πολύτιμα ἀγαθά, ὧν καθ' ἅπαν τὸ διαρρεῦσαν ἔτος ἀπήλαυσε, καὶ ἐντεῦθεν νὰ ὁρμᾶται εἰς ζωηρὰν διατράνωσιν τῶν κατακλυζόντων τὴν καρδίαν του διαπύρων αἰσθημάτων εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς εὐεργέτας καὶ προστάτας του, ἔτι μᾶλλον ἐπιβάλλεται τὸ τοιοῦτον ἡμῖν διὰ τὴν διπλῆν, ὡς προεῖπον, δι' ἡμᾶς σημασίαν τῆς ἡμέρας ταύτης.

Διὰ ταῦτα ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ θεράποντές Σου, κληρικοί τε καὶ λαϊκοί, μνήμονες τῶν πολυτίμων ἀγαθῶν, ἅτινα ἡ εὐκλεὴς Πατριαρχεία Σου ἀφειδῶς καθ' ἡμέραν ἐπι-

δαψιλεύει ἡμῖν, συγκεκινημένοι προσερχόμεθα κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην στιγμὴν πρὸ τῆς Σῆς Σεπτῆς Κορυφῆς, εὐλαβῶς τὴν Παναγίαν Σου δεξιὰν κατασπαζόμεθα, εὐσεβάστως τὰς θεοπνεύστους πατρικὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας Σου ἐξαιτούμεθα καὶ ὑποκάρδιον ὑποβάλλομεν υἱϊκὴν εὐχήν, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς δωρῆταί Σοι ὑγείαν ἀκλόνητον καὶ μακρότητα ἡμερῶν εἰς δόξαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εὐτυχίαν ἡμῶν.

Ἡμεῖς δὲ ὡς ἐλάχιστον ἀντιμίσθιον ἀνθ' ὧν τόσον δαψιλῶς παρὰ Σοῦ ἀπολαύομεν ἀγαθῶν οὐδὲν ἕτερον κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τῶν δώρων ἔχομεν νὰ Σοὶ προσφέρωμεν ταπεινῶς εἰμὴ τὴν ἐπανάληψιν τῆς εἰλικρινοῦς ὑποσχέσεως ἡμῶν τῆς πλήρους ὑποταγῆς, τῆς τελείας ἀφοσιώσεως καὶ τῆς ἀδόλου πίστεως εἰς τὸ Σεπτὸν πρόσωπόν Σου.

Εἴη Σοι, Παναγιώτατε, τὸ νέον ἔτος αἴσιον, ὑγιηρὸν καὶ ὄλβιον.

Εἰς ταῦτα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀντεφώνησεν τὰ ἑξῆς :

Εὐχαριστῶ πάντας ὑμᾶς διὰ τὰ υἱϊκὰ ὑμῶν αἰσθήματα. Εὐλογῶ πατρικῶς πάντας ὑμᾶς καὶ εὔχομαι ὑμῖν καὶ ταῖς οἰκογενείαις ὑμῶν τὸ ἐγκαινιζόμενον νέον ἔτος φορὸν πάσης ἐπὶ τὰ κρείττω προόδου καὶ προαγωγῆς συνῳδὰ τῷ ἀρχαίῳ λογίῳ : ***«αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι».***

—Περὶ ὥραν 5. 30 ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν Πατριαρχῶν καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ ὁλοκλήρου τοῦ προσωπικοῦ τῆς Αὐλῆς, ἡ Α. Θ. Π. μετὰ τὴν καθιερωμένην σχετικὴν ἱεροτελεστίαν, διένειμε τὸν εἰθισμένον ἐπὶ τῇ ἑορτῇ πλακοῦντα, μεθ' ὃ προέστη τοῦ δείπνου, εἰς ὃ μετέσχον πάντες οἱ κληρικοὶ ὑπάλληλοι καὶ ὁ ἱερὸς κλῆρος τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Κανονικαὶ ἄδειαι.—Ἐπετράπη τῷ σεβ. Μ/τῃ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Ἰωακεὶμ δι' ἰδιωτικοὺς λόγους μετάβασις καὶ ὀλιγοήμερος διαμονὴ εἰς Ἀθήνας, τῷ σεβ. Μ/τῃ Καρδαμύλων κ. Ἰωακεὶμ μετάβασις καὶ μηνιαία διαμονὴ εἰς Ἀθήνας διὰ λόγους ὑγείας, μετὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων, τῷ σεβ. Μ/τῃ Μετσόβου κ. Τιμοθέῳ μηνιαία διαμονὴ ἐν Θεσσαλονίκῃ διὰ λόγους ὑγείας.

—Ὁ σεβ. Μ/της Καστορίας κ. Ἰωακεὶμ μεταβήσεται εἰς Ἀθήνας δι' ἐπαρχιακὰς ὑποθέσεις μετὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων.

Ἀργία κληρικῶν.— Ληφθέντος ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἐν Σίδνεϋ τῆς Αὐστραλίας Ἀρχιμ. Ἀθηναγόρας Βαράκλας ἐξακολουθεῖ ἐμμένων ἐν τῇ κατὰ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου ἀντιπειθαρχικῇ στάσει καὶ ἀπειθείᾳ πρὸς τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ Πατριαρχικὴν ἐντολὴν (βλέπε σελ. 332) ἡ Ἱ. Σύνοδος (συνεδρ. 11 λήγοντος) ἔθηκεν αὐτὸν ὑπὸ τρίμηνον ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας, κοινοποιήσασα τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς αὐτῷ τε καὶ τῇ ὀρθ. κοινότητι Σίδνεϋ, ἐφιστωμένης τῆς προσοχῆς αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἀκύρου πάσης τοὐντεῦθεν ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω κληρικοῦ τελεσθησομένης ἱερατικῆς πράξεως.

—Διαπιστωθείσης ἐκ σχετικῶν γραμμάτων τῆς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους τῆς ἐναντίον τοῦ ἱερομονάχου Γελασίου Ἁγιαννίτου (βλ. σελ. 231) διατυπωθείσης σοβαρᾶς κατηγορίας, ἐπεβλήθη αὐτῷ συνοδικῶς ἰσόβιος ποινὴ ἀργίας.

Καταγγελία ἀσύστατος. — Εἰς σχετικὴν καταγγελίαν τοῦ σεβ. Μ/του Φαναρίου καὶ Θεσσαλιώτιδος κ. Ἰεζεκιὴλ ἐναντίον τοῦ σεβ. Μ/του Δράμας κ. Λαυρεντίου ὡς χειρο-

τονήσαντος δῆθεν παρ' ἐνορίαν εἰς ἱερέα τὸν ἐκ τοῦ Τεταγίου τῆς ἐπαρχίας Φαναρίου Εὐάγγελον Μοῦστον, ἡ Α. Σεβ. ὁ ἅγιος Δράμας π αρέσχε τὰς ζητηθείσας ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πληροφορίας καὶ ἐπεξηγήσεις, τὰς ὁποίας ἡ Ἱ. Σύνοδος εὑροῦσα ἐπαρκεῖς ἐθεώρησε τὴν Α. Σεβ. εὑρισκομένην ἐν τάξει.—Ἐὰν εἶνε ἀνάγκη νὰ διατυπωθῇ παρατήρησίς τις ἐπὶ τῆς ἐν λόγῳ ἐκθέσεως, αὕτη ἀφορᾷ τὸν Σεβ. ἅγιον Φαναρίου, ὅστις δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ καταγγείλῃ τὴν ὡς ἄνω χειροτονίαν, ἐφ' ὅσον ἔλαβε σχετικὸν τηλεγράφημα τοῦ Μ/του Δράμας, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ διώρισεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ τὸν ἄνευ ἀδείας τῆς Μ/πόλεως Δράμας ἐγκαταλιπόντα τὴν θέσιν του ὡς ἄνω ἱερέα δίχα ἀπολυτηρίου καὶ δὴ καὶ χειροτονητηρίου Γράμματος.

Θεολογικὴ Σχολὴ Χάλκης. — Συνεπείᾳ ἐγκυκλίου τῆς Διευθύνσεως τῆς Παιδείας ἀπαγορευούσης εἰς τοὺς συμπληρώσαντας τὸ 65ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν νὰ διευθύνωσιν σχολὴν ἢ νὰ διδάσκωσιν ἐν αὐτῇ, ἀπηλλάγη τῶν ἐν τῇ Θεολ. Σχολῇ καθηκόντων αὐτοῦ ὁ σεβαστὸς καθηγητὴς κ. Β. Ἀντωνιάδης, δι' ἀνταμοιβὴν δὲ τῆς ἐν αὐτῇ ὑπερτριακονταετοῦς διδασκαλίας ἐνεκρίθη ἡ εἰσήγησις τῆς Ἐφορείας περὶ χορηγήσεως αὐτῷ ἐφ' ὅρου ζωῆς ἀκεραίου τοῦ μισθοῦ, ὃν ἐλάμβανεν.

—Ἐπὶ τῇ προσεχεῖ δὲ συμπληρώσει ὁλοκλήρου 40ετοῦς καθηγεσίας ἐν τοῖς Θεολογικοῖς μόνον ἐκπαιδευτηρίοις (τριετοῦς ἐν τῇ Θεολ. σχολῇ τοῦ Σταυροῦ, καὶ εἶτα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Θεολ. σχολῇ), γνώμῃ ὁμοφώνῳ τῶν ἐνταῦθα μαθητῶν αὐτοῦ κατηρτίσθη ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν σεβ. Μ/τῶν Χαλκηδόνος κ. Ἰωακείμ, Σάρδεων κ. Γερμανοῦ, Ἀνέων κ. Θωμᾶ καὶ Ἡλιουπόλεως κ. Γενναδίου καὶ τοῦ πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Δωροθέου, ἀρχιγραμμ. τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἥτις τυχοῦσα καὶ τῆς ἐπισήμου ἐπιδοκιμασίας καὶ εὐλογίας τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἀνέλαβεν ὅπως ἀποταθῇ πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ διεσπαρμένους μαθητὰς τοῦ ἐν λόγῳ σεβαστοῦ καθηγητοῦ καὶ ζητήσῃ τὴν χρηματικὴν αὐτῶν προσφορὰν πρὸς ἔκδοσιν ἐξ συγγραμμάτων αὐτοῦ : ἤτοι α') δύο τόμων ***Χριστιανικῆς Ἠθικῆς,*** β') δύο τόμων ***Εἰσαγωγῆς εἰς τὰς Ἁγίας Γραφὰς*** καὶ γ') τοῦ β' καὶ γ' (τοῦ α' ἐκδοθέντος πρὸ πολλοῦ) τόμου τῆς ***Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας.***

Οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία, ὅτι ἡ πρὸς τὸν σεβαστὸν ἡμῶν διδάσκαλον, τὸν καὶ ἀρχισυντάκτην τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ, ἐκτίμησις, ἔτι δὲ καὶ ἡ πρὸς τὴν γεραρὰν Θεολ. σχολὴν στοργὴ καὶ τὸ πρὸς πλουτισμὸν τῆς Θεολογικῆς καὶ Φιλοσοφικῆς Ἐπιστήμης ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον πάντων τῶν εὐγνωμόνων αὐτοῦ μαθητῶν θέλουσι διατρανωθῇ γενναιοφρόνως, ἅμα τῇ παραλαβῇ τῆς ἀπολυομένης προσεχῶς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς ἀπὸ μέρους τῆς ὡς ἄνω ἐπιτροπῆς.

— ***Ἐπὶ τῇ διακοπῇ*** τῶν συνοδικῶν συνεδριάσεων (21) ἡ Α. Θ. Π. ηὐχήθη τοῖς σεβ. Συνοδικοῖς τὰ εἰκότα ἐπὶ ταῖς ἁγίαις ἑορταῖς τοῦ Δωδεκαημέρου.

— Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1926 ἡ Ἱερὰ Σύνοδος συνῆλθεν εἰς 106 ἐν ὅλῳ συνεδρίας ὧν αἱ 14 δικαστικαί.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ

Ἀρχιεπισκοπὴ Τσεχοσλοβακίας. — Διὰ γράμματος αὐτοῦ (30 Ν/βρίου ἐ. ἔ.) ὁ σεβ. Ἀρχ/πος Πράγας κ. Σαββάτιος ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ ἐξάρχου πρὸς διευθέτησιν τῶν ἐκεῖ ἐκκλ/ικῶν πραγμάτων.

— Ὁ σεβ. Μ/της Ἀμασείας κ. Γερμανὸς διὰ γράμματος (17 Δ/βρίου ἐ. ἔ.) ἐκτιθεὶς διὰ μακρῶν τὴν ἐπικρατοῦσαν παρὰ τοῖς ἐν Βελιγραδίῳ ἐκκλησιαστικοῖς κύκλοις ἄποψιν ὡς πρὸς τὴν ὀργάνωσιν καὶ ἐξάρτησιν καθόλου τῆς ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ Ὀρθοδόξου Ἀρχ/πῆς, δηλοῖ ὅτι ἀνεχώρησεν εἰς Πράγαν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν.

Ἱερατικαὶ Σχολαί. — Κατὰ πληροφορίας τοῦ σεβ. Μ/του Σάμου κ. Εἰρηναίου ἡ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ πεντάτακτος Ἱερατικὴ Σχολὴ ἀκολουθεῖ πρόγραμμα μὲ ὥρας θεολογικῶν μαθημάτων πολλῶν καὶ παιδαγωγικῶν ἱκανῶν. Οἱ μαθηταὶ αὐτῆς, οἰκότροφοι ἅπαντες, ἀριθμοῦνται εἰς 65, οἱ δὲ καθηγηταὶ εἰς ἑπτά, ἐξ ὧν δύο θεολόγοι. Ἡ σχολὴ στεγάζεται ὑπὸ τὸ ὡραῖον οἴκημα, τὸ δωρηθὲν ὑπὸ τοῦ ἄλλοτε ἡγεμόνος τῆς Σάμου κ. Ἀλ. Μαυρογένους. Κατὰ τὴν γνώμην τῆς Α. Σεβ. - πολὺ ὀρθὴν - ἡ ἐν λόγῳ Ἱερατικὴ σχολὴ θὰ ἔπρεπε νὰ λάβῃ χαρακτῆρα γενικώτερον καὶ νὰ καταστῇ αὕτη Ἱερατικὴ σχολὴ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τοῦ σκοποῦ τῆς σχολῆς ἡ Α. Σεβ. θίγει δεδικαιολογημένως καὶ τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα τοῦ ἱεροῦ κλήρου.

Μοναστηριακά. — Ὁ σεβ. Μ/της Σάμου κ. Εἰρηναῖος ἐν μακρᾷ αὐτοῦ ἐκθέσει (19 Ν/βρίου ἐ. ἔ.) ἀναπτύσσει καὶ πάλιν τὰς σκέψεις αὐτοῦ περὶ τοῦ ζητήματος τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἱ. μονῶν καὶ ὑποδεικνύει ὡς λύσιν τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ μέχρι πρό τινος καιροῦ κρατήσαντος καθεστῶτος.

— Ὁ σεβ. Μ/της Χίου κ. Ἱερώνυμος (2 Δεκεμβρίου ἐ. ἔ.) διατυποῖ τὰς σκέψεις αὐτοῦ περὶ τῶν ληπτέων μέτρων πρὸς βελτίωσιν τῶν ἐν τῇ ἱ. Νέᾳ Μονῇ πραγμάτων.

Χειροτονίαι ἱερέων. — Αἰτήσει τῶν οἰκείων Μητροπολιτῶν ἐπετράπη ἡ εἰς ἱερέα χειροτονία : α') τοῦ Βασιλ. Φ. Δάκα διὰ τὴν κοινότητα Παλαιοκάστρου τῆς ἐπαρχίας Δρυϊνουπόλεως, β') τοῦ Χρήστου Χαράπη διὰ τὴν κοινότητα Μ.ογοριέβου τῆς ἐπαρχίας Πολυανῆς καὶ γ') τοῦ Κωνσταντίνου Ἰ. Παπαδοπούλου διὰ τὸν προσφυγικὸν συνοικισμὸν τοῦ Μετοχίου ἁγ. Διονυσίου Καλαμαριᾶς τῆς ἐπαρχίας Κασσανδρείας.

— Αἴτησις τῆς κοινότητος Τσερεσνίτης τῆς ἐπαρχίας Καστορίας περὶ χειροτονίας εἰς ἱερέα τοῦ συνεγχωρίου αὐτῶν Ἰωάννου Χρηστίδου παρεπέμφθη τῷ οἰκείῳ Μ/τῃ, εἰς οὗ τὴν ποιμαντορικὴν σύνεσιν ἐπαφέθη πᾶσα ἐπὶ τῆς ὡς ἄνω αἰτήσεως ἀπόφασις.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Ἡ Διεύθυνσις ἐπιθυμοῦσα, ὅπως σταθεροποιήσῃ τὴν ἀξίαν τῆς συνδρομῆς τοῦ Περιοδικοῦ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ὥρισεν αὐτὴν εἰς Λ. Τ. 2,50. Ὅθεν παρακαλοῦνται οἱ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀξιότιμοι συνδρομηταί, ὅπως, ἐν τῇ ἐξοφλήσει τῆς συνδρομῆς αὐτῶν, ἔχωσιν ὑπ' ὄψει τὴν ὡς ἄνω ὁρισθεῖσαν τιμήν.

مدير مسؤل : ملەتيوس لوقاكيس